

อุดมการณ์ทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง
ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชีย
เปรียบเทียบนิตยสารไทม์กับเอเชียวีค

นางสาววรรณมณี บัวเทศ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-1179-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CULTURAL, ECONOMIC AND POLITICAL IDEOLOGIES
IN THE COVERAGES OF ASIAN COUNTRIES COMPARING TIME AND ASIAWEEK

MISS WANMANEE BUATET

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Journalism

Department of Journalism

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-1179-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อุดมการณ์ทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชียเปรียบเทียบนิตยสารไทม์กับเอเชียวีค
โดย	นางสาววรรณมณี บัวเทศ
สาขาวิชา	วารสารสนเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.ดวงกมลชาติประเสริฐ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.ดวงกมลชาติประเสริฐ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรรณคดี บัณฑิต : อุดมการณ์ทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชียเปรียบเทียบกับนิตยสารไทม์กับเอเชียวีค.

(Cultural, Economic and Political Ideologies in the Coverages of Asian Countries Comparing Time and Asiaweek) อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.ดวงกมล
ชาติประเสริฐ, 82 หน้า. ISBN 974-17-1179-4.

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในเนื้อหาของข้อเขียนของนิตยสารภาษาต่างประเทศ 2 ฉบับคือ ไทม์ฉบับสหรัฐอเมริกาและเอเชียวีค เพื่อเปรียบเทียบเนื้อหาอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชียจากนิตยสารทั้ง 2 ฉบับซึ่งมีเจ้าของเดียวกันแต่กลุ่มเป้าหมายแตกต่าง โดยเลือกศึกษาเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเอเชียและเป็นที่น่าสนใจของประชาคมโลก 4 เหตุการณ์ ได้แก่ การส่งมอบเกาะฮ่องกงจากอังกฤษสู่จีน การเดินทางไปเยือนอินเดียและปากีสถานของประธานาธิบดีบิล คลินตัน ความขัดแย้งระหว่างดร.มหาธีร์ มุฮัมมัดกับอันวาร์ อิบราฮิม และความขัดแย้งในติมอร์ตะวันออก

ผลการวิจัยพบว่า แม้วานิตยสารทั้ง 2 ฉบับจะมีกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง คือ ไทม์มีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวสหรัฐอเมริกา(ตะวันตก) และเอเชียวีคมีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวเอเชีย(ตะวันออก) แต่เนื้อหาอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนของนิตยสารทั้งสองเกือบทั้งหมดจะเป็นอุดมการณ์ตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับประเทศโลกตะวันตกและอุดมการณ์ทุนนิยมซึ่งหมายถึงรูปแบบการดำเนินธุรกิจการค้าเสรี และการเกิดช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำระหว่างคนในสังคม

สำหรับผู้รับสารชาวตะวันตก การรับสารที่มีเนื้อหาอุดมการณ์ตะวันตกจึงเหมือนเป็นการตอกย้ำรากฐานความเชื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ขณะที่ผู้รับสารซึ่งเป็นชาวตะวันออกที่อุดมการณ์พื้นฐานหรืออุดมการณ์ท้องถิ่นไม่เข้มแข็งพอก็อาจจะเริ่มเปลี่ยนความเชื่อ และนำไปสู่การครอบงำทางอุดมการณ์ได้ง่าย

ภาควิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2545.....

4185139928 : MAJOR JOURNALISM

KEY WORD : IDEOLOGY / TIME MAGAZINE / ASIaweek MAGAZINE

WANMANEE BUATET : CULTURAL, ECONOMIC AND POLITICAL

IDEOLOGIES IN THE COVERAGES OF ASIAN COUNTRIES COMPARING TIME
AND ASIaweek. THESIS ADVISOR : DUANGKAMOL CHARTPRASERT, Ph.D.

82 pp. ISBN 974-17-1179-4

The purpose of this research was to find out which ideologies were in the content of the 2 foreign language magazines, Time (U.S. edition) and Asiaweek, in order to compare the ideologies found in content of the story written about Asian regional issue. Those 2 magazines had the same owner and publisher but difference target groups. In order to get the comparison this research looking into the 4 events which was interested worldwide. They are the Hong Kong Handover, President Bill Clinton's trip to India and Pakistan, the Anwar Ibrahim's cases and the conflict in East Timor.

It found that although those 2 magazines had difference target groups, since Time focus on American readers(Westerners) and Asiaweek focus on Asian readers(Easterners), but the context of the ideologies that appeared in those magazine almost entirely Western ones, especially the emphasis of the Western World, Capitalism principal which include the open business practice in which cause the further gap between people in the society.

For the Western readers, these context was the confirmation of their ideologies and beliefs. While for the Eastern ones who didn't have strong fundamental ideologies or local beliefs, these will lead to the ideological manipulation.

Department.....Journalism.....Student's signature.....

Field of study.....Journalism.....Advisor's signature.....

Academic year.....2002.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของคณาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ ดร.ดวงกมล ชาติประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งตลอดเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำในด้านต่างๆ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับคำแนะนำอันมีค่าจาก รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ และรองศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร

ขอขอบคุณคุณไพรัตน์ พงษ์พานิช และคุณมนต์ทิพย์ ฐานะสุข ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์มติชนที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาของสารที่นำมาศึกษา

ขอขอบคุณพี่เล็ก พี่เสก พี่เจษ พี่วิทย์ และพี่ๆ ในกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชนทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและความห่วงใยมาโดยตลอด

ขอขอบคุณคุณหมอชัชวาลย์และคุณหมอจตุรพรที่รักษาชีวิตและโอกาสไว้ให้

ขอบคุณนิ ผึ้ง แอน ปอม กระสุน โอ้ เล็ก ตี๋อบ อาย ใจ์ และเพื่อนๆ ทุกคนที่มีได้เอ่ยนามในที่นี้ที่ให้กำลังใจมาโดยตลอด

เหนือสิ่งอื่นใด ขอขอบคุณครอบครัว คุณพ่อ คุณแม่ และน้องปอ ที่ให้กำลังใจจนทุกสิ่งทุกอย่างสำเร็จลุล่วงไปได้ตลอดมาและตลอดไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วรรณมณี บัวเทศ
กันยายน 2545

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์.....	6
ความหมายของ “อุดมการณ์”.....	6
ทฤษฎีเกี่ยวกับอุดมการณ์.....	8
การแบ่งกลุ่มอุดมการณ์.....	11
การแบ่งกลุ่มอุดมการณ์ตะวันออก-ตะวันตก.....	20
อุดมการณ์กับสังคม.....	24
แนวคิดเรื่องการสร้างสภาวะการครองอำนาจของชนชั้นครอบงำ.....	24
การผูกขาดทางความคิด.....	26
ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับสื่อมวลชน.....	27
แนวคิดเกี่ยวกับการครอบงำทางวัฒนธรรมของเฮอริเบิร์ต ไอ. ชิลเลอร์.....	27
การตีความหมายสาร.....	28
ทฤษฎีการสร้างความเป็นจริงทางสังคม.....	29
สมมติฐานงานวิจัย.....	30
นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย.....	30
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	32
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	33
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	33
หน่วยวิเคราะห์.....	33
การวิเคราะห์เนื้อหา.....	34
การทดสอบความเชื่อมั่น.....	35

บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	36
1. ข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดีกับ ปากีสถาน.....	36
1.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek.....	36
1.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time.....	40
2. ข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีประเทศอังกฤษส่งคืนเกาะฮ่องกงให้แก่ประเทศจีน.....	43
2.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek.....	43
2.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time.....	49
3. ข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์ มูฮัมหมัดและ นายอันวาร์ อิบราฮิมผู้นำทางการเมืองของมาเลเซีย.....	53
3.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek.....	53
3.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time.....	57
4. ข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในแถบติมอร์ ตะวันออก.....	60
4.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek.....	60
4.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time.....	64
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	69
รายการอ้างอิง.....	76
บรรณานุกรม.....	79
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	82

บทที่

หน้า

1	แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียนับปากีสถานในนิตยสาร Asiaweek.....	36
2	แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียนับปากีสถานในนิตยสาร Time.....	40
3	เปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียนับปากีสถานระหว่างนิตยสาร Asiaweek และ Time.....	42
4	แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีประเทศอังกฤษส่งคืนเกาะฮ่องกงให้แก่ประเทศจีนในนิตยสาร Asiaweek.....	45
5	แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีประเทศอังกฤษส่งคืนเกาะฮ่องกงให้แก่ประเทศจีนในนิตยสาร Time.....	49
6	เปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียนับปากีสถานระหว่างนิตยสาร Asiaweek และ Time.....	52
7	แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์ มุฮัมหมัดและนายอันวาร์ อิบราฮิม ผู้นำทางการเมืองของมาเลเซียในนิตยสาร Asiaweek.....	54
8	แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์ มุฮัมหมัดและนายอันวาร์ อิบราฮิม ผู้นำทางการเมืองของมาเลเซียในนิตยสาร Time.....	57
9	เปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์ มุฮัมหมัดและนายอันวาร์ อิบราฮิม ผู้นำทางการเมืองของมาเลเซียระหว่างนิตยสาร Asiaweek และ Time.....	58
10	แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในแถบติมอร์ตะวันออกในนิตยสาร Asiaweek.....	60
11	แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในแถบติมอร์ตะวันออกในนิตยสาร Time.....	64
12	เปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในแถบติมอร์ตะวันออกระหว่างนิตยสาร Asiaweek และ Time.....	66

สารบัญตาราง

ญ

บทที่

หน้า

13	เปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชียระหว่าง นิตยสาร Asiaweek และ Time.....	67
----	--	----

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

สมาชิกของสังคมหนึ่งๆ ย่อมมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปตามแต่ความเชื่อพื้นฐานของแต่ละบุคคล ความเชื่อพื้นฐานเหล่านั้นครอบคลุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นภาพความจริงที่สมาชิกในสังคมยึดมั่นยึดเป็นกรอบในการคิดและการดำเนินชีวิต ซึ่งเรียกกันว่า “อุดมการณ์” ของสังคมนั้นๆ

Michael Billig และคณะ (1988) ให้ทัศนะเกี่ยวกับอุดมการณ์ไว้ว่า อุดมการณ์อาจตีความได้สองอย่าง คือในแง่ที่เป็นวิถีความเป็นไปของสังคม ความคิด ความเชื่อและหลักปฏิบัติของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งก็คืออุดมการณ์ของสังคมนั้น ขณะที่อีกแง่หนึ่ง อุดมการณ์คือความจริงที่ถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มคนใดๆ เช่นนักคิด นักปราชญ์ หรือชนชั้นสูง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปของโลกและสังคม และเป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อของคนในสังคมแทน ซึ่งความจริงที่ถูกสร้างขึ้นนี้ อาจเป็นข้อเท็จจริงหรือภาพลักษณ์ที่เกิดจากจินตนาการก็ได้

Karl Marx (อ้างใน Lawrence Grossberg, Ellen Wartella และ D. Charles Whitney, 1998) เชื่อว่าในสังคมหนึ่งๆ ชนชั้นปกครองพยายามที่จะรักษาอำนาจที่ตนมีอยู่เหนือชนชั้นล่างหรือชนชั้นกรรมาชีพก็โดยอาศัยการใช้กำลัง (power) บังคับ เช่นการออกกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ จนเมื่อการใช้กำลังหรือความรุนแรงต่างๆ เริ่มไม่เป็นผล ชนชั้นปกครองจึงต้องหากวิธีใหม่ในการรักษาฐานอำนาจของตนเอาไว้ อุดมการณ์จึงถูกนำมาใช้โดยการส่งเป็น “สาร” ผ่าน “สื่อ”

Antonio Gramsci (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2541) เสนอแนวคิดเรื่องการครอบงำทางอุดมการณ์ (Hegemony) ไว้ตอนหนึ่งว่า กลไกด้านอุดมการณ์ (Ideological Apparatus) เช่น ครอบครัวยุทธศาสตร์ ศาสนา โรงเรียน ศิลปวัฒนธรรม สื่อมวลชน ฯลฯ จะช่วยหล่อหลอมให้ประชาชนยอมรับความคิดเห็นของผู้ปกครองด้วยความยินยอมพร้อมใจ

ด้วยเหตุที่ชนชั้นปกครองเป็นผู้มีอำนาจควบคุมสาธารณูปโภคส่วนใหญ่ของสังคม สื่อมวลชนเองก็เป็นหนึ่งในนั้นด้วย ผู้ปกครองจึงอาศัยสื่อมวลชนในการส่งสารที่เป็น “แบบฉบับ” ในการดำเนินชีวิต ความคิดและความเชื่อ ให้แก่คนในสังคม เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางสังคมตามที่ต้องการ

เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลจากสื่อที่สามารถกำหนดทิศทางหรือปลูกฝังแนวคิด แนวทางปฏิบัติให้ผู้รับสารได้โดยไม่รู้ตัว นอกจากนี้รูปแบบการเสนออุดมการณ์ผ่านสื่อยังไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงภายในสังคมหนึ่งๆ เท่านั้น แม้แต่การส่งผ่านจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่งก็เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่มีความแตกต่างของประเทศต่างๆ อย่างชัดเจน

นั่นคือระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจและวิชาการ กับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศโลกที่สาม ดังปรากฏว่าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและความเจริญทำให้กลุ่มประเทศโลกที่สามเชื่อถือและคอยรับเอาข่าวสารจากกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วมาแบบไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ กลายเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว

เฮอริเบิร์ต ไอ. ซิลเลอร์ (2533) กล่าวว่า “สหรัฐอเมริกาได้หันมาใช้เทคนิคการจูงใจ การรุกรานวัฒนธรรมโดยอาศัยเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ได้รับการพัฒนาจากโครงการอวกาศซึ่งมีเป้าหมายทางการทหาร เทคนิคต่างๆ เหล่านี้ทวีความสำคัญยิ่งขึ้นทุกที และถูกนำมาใช้อย่างจริงจังเพื่อรักษาอำนาจของจักรวรรดิอเมริกันไว้

ในสภาพการณ์ปัจจุบันของระบบทุนนิยมที่พัฒนาแล้ว การผลิตและกระจายสิ่งที่เรียกว่าข่าวสาร ได้กลายมาเป็นกิจกรรมหลัก และเป็นกิจกรรมที่จำเป็นอย่างยิ่งในระบบนี้ ข่าวสาร ความบันเทิง รูปแบบของชีวิตความเป็นอยู่ และเทคนิคการผลิตข่าวสารแบบอเมริกัน ถูกถ่ายทอดและซื้อสำคัญถูกเลียนแบบไปทั่วโลก”

การไหลของข้อมูลข่าวสารดังกล่าวนี้ทำให้อุดมการณ์ของประเทศพัฒนาแล้วไหลปะปนมากับตัวสารที่ถูกส่งผ่านเข้ามาถึงประเทศกำลังพัฒนา ยิ่งนานเข้าคนในสังคมของประเทศกำลังพัฒนาจึงยิ่งซึมซับเอาอุดมการณ์เหล่านั้นมาอย่างไม่ตั้งใจ และอาจเกิดความคิด ความเชื่อ แนวปฏิบัติเลียนแบบวัฒนธรรมประเทศมหาอำนาจโดยไม่รู้ตัว

การถูกรอบบงำทางอุดมการณ์นี้อาจไม่เกิดผลชัดเจนนักเพราะผู้รับสารแต่ละคนมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมของสังคมดั้งเดิมอย่างกล้าแข็งพอที่จะป้องกันหรือไตร่ตรองไม่ให้ถูกรอบบงำได้ง่ายๆ แต่หากค่อยๆ ซึมซับไปเรื่อยๆ ผ่านสารที่สื่ออันอยู่ในความควบคุมของประเทศมหาอำนาจเป็นผู้ถ่ายทอดมา แม้ไม่ได้ตั้งใจหรือพยายามจะป้องกันแล้ว แต่โอกาสที่จะเกิดความคิด ความเชื่อ คล้อยตามสารนั้นๆ ก็มีความเป็นไปได้อยู่มาก

ประเทศมหาอำนาจเช่นสหรัฐอเมริกาทุ่มสื่อมากมายหลากหลายประเภทไว้กับตัว และปล่อยสารออกมาให้คนในประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะในประเทศโลกที่สามรับไป และการสื่อสารดังกล่าวมักอยู่ในรูปการผูกขาด และเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือในสื่อภาพยนตร์ ซึ่งขึ้นชื่อคุ้นหูกันมานานแสนนานแล้วในนามของ “ฮอลลีวูด” ที่ปีหนึ่งๆ มีอัตราการนำเข้าภาพยนตร์ของฮอลลีวูดของประเทศในแถบเอเชียหลายร้อยเรื่อง

สื่ออเมริกันอีกประเภทหนึ่งที่ประสบความสำเร็จจนได้รับการยอมรับไปในวงกว้างก็คือ นิตยสารเชิงข่าว ที่มีชื่อเสียงในฐานะนิตยสารอันดับหนึ่งของโลกก็คือ Time ซึ่งมีกองบรรณาธิการหลักอยู่ในประเทศ แต่เมื่อความนิยมเริ่มแพร่ขยายมากขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับความต้องการขยายฐานผู้อ่านให้กว้างขึ้น กองบรรณาธิการจึงตัดสินใจเพิ่ม Time ฉบับใหม่ขึ้นมา จากเดิมที่มีเพียงฉบับที่ตีพิมพ์ในสหรัฐฯ (U.S. edition) ซึ่งเป็นต้นตำรับของ Time และมุ่งเจาะกลุ่มผู้อ่านในสหรัฐอเมริกาแต่เพียงอย่างเดียว

ฉบับที่เพิ่มขึ้นคือ ฉบับสากล (International edition) ซึ่งแบ่งย่อยออกไปตามพื้นที่ เช่น ยุโรป แอฟริกา และเอเชีย และเมื่อเพิ่มความหลากหลายนี้เข้ามา ฐานกลุ่มผู้อ่านก็ขยายได้อย่างไม่น่าเชื่อ คือนอกจากจะมุ่งเสนอให้ผู้อ่านในสหรัฐอเมริกาอ่านแต่เพียงอย่างเดียวแล้ว ยังสามารถเจาะกลุ่มผู้อ่านในพื้นที่ต่างๆ เพิ่มขึ้นได้อีกด้วย

การนำเสนอเนื้อหาของนิตยสาร Time จะมีทั้งเชิงข่าวและบทความ ซึ่งจับประเด็นต่างๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ผ่านบทวิเคราะห์และการแสดงความคิดเห็นจากนักคิด นักเขียน และผู้ทรงคุณวุฒิในด้านนั้นๆ

เหล่านี้เป็นเหตุผลที่ผู้อ่านให้ความสนใจนิตยสารฉบับดังกล่าวอย่างมาก และนานเข้าทำให้เกิด “ความเชื่อมั่น” ในตัวสารนั้นๆ ในระดับที่สูงเพียงพอที่ผู้อ่านจะได้ยึดข้อเขียนเหล่านั้นเพื่ออ้างอิงหรือประกอบกระบวนการคิดของตน

นิตยสารที่น่าสนใจอีกฉบับหนึ่งคือ Asiaweek ซึ่งกำเนิดมาจากเจ้าของเดียวกับ Time มีศูนย์กลางการปฏิบัติงานอยู่ที่ฮ่องกง การเปิดตัว Asiaweek ขึ้นก็เพื่อเป็นคู่แข่งกับนิตยสาร Far Eastern Economics Review ซึ่งมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความเป็นไปทางเศรษฐกิจของทวีปเอเชียเสียเป็นส่วนใหญ่ Asiaweek จึงให้น้ำหนักในการนำเสนอเนื้อหาทั้งประเด็นการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างเท่าๆ กัน

Asiaweek ขยายฐานผู้อ่านได้เร็วจนกลายเป็นนิตยสารขายดีและชื่อดังที่สุดในทวีปเอเชียอย่างไม่มีข้อกังขา

เป็นที่น่าสนใจว่า นิตยสาร Time และ Asiaweek ซึ่งมีเจ้าของเดียวกันแต่มีกลุ่มเป้าหมายต่างกันอย่างสุดขีด จะปรากฏเนื้อหาอุดมการณ์เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบผ่านเนื้อหาข่าวสารข้อมูลจากเหตุการณ์เดียวกัน

ในช่วงเวลาประมาณ 5-6 ปีที่ผ่านมา ประเทศในแถบเอเชียมีประเด็นข่าวหรือเหตุการณ์สำคัญที่เป็นที่สนใจทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับนานาชาติอยู่หลายกรณี ซึ่งมีเรื่องของความขัดแย้งและผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง และบางกรณีก็โยงใยไปถึงประเทศในตะวันตกด้วย ดังนี้

- กรณีประเทศอังกฤษส่งคืนเกาะฮ่องกงให้แก่ประเทศจีน
- กรณีความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์ มูฮัมหมัด และนายอันนัวร์ อิบราฮิม ผู้นำทางการเมืองของประเทศมาเลเซีย
- กรณีความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในแถบติมอร์ตะวันออก
- กรณีความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียและปากีสถาน

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านั้นทำให้สื่อมวลชนต่างชาติหลายแขนงให้ความสนใจและพยายามวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น และมีการประโคมข่าวหรือเสนอแนะความคิดเห็นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านั้น ทั้งในแง่การเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข ตลอดจนการวิพากษ์

วิจารณ์สิ่งที่เกิดขึ้น เป็นที่แน่นอนว่า นิตยสารระดับโลกอย่าง Time และ Asiaweek เองก็เกาะติดสถานการณ์เหล่านี้อย่างต่อเนื่องเช่นกัน

เป็นที่แน่นอนว่า มีคนเอเชียกลุ่มหนึ่งซึ่งอาจไม่ใช่ชนส่วนใหญ่ของสังคมเปิดรับสารเหล่านี้ด้วย ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า โอกาสที่อุดมการณ์แบบตะวันตกจะสอดแทรกเข้ามาพร้อมๆ กับสารเหล่านั้นย่อมเป็นไปได้ ในข้อเขียนที่เกี่ยวกับประเทศหรือพื้นที่อื่น ผู้อ่านชาวเอเชียอาจไม่ให้ความสนใจถึงขนาดตั้งใจอ่านนัก แต่เมื่อเป็นข้อเขียนเกี่ยวกับประเทศตนเองหรือในแถบใกล้เคียงซึ่งมีองค์ประกอบของความใกล้ชิดอยู่ด้วย ผู้อ่านย่อมให้ความสนใจในสารเหล่านั้นมากขึ้น

ถ้าข้อเขียนเหล่านั้นเป็นในลักษณะของบทความ ผู้เขียนย่อมแสดงความคิดเห็นร่วมมาด้วย การแสดงความคิดเห็นเหล่านี้จะเป็นการสอดแทรกความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนอุดมการณ์ของผู้เขียนคนนั้นออกมาด้วยไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม และผู้อ่านชาวเอเชียก็อาจค่อยๆ ซึมซับเอาความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์เหล่านั้นไปโดยไม่รู้ตัว ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตามด้วยเช่นกัน

หากพิจารณาย้อนมาถึงตัวผู้รับสาร ปัจจัยหลายประการของนิตยสารต่างประเทศทำให้เห็นความชัดเจนในคุณสมบัติของผู้รับสารเป็นอย่างดี ประการแรกคือ ผู้รับสารต้องเป็นคนที่มีความรู้ทางภาษาอังกฤษอยู่ในระดับที่ใช้ได้ดี อีกทั้งต้องมีทุนทรัพย์ที่มากพอสมควร เนื่องจากนิตยสารเป็นรายสัปดาห์ และราคาต่อเล่มก็ค่อนข้างสูง

เมื่อเป็นเช่นนั้น เราอาจสามารถอนุมานผู้รับสารได้ในสองลักษณะ คือผู้รับสารย่อมต้องเป็นผู้มีการศึกษาดี และมีฐานะหน้าที่การงานค่อนข้างดีเช่นกัน ผู้รับสารจึงน่าจะมีวิจรรณญาณไตร่ตรองความลึกซึ้งของข้อเขียนแต่ละชิ้นว่า ชัดกับหลักการหรืออุดมการณ์ของชาติที่มีมาแต่เดิมหรือไม่ และควรเชื่อถือปฏิบัติตามหรือไม่ และยอมหลีกเลี่ยงการถูกรวบงำได้

แต่หากมองในมุมกลับ กลุ่มผู้อ่านดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ย่อมต้องเป็นบุคคลที่มีสถานภาพบทบาท และหน้าที่ ในระดับค่อนข้างสูงในสังคม (elite) หากผู้อ่านเหล่านี้ซึมซับหรือรับเอาแนวคิดความเชื่อ และอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเหล่านั้นไปโดยไม่รู้ตัว ก็อาจนำไปสู่การถูกรวบงำทางอุดมการณ์ในที่สุดก็เป็นได้

ปัญหานำวิจัย

1. อุดมการณ์ที่ปรากฏในเนื้อหาของข้อเขียนเกี่ยวกับประเทศในแถบเอเชียในนิตยสารภาษาต่างประเทศ 2 เล่มซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายต่างกัน จะมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
2. ข้อเขียนเกี่ยวกับประเทศแถบเอเชียในนิตยสารภาษาต่างประเทศซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายต่างกันมีการเสนอเนื้อหาอุดมการณ์ตะวันออกมากกว่าอุดมการณ์ตะวันตกหรือไม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งชี้ให้เห็นแนวทางในการถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านตัวสารที่มาจากประเทศมหาอำนาจโดยที่ผู้อ่านไม่รู้ตัว ผู้เกี่ยวข้องและผู้รับผิดชอบอาจเตรียมหาทางแก้ไขหรือรับมือ หากอุดมการณ์เหล่านั้นขัดกับอุดมการณ์ของชาติไทยที่มีอยู่เดิม เนื่องจากนิตยสารทั้งสองต่างได้รับความนิยมและเชื่อถือ ผู้อ่านที่เปิดรับสารเหล่านี้โดยปราศจากการไตร่ตรองพิจารณา อาจก่อให้เกิดการครอบงำทางอุดมการณ์ได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เมื่อเอ่ยถึงอุดมการณ์ คนส่วนใหญ่จะนึกถึงระบบความคิดในอุดมคติที่เป็นไปได้ยากในชีวิตจริง แต่แท้ที่จริงแล้ว นักคิดและนักวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศต่างให้ความหมายของ “อุดมการณ์” ไว้ในแง่ที่แตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิง

แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์

ความหมายของ “อุดมการณ์”

อุดมการณ์ ไม่ใช่คำศัพท์ดั้งเดิมที่มีอยู่ในภาษาไทย แต่เป็นคำที่เพิ่งบัญญัติขึ้นมาได้ระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เนื่องจาก อุดมการณ์ เป็นศัพท์ทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์ซึ่งใช้ในความหมายที่ตรงกับคำศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า “ideology”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้นิยามของคำว่าอุดมการณ์ว่าหมายถึง “อุดมคติอันสูงส่งที่จูงใจมนุษย์ให้พยายามบรรลุถึง” และให้นิยามของอุดมคติว่า “จินตนาการที่ถือความเป็นมาตรฐานแห่งความดี ความงามและความจริงทางใดทางหนึ่งที่มนุษย์ถือความเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน

แต่กระนั้นความหมายของอุดมการณ์ซึ่งเข้าใจหรืออ้างอิงกันในวงวิชาการก็ยังมีความหลากหลายแตกต่างกันไป ทั้งนี้เพราะแม้แต่นักวิชาการผู้มีชื่อเสียงหลายคนไม่ว่าชาวไทยหรือต่างประเทศ ต่างก็ให้คำจำกัดความของ อุดมการณ์ ต่างๆ กันไป ดังต่อไปนี้

คาบานิส เดสตูต์ เดอ เทรซี และคณะ (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2529) เป็นผู้ริเริ่มนำคำว่า ideology มาใช้ เพื่อแทนความหมายถึง สิ่งที่จะศึกษาในทางทฤษฎีที่ได้อธิบายถึงรากเหง้าที่มาของความคิด

คาร์ล มาร์กซ์ และเฟรดริก เองเงิลส์ (อ้างใน Henry D. Aiden, 1956) ให้ความเห็นเกี่ยวกับอุดมการณ์ว่า อุดมการณ์เป็นวิถีคิดของชนชั้นหนึ่ง ซึ่งต้องการรักษามลประโยชน์ทางชนชั้นของตนไว้ และพยายามเผยแพร่ความคิดของตนให้ชนชั้นอื่นในสังคมยอมรับและเชื่อถือ

ทัลดอท พาร์สัน (อ้างใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2516) อธิบายว่า อุดมการณ์เป็นระบบความคิดโดยทั่วๆ ไปที่สมาชิกของชุมชนหนึ่งยึดมั่นร่วมกัน

ไพริชและเบรซินส์กี (อ้างใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, เรื่องเดียวกัน) ให้คำจำกัดความของอุดมการณ์ว่า อุดมการณ์เป็นแนวความคิดที่มีความคงเส้นคงวา อันเกี่ยวกับวิธีการในทางปฏิบัติว่า ทำอย่างไรจึงจะเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปสังคมขึ้นใหม่ โดยมีการวิจารณ์สังคมที่กำลังเป็นอยู่หรือที่เป็นมาแล้วในอดีตว่า มีความผิดพลาดไม่ดีอย่างไรโดยละเอียด

ขณะที่นักวิชาการชาวไทยก็ให้ความหมายของอุดมการณ์ที่แตกต่างกันไป ดังนี้

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (เรื่องเดียวกัน) อธิบายความหมายของอุดมการณ์ว่า “เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องที่มีความสำคัญต่อกลุ่ม ซึ่งคนในกลุ่มยอมรับและนำไปใช้เป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการปฏิบัติตัวและการดำเนินชีวิตอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งช่วยยึดเหนี่ยวคนในกลุ่มไว้ด้วยกัน”

กมล สมวิเชียร (อ้างในฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2515) ให้ความหมายของ ideology โดยอยู่บนพื้นฐานของ Webster Dictionary ว่า อุดมการณ์เป็นความคิดเกี่ยวกับชีวิตและสังคมอันมีลักษณะเป็นแบบแผน และเป็นที่ยึดถือของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

อนุช อภาภิรม (อ้างในฉัตรทิพย์ นาถสุภา, เรื่องเดียวกัน) กล่าวว่า อุดมการณ์หมายถึงทฤษฎีเกี่ยวกับคนและสังคมที่มีจุดมุ่งหมาย โดยมีหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้กระทำ ก่อให้เกิดสถาบันอันชอบธรรมขึ้น

กระมล ทองธรรมชาติ (2527) ให้ทัศนะเกี่ยวกับอุดมการณ์ว่า หมายถึงแนวนโยบายที่บุคคลกลุ่มหนึ่งยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ

อุดมการณ์ ตามความหมายของคณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ (อุดมการณ์ของชาติ, 2526) กล่าวไว้ว่า

อุดมการณ์ เป็นระบบความเชื่อประเภทหนึ่งซึ่งมีลักษณะพิเศษดังนี้

1. ความเชื่อนั้นได้รับการยอมรับร่วมกันจากกลุ่มชนในสังคม
2. ความเชื่อนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชน
3. ความเชื่อนั้นจะต้องเป็นหลักการที่คนหันเข้าหาและอาศัยเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติและดำเนินชีวิตอย่างสม่ำเสมอ
4. ความเชื่อนั้นจะต้องมีส่วนช่วยในการยึดเหนี่ยวคนในกลุ่มเข้าไว้ด้วยกัน หรือช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้คนนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการทำกิจการต่างๆ ได้

อุดมการณ์ ในฐานะที่เป็นระบบความเชื่อเกิดขึ้นได้ 2 ทางใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ

1. เกิดจากการได้รับการสั่งสอนอบรม ถ่ายทอดทีละน้อยจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง
2. เกิดจากการคิดป้อนความเชื่อนั้นอย่างมีระบบด้วยการวางแผนและควบคุมการถ่ายทอดความเชื่อนั้น

การก่อตัวของอุดมการณ์ตามข้อ 1 นั้นเป็นไปโดยธรรมชาติ ไม่มีการชี้นำที่แน่นอนปล่อยให้พลังทางสังคมของสถาบันสังคมและการเมืองส่งอิทธิพลต่อสมาชิกในสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไป

การก่อตัวของอุดมการณ์ตามข้อ 2 เป็นไปโดยมีการกำหนดมาตรการควบคุมความเชื่อที่สถาบันสังคมการเมืองจะถ่ายทอดไปยังสมาชิกในสังคม อย่างเป็นเอกภาพและมีทิศทางที่แน่นอน อุดมการณ์ทางการเมือง เช่น ฟาสซิสต์ คอมมิวนิสต์ มีการถ่ายทอดตามวิธีการก่อตัวแบบที่สองจึงมีพลังสูง เพราะมีเอกภาพในการถ่ายทอด มีทิศทางที่แน่ชัด มีลักษณะทั่วด้าน ซึมลึก มีองค์ประกอบเฉพาะ มีคณะบุคคลที่ทำบทบาทหน้าที่เฉพาะอย่าง ในการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองดังกล่าว

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว อาจสรุปความหมายของอุดมการณ์ได้ว่า อุดมการณ์เป็นแนวคิดหรือความเชื่อที่คนในสังคมส่วนใหญ่ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน โดยเชื่อว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้อง อุดมการณ์เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ถูกถ่ายทอดต่อกันมา โดยที่ไม่อาจทราบได้ว่า อุดมการณ์นั้นๆ เริ่มต้นมาจากไหน และอยู่ในระดับที่ลึกซึ้ง เพราะบุคคลจะปฏิบัติตามแนวคิดหรือความเชื่ออันอย่างเต็มที่โดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อสงสัยใดๆ เนื่องจากเชื่อว่าเป็นวิถีทางที่ดีที่สุดที่พึงปฏิบัติในการใช้ชีวิตในสังคม

ทฤษฎีเกี่ยวกับอุดมการณ์

Lawrence Grossberg, Ellen Wartella และ D. Charles Whitney (1998) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับอุดมการณ์ว่า ในแต่ละสังคมย่อมมีอุดมการณ์แฝงอยู่มากมาย ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น การศึกษาอุดมการณ์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะศึกษาความเป็นจริง (reality) ที่เกิดขึ้นในสังคม และรูปแบบของประสบการณ์ (experience) ที่คนในแต่ละสังคมมีอยู่ได้

ความเป็นจริงและประสบการณ์ที่แตกต่างกันก่อให้เกิดทฤษฎีเกี่ยวกับอุดมการณ์หลักๆ ขึ้นมา 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีอุดมการณ์ว่าด้วยความเป็นจริงของสังคม (The realistic theory of ideology)

พัฒนามาจากแนวความคิดของ Karl Marx เกี่ยวกับการครอบงำทางสังคมของชนชั้นสูงที่มีต่อชนชั้นกรรมาชีพ ทฤษฎีนี้กล่าวว่า มนุษย์เชื่อว่าสิ่งที่พวกเขาเห็นเป็นความเป็นจริงทั้งหมดของสังคม ความเชื่อนั้นเรียกว่า การระลึกที่ผิดเพี้ยน (false consciousness)

สถานะทางสังคมต่างๆ อาทิ อายุ เพศ อาชีพ ฐานะ ชนชั้น ต่างเป็นตัวกำหนดความเป็นจริงที่สมาชิกของสังคมแต่ละคนจะได้รับ เมื่อบุคคลหนึ่งๆ กำเนิดขึ้นมาในสังคมด้วยสถานภาพหนึ่ง และดำเนินชีวิตในสังคมที่เต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ข้อบังคับและข้อจำกัดต่างๆ สิ่งที่เขาได้รู้ได้เห็นนั้นจึงเป็นอุดมการณ์ของสังคม ดังนั้น อุดมการณ์ของสังคมหนึ่งสำหรับสมาชิกในสังคมย่อมแตกต่างกันไปตามสถานะทางสังคมของแต่ละคน

Marx อธิบายประเด็นดังกล่าวให้ชัดเจนขึ้นด้วยการยกตัวอย่าง “ลัทธิทุนนิยม” ซึ่งกลุ่มนายทุนและกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพมีความสัมพันธ์ที่น่าสนใจ กล่าวคือ กลุ่มนายทุนสามารถหากำไรและผลประโยชน์จากธุรกิจที่ตนเป็นเจ้าของโดยอาศัยแรงงานของกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพผู้ได้รับผลตอบแทนที่ไม่อาจเทียบกับกลุ่มนายทุนได้เลย

แต่ที่กลุ่มคนทั้งสองยังคงปฏิบัติตนในรูปแบบลัทธิทุนนิยมนั้นต่อเนื่องไปโดยปราศจากข้อกังขาหรือข้อโต้แย้งใดๆ Marx จึงพยายามหาเหตุผลว่า เหตุใดชนชั้นกรรมาชีพจึงยังคงทนดำเนินชีวิตที่ไม่ยุติธรรมนี้ต่อไป เขาหาคำตอบได้ว่า นั่นเป็นเพราะตั้งแต่เกิดมาในสังคม คนเหล่านั้นก็มีสถานภาพกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพซึ่งสืบเนื่องกันมาในครอบครัวแล้ว และเมื่อเห็นคนในกลุ่มคนอื่นๆ ดำเนินชีวิตที่ต้องหาเลี้ยงปากท้องด้วยการใช้แรงงานแลกกับค่าตอบแทนจำนวนหนึ่งซึ่งถือเป็นสิ่งที่ “ต้อง” กระทำด้วยความ “สุข” เป็นอุดมการณ์ของสังคมที่ปราศจากเงื่อนไข โดยที่ไม่ทันสังเกตถึงผลประโยชน์อันมหาศาลของกลุ่มนายทุนที่ได้รับจากการ “ขายแรงงาน” ของชนชั้นกรรมาชีพเหล่านี้

Marx ยังอธิบายต่อว่า อุดมการณ์ของสังคมทุนนิยมดังกล่าวที่ชนชั้นกรรมาชีพได้รับถือเป็น ความระลึกที่ผิดเพี้ยน ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มนายทุนนั่นเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการคงกำไรและผลประโยชน์อันมากมายของกลุ่มตนเอาไว้ พวกนายทุนซึ่งมีสถานะทางสังคมที่สูงกว่าอยู่แล้วจึงพยายาม “สร้าง” ความเป็นจริงหรือวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์แก่ตัวที่สุดไปครอบงำชนชั้นกรรมาชีพเอาไว้ ให้เชื่อว่ามันคือความเป็นจริง เป็นไปตามธรรมชาติที่ไม่จำเป็นต้องมีการโต้แย้งใดๆ

และ สื่อมวลชน ซึ่งสามารถเข้าถึงคนทุกระดับ และเป็นตัวกลางที่นำ “สาร” อันเป็นสภาพความเป็นไปของสังคมไปสู่ผู้รับสารจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอุดมการณ์เหล่านั้นไปสู่ชนชั้นกรรมาชีพเพื่อตอกย้ำวิถีการดำเนินชีวิตให้ชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวคือ นอกจากจะให้เห็นจากที่เป็นไปในชีวิตจริงแล้ว สื่อยังช่วยยืนยันความเชื่อเหล่านั้นให้หนักแน่นยิ่งขึ้นไปอีก

2. ทฤษฎีอุดมการณ์ว่าด้วยประสบการณ์ (Experience and ideology)

อุดมการณ์เป็นการผสมผสานประสบการณ์ของบุคคลเข้ากับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น คนแต่ละกลุ่มแต่ละท้องถิ่นย่อมมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่จึงทำให้ต้องมีการเผยแพร่และปรับตัววัฒนธรรมให้ร่วมกัน เมื่อมีการผสมผสานวัฒนธรรมทำให้ “สาร” อย่างหนึ่ง

มีความหมายได้หลากหลายมากขึ้น ประสบการณ์ของบุคคลก็คือการตีความความหมายอันหลากหลายของสารหนึ่งๆ โดยอาศัยสถานภาพทางสังคมของแต่ละคนเป็นพื้นฐานการตีความที่สำคัญ

การใช้ชีวิตในวัฒนธรรมที่หลากหลายจึงก่อให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละคน ประสบการณ์ที่ได้ประกอบกับความเป็นจริงที่พบเห็นมาจึงเกิดเป็นอุดมการณ์ในสังคมขึ้น ยิ่งบุคคลมีประสบการณ์มากขึ้นเท่าไร ความเป็นจริงที่มีอยู่ก็จะยิ่งบิดเบือนไปมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะความหมายของสารจะยิ่งลึกซึ้งขึ้น

ทฤษฎีนี้จึงแตกต่างกับทฤษฎีแรกตรงที่มองในแง่มุมมองมานุษยวิทยามากกว่าการมองด้วยแง่มุมมองทางเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก

จากตัวอย่างระบบทุนนิยมตามแนวคิดของ Marx ในทฤษฎีอุดมการณ์ว่าด้วยความเป็นจริงนั้น หากศึกษาในแง่ของทฤษฎีอุดมการณ์ว่าด้วยประสบการณ์แล้ว ก็สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มชนชั้นกรรมาชีพเองก็มีอุดมการณ์ที่เป็นของตัวเองอยู่แล้ว ซึ่งไม่ใช่อุดมการณ์ในลักษณะที่กลุ่มนายทุนต้องการ กลุ่มนายทุนหรือชนชั้นสูงจึงพยายาม “สร้าง” อุดมการณ์ใหม่ขึ้น ด้วยการตีความสารให้แตกต่างไปจากเดิม แล้ว “ป้อน” ให้กลุ่มชนชั้นกรรมาชีพ โดยเสนอความเชื่อที่ว่า อุดมการณ์เดิมของชนชั้นกรรมาชีพนั้นล้าหลัง ไม่เหมาะสม แล้วพยายามแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ใหม่นั้นทันสมัย ควรค่าแก่การดำเนินชีวิตตามอย่าง เป็นการเปลี่ยนการตีความหรือเปลี่ยนประสบการณ์ของชนชั้นกรรมาชีพเสียใหม่

สื่อมวลชนยังคงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดอุดมการณ์อีกเช่นเดิม เพราะคนเชื่อในสื่อสารที่ปรากฏออกมาผ่านสื่อเหมือนเป็นภาพสะท้อนของสังคมที่เป็นไป ดังนั้น กลุ่มชนชั้นสูงจึงอาศัยการส่งสารผ่านสื่อเพื่อแสดงให้เห็นว่า อุดมการณ์ใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นนั้นเป็นที่แพร่หลายมากเพียงไร เมื่อผู้รับสารเชื่อเช่นนั้นแล้ว จึงต้องพยายามเปลี่ยนอุดมการณ์ของตนเองเสียใหม่ เพื่อปรับตัวตามคนส่วนใหญ่ในสังคม

3. ทฤษฎีอุดมการณ์ว่าด้วยลักษณะโครงสร้างทางสังคม (Social constructionism and ideology)

ทฤษฎีนี้แตกต่างกับสองทฤษฎีแรกอย่างสิ้นเชิง โดยมีข้อสรุปว่า อุดมการณ์ไม่ได้เกิดจากความเป็นจริงที่มีอยู่ในสังคม แต่ละบุคคลซึ่งมีบทบาทและสถานภาพทางสังคมที่ต่างกันก็จะมีมุมมองในเหตุการณ์แต่ละอย่างต่างกัน ทำให้อุดมการณ์ต่างกันไปด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความหรือ code of meaning ของแต่ละคน และการตีความนั้นก็จะถูกกำหนดด้วยประสบการณ์ที่แต่ละคนมี ดังนั้นอุดมการณ์จึงไม่อาจอยู่นอกเหนือไปจากประสบการณ์ที่มีได้

เมื่อเป็นเช่นนั้น อุดมการณ์จึงไม่ถือว่ามีค่าอย่างยิ่ง เพราะแต่ละคนมีอุดมการณ์ที่ต่างกันไป และไม่สามารถวัดได้ว่าต่างจากเรื่องที่ไม่ใช่อุดมการณ์อย่างไร

จากทฤษฎีดังกล่าวแสดงให้เห็นจุดร่วมอย่างหนึ่งคือ บุคคลพึงเชื่อหรือรับอุดมการณ์หนึ่งๆ มาผ่านสารที่ถ่ายทอดตามสื่อต่างๆ โดยปราศจากการไตร่ตรองหรือหาเหตุผลของการกระทำนั้น เพราะมักเชื่อมั่นในสิ่งที่สื่อมวลชนถ่ายทอดออกมาว่าเป็นสิ่งที่ถูกที่ควร

ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามไป เพราะหากปล่อยให้บุคคลเชื่อถือโดยขาดสติเช่นนี้ อาจก่อให้เกิดการครอบงำทางอุดมการณ์ได้ สำหรับสื่อในประเทศรัฐบาลหรือองค์กรอาจสามารถถ่วงถ่วงหรือพิจารณาความเหมาะสมของสารได้ แต่ถ้าเป็นสื่อที่นำเข้ามาจากต่างประเทศแล้ว โอกาสที่จะมีการถ่วงถ่วงหรือตัดทอนเนื้อหาสารอย่างละเอียดย่อมทำได้ยาก

การแบ่งกลุ่มอุดมการณ์

เมื่ออุดมการณ์เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม อาจแบ่งอุดมการณ์ออกได้เป็นลักษณะใหญ่ๆ คือ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

อนึ่ง หากพิจารณาถึงรูปแบบของสังคมในหลายๆ ประเทศที่วิวัฒนาการกันมาในประวัติศาสตร์โลก จะเห็นว่าความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนที่สุดเกิดจากสภาพหรือรูปแบบทางการเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปในประเทศนั้นๆ เช่น สมัยจักรวรรดิโรมัน การล่าอาณานิคมของประเทศในยุโรป การปฏิวัติในฝรั่งเศส การประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา หรือแม้แต่ในประเทศไทยที่มีการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งถึงการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นอาทิ

เมื่อการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองและการเมืองใหม่ รูปแบบทางเศรษฐกิจและสังคมก็จะถูกพัฒนาเพื่อให้เข้ากับเจตนารมณ์หรืออุดมการณ์ทางการเมืองของแต่ละระบอบด้วย ดังนั้นจึงไม่ผิดนักหากจะกล่าวว่าการแบ่งกลุ่มของอุดมการณ์จะขึ้นกับแนวคิดทางการเมืองที่สังคมหนึ่งยึดถือปฏิบัติเป็นหลัก เพราะเจตนารมณ์ของระบอบการปกครองนั้นๆ จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมขึ้นมาเอง

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งกลุ่มอุดมการณ์จากการศึกษาหนังสือวิชาการเชิงรัฐศาสตร์ และสื่อสารมวลชนหลายเล่ม คือ ปรัชญาทางการเมือง (เอกสารประกอบการสอน, สุโขทัยธรรมาธิราช, 2533) อุดมการณ์ทางการเมือง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2517) สื่อมวลชนกับการพัฒนาประเทศ : เน้นเฉพาะประเทศไทย (เสถียร เขยประทับ, 2536) อุดมการณ์กับสังคมไทย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2515) ทฤษฎีทางการเมือง (สุชุม นวลสกุล, 2515) และงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับการเมืองที่จัดพิมพ์ขึ้นตั้งแต่วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ถึง วันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2518 (บุญเรือง เนียมหอม, 2519)

และสามารถแบ่งกลุ่มอุดมการณ์ตามลักษณะของระบอบการปกครองได้ดังนี้

1. ระบอบประชาธิปไตย

ลัทธิประชาธิปไตยเป็นลัทธิการเมืองที่ให้ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยการเลือกผู้แทนราษฎรมาทำหน้าที่เป็นปากเสียงแทนตนในการบริหารประเทศ จึงเรียกได้ว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน โดยระบอบประชาธิปไตยจะเน้นในเรื่องความเสมอภาค เปิดโอกาสให้ทุกคนเป็นผู้นำได้ ในที่นี้หมายรวมถึงลัทธิเสรีประชาธิปไตยด้วย ซึ่งใช้หลักเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และหลักการของประชาธิปไตยผสมผสานกัน

1.1 หลักสิทธิและเสรีภาพ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยถือว่าบุคคลพึงมีเสรีภาพ และได้รับหลักประกันในการมีและใช้เสรีภาพนั้น เสรีภาพหมายถึงบุคคลมีอิสระที่จะทำสิ่งที่ปรารถนาได้โดยถูกควบคุมน้อยที่สุด ประชาชนทุกคนสามารถกระทำหรือไม่กระทำใดๆ ได้อย่างเสรี แต่ต้องไม่ขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดเสรีภาพของบุคคลอื่น เสรีภาพที่สำคัญ ได้แก่ เสรีภาพในการพูด การแสดงความคิดเห็น การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การนับถือศาสนา การเคลื่อนไหวไปมา การประชุม การรวมกลุ่มประท้วงต่อต้านอย่างสงบ หรือจัดตั้งสมาคมหรือพรรคการเมือง เสรีภาพในร่างกาย เสรีภาพในทรัพย์สิน การเลือกถิ่นที่อยู่ และเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

ส่วนเรื่องสิทธินั้น ก็คือบุคคลพึงมีสิทธิที่จะกระทำการใดๆ ตามที่ตนเองมีเสรีภาพอยู่โดยไม่ถูกผู้อื่นหรือแม้แต่รัฐบาลละเมิดเสรีภาพเหล่านั้น โดยในรัฐธรรมนูญได้ระบุสิทธิขั้นมูลฐานของประชาชนไว้อย่างเด่นชัด ซึ่งรัฐบาลจะละเมิดมิได้ นอกจากนี้ยังมีสถาบันบางอย่าง เช่น ปัญญาชน สื่อมวลชน ทำหน้าที่เป็นจากรก คอยควบคุมฝ่ายผู้ปกครองมิให้ละเมิดสิทธิขั้นมูลฐานนั้น

1.2 หลักความเสมอภาคและภราดรภาพ

ถือว่าบุคคลทุกคนมีคุณค่าและความเท่าเทียมกันในการมีสิทธิเสรีภาพ หรือหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งได้แก่ 1.ความเสมอภาคในฐานะมีศักดิ์ศรี มีเกียรติยศ มีความสำคัญในฐานะที่มนุษย์ 2.ความเสมอภาคทางกฎหมาย ทุกคนได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายของรัฐเท่าเทียมกัน 3.ความเสมอภาคในโอกาส มนุษย์ทุกคนได้รับโอกาสต่างๆ ในทางสังคมเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตเท่าเทียมกัน ได้รับโอกาสในการศึกษา การประกอบอาชีพ การพักผ่อนที่เท่าเทียมกัน โดยไม่แยกว่าเป็นเพศใด มีกำเนิดอย่างไร มีฐานะ เศรษฐกิจสังคมเช่นใด 4.ความเสมอภาคทางการเมือง หมายถึงสิทธิในทางการเมืองที่จะได้รับโดยเท่าเทียมกัน เช่น สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง

และประชาชนต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกันรวมไปถึงการเคารพในสิ่งที่เป็นสมบัติสาธารณะ และกฎหมายด้วย ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกว่าทุกคนมีหน้าที่พลเมืองดี ประชาชนอยู่ในแบบแผนของชีวิตความเป็นพี่น้องกัน มีความรักใคร่กลมเกลียวกันโดยมีกฎหมาย เป็นหลักอำนวยความสะดวกร่วมกัน

1.3 การใช้เสียงข้างมาก

ถือว่าในกลุ่มตั้งแต่เล็กที่สุดไปสู่อันใหญ่ที่สุด ไม่ว่าจะระดับไหน เช่น ระหว่างคนในครอบครัว สมาชิกในองค์กร หรือสมาคม จนถึงระดับชาติ การตัดสินใจหรือตัดสินใจปัญหาจะต้องทำด้วยเสียงส่วนมาก เมื่อเสียงข้างมากลงมติอย่างไรแล้ว เสียงข้างน้อยจะต้องยอมรับและปฏิบัติ แต่การใช้เสียงข้างมากนี้ต้องใช้ประกอบกับหลักในการเคารพเสียงข้างน้อยด้วย กล่าวคือจะต้องฟังความคิดเห็นของเสียงข้างน้อย เพื่อนำไปเป็นแนวทางหรือข้อเสนอแนะประกอบการพิจารณา เพราะมีฉะนั้นแล้ว หากอิงแต่เสียงข้างมากแต่เพียงอย่างเดียวก็ไม่ต่างกับการปกครองแบบเผด็จการแต่อย่างใด

1.4 รัฐบาลเป็นของประชาชน

รัฐบาลจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยแบ่งอัตราผู้แทนราษฎรตามจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ การมีอยู่ของรัฐบาลต้องเกิดจากความเต็มใจของประชาชน มิใช่ใช้อำนาจหรือกำลังบังคับ อำนาจอธิปไตยต้องเป็นของปวงชน รัฐบาลเป็นเพียงตัวแทนประชาชนที่เข้าไปทำหน้าที่ปกครองประเทศ

รัฐบาลเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บุคคลในสังคมมีชีวิตที่ดีขึ้น มีเสรีภาพความมั่นคงปลอดภัยในทรัพย์สิน โดยมีรากฐานอยู่บนความเชื่อแบบเสรีนิยมที่รักเสรีภาพส่วนบุคคล และสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลเหนือสิ่งอื่นใด อำนาจของรัฐจึงควรมีอยู่อย่างจำกัด กล่าวคือ รัฐควรปล่อยให้เอกชนทำกิจการ และดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ เองโดยเข้าแทรกแซงน้อยที่สุด รัฐจะเข้าแทรกแซงในวิถีชีวิตและจัดระเบียบสังคมของคนก็ต่อเมื่อกิจการนั้นเอกชนไม่สามารถจะทำเองได้แล้วเท่านั้น

ระบอบประชาธิปไตยยังถือว่า รัฐบาลเกิดจากตัวแทนประชาชนหรือผู้แทนราษฎรรวมกลุ่มกันตามวาระหนึ่ง เมื่อหมดวาระลงแล้ว ผู้แทนเหล่านั้นต้องสิ้นสุดการทำหน้าที่และเสนอตัวให้ประชาชนพิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่าสมควรให้ดำรงตำแหน่งต่อไปหรือไม่ ฉะนั้นถ้าหากรัฐบาลปฏิบัติตามตามจุดมุ่งหมายนี้ไม่ได้หรือใช้อำนาจไปในทางที่ผิด ประชาชนก็มีสิทธิต่อต้าน ถอดถอนเปลี่ยนแปลง หรือขจัดรัฐบาลนั้นเสีย เพื่อตั้งรัฐบาลใหม่

1.5 มีพรรคการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคขึ้นไป

พรรคการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นมากในระบอบประชาธิปไตย แต่จะต้องมีกลุ่มผู้สนใจทางการเมืองอย่างน้อย 2 กลุ่ม หรือ 2 พรรคการเมืองขึ้นไป เพื่อให้ประชาชนมีตัวเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศ และใช้สิทธิเลือกตั้งเข้าคนเหล่านั้นไปเป็นรัฐบาลเพื่อไม่ให้เกิดการผูกขาดในอำนาจของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

1.6 สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล

ในระบบประชาธิปไตยเน้นให้แต่ละบุคคลมีความเสมอภาคกันก็จริง แต่เป็นความเสมอภาคในสิทธิเสรีภาพพื้นฐานที่ปัจเจกบุคคลพึงมี ดังนั้น สถานภาพ ฐานะ และบทบาททางสังคมของแต่ละคนนั้นย่อมแตกต่างกัน เพราะรัฐจะไม่เข้ามาควบคุมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สถานภาพของแต่ละคนจะเป็นเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลนั้น คนที่ฉลาดมีแนวคิดใหม่ๆ ก็สามารถสร้างสรรค์ผลประโยชน์ให้ตัวเองได้ ขณะที่คนที่ไม่สามารถพัฒนาความสามารถของตัวเองก็จะมีฐานะหรือสถานภาพอยู่ในระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะในสังคมต้องมีการแข่งขันกันอยู่เสมอ

2. ลัทธิฟาสซิสต์

ลัทธิฟาสซิสต์ เป็นลัทธิการเมืองที่นิยมใช้อำนาจที่เด็ดขาดโดยสร้างองค์การทางการเมืองที่เป็นเผด็จการ มีรัฐบาลที่ใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด โครงสร้างและความเป็นปึกแผ่นของสังคมวางอยู่บนรากฐานของการบังคับใช้อำนาจอย่างเต็มที่

2.1 ไม่เชื่อในเหตุผล

ไม่เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล และสามารถตัดสินใจปัญหาในการดำรงชีวิตด้วยเหตุผล ในทางตรงข้ามมนุษย์จะพยายามใช้อารมณ์ในการสร้างความจงรักภักดี ความเชื่อ หรือความผูกพันที่ผู้ได้ปกครองพึงมีต่อผู้นำหรือผู้ปกครอง โดยถือว่าความคิดของผู้นำย่อมถูกต้องเสมอ และชนในชาติจะต้องปฏิบัติตามโดยไม่พยายามคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์หรือตั้งคำถามใดๆ

2.2 ไม่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน

ถือว่าความคิดในเรื่องความเสมอภาคเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง สิ่งที่ใช้แบ่งว่าคนใดอยู่ในฐานะเหนือกว่าคนใดอยู่ที่อำนาจและการใช้กำลัง ถือว่าผู้ชายมีฐานะเหนือผู้หญิง ทหารมีฐานะเหนือพลเรือน นักการเมืองมีฐานะยิ่งใหญ่กว่าประชาชนทั่วไป รัฐบาลอยู่เหนือเอกชน ชาติของตนยิ่งใหญ่กว่าชาติอื่นในโลก

เชื่อว่าชาติอื่นต่ำต้อยกว่าตน เชื้อมันั้นในความสามารถของตนและเห็นว่าชาติตนควรเป็นผู้ปกครองชาติอื่นๆ ในโลก ขณะเดียวกันก็ใช้กำลังขยายอาณาจักรของตน หากชาติใดเป็นอุปสรรคต่อการขยายอำนาจหรือมีลักษณะที่ทำให้เกิดความเสื่อม ชนชาตินั้นจะต้องถูกทำลายล้างให้หมดไป อุดมการณ์ฟาสซิสต์มักจะปลุกใจให้ประชาชนรู้สึกรักชาติของตน และเกลียดชังชาติอื่น และมักกล่าวถึงความยิ่งใหญ่ในอดีตของชนชาติตน พร้อมกับพยายามใช้ความยิ่งใหญ่ในอดีตมาเป็นข้ออ้างในการกลับไปเรื่องอำนาจเช่นเดิมอีก

2.3 นิยมใช้ความรุนแรงและการโฆษณาชวนเชื่อ

อุดมการณ์ลัทธิฟาสซิสต์มองลักษณะของการเมืองว่าเป็นการต่อสู้ระหว่างมิตรกับศัตรู ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับอุดมการณ์หรือวิธีการปกครองของผู้นำจะต้องถูกทำลายให้หมดไป ไม่ว่าจะป็นศัตรู

ภายในหรือภายนอกประเทศ ในระบบนี้จึงมีสถาบันของการใช้กำลังรุนแรงด้วยวิธีโฆษณาชวนเชื่อ คือ สร้างความกลัว คุกคาม ช่มชู้ การล้างสมอง ค่ายกักกัน และการสังหารอย่างทารุณ

2.4 การใช้สื่อสารมวลชนให้เป็นประโยชน์

ถือว่าสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างอำนาจ ฉะนั้นระบบสื่อสารจึงเป็นกิจกรรมของรัฐ ต้องดำเนินการโดยชนชั้นปกครอง เพื่อให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง เชื่อมั่นและศรัทธาในอุดมการณ์และความสามารถของชนชั้นปกครองว่าจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ไม่ใช่สิ่งที่เอกชนหรือปัจเจกบุคคลจะเข้ามามีบทบาท สื่อมวลชนเป็นการดำเนินทางเดียว คือ จากผู้ปกครองไปสู่ประชาชน นำเอาความคิด นโยบาย หลักการโครงการ และเจตนารมณ์ของกลุ่มผู้นำไปสู่ประชาชนโดยทั่วไป สื่อมวลชนจึงไม่ใช่ปากเสียงของประชาชน ไม่ได้ทำหน้าที่ตรวจสอบรัฐบาลหรือดูแลผลประโยชน์ของประชาชน

2.5 การปกครองโดยชนชั้นสูง

ถือว่าการปกครองที่ดีที่สุดจะต้องปกครองโดยชนชั้นสูง (elite) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ไม่ใช่โดยประชาชน ชนชั้นสูงคือผู้มีอำนาจหรือสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจดี ได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ เป็นผู้ที่อยู่ในฐานะสูงในสังคม มีความรู้ เป็นตัวแทนของผลประโยชน์แห่งชาติ ผูกขาดอำนาจการปกครองในชาติ ถือว่าเจตนารมณ์หรือการกระทำใดๆ ของชนชั้นสูงเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ เป็นเรื่องของการแบ่งชนชั้นในการปกครอง

2.6 ความไม่เชื่อถือเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ และหลักพฤติกรรมระหว่างประเทศ

ไม่เชื่อในความเท่าเทียมกันระหว่างประเทศ ไม่ยอมรับหลักการสำคัญที่ประเทศประชาธิปไตยยึดถือเป็นหลักปฏิบัติระหว่างประเทศ นั่นคือ ความเสมอภาคระหว่างประเทศ และการถือเสียงข้างมาก โดยใช้หลักสันติและประนีประนอม ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา ในทางตรงข้าม ลัทธิฟาสซิสต์ถือว่าสงคราม ความรุนแรง เชื่อชาตินิยม และจักรวรรดินิยมเป็นหลักการสำคัญของรัฐและเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาระหว่างประเทศ

2.7 สร้างความเชื่อว่ารัฐอยู่สูงสุด

สร้างความเชื่อในสิ่งที่เป็นนามธรรม กำหนดว่าสิ่งนั้นเป็นความจำเป็น และมีความสำคัญเหนือสวัสดิภาพของเอกชน เหนือประโยชน์ของบุคคล เหนือความพอใจ ความสุขสบายของประชาชน ยกขึ้นมาเพื่อโน้มน้าวให้ประชาชนเชื่อมั่นเพื่อประโยชน์ในการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่สอดคล้องกับอำนาจและนโยบายของรัฐ โดยทั่วไปความลึกลับจะออกมาในรูปของการยกย่องรัฐ ถือว่ารัฐอยู่เหนือเอกชน อยู่เหนือองค์การหรือสถาบันต่างๆ ฉะนั้นสิ่งใดที่ได้กำหนดขึ้นในนามของรัฐ สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้

3. ระบอบสังคมนิยม

ระบอบสังคมนิยมเป็นแนวคิดทางการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อก่อให้เกิดสภาพความร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขันกัน และให้คนมีโอกาสใช้ชีวิตทางสังคม เศรษฐกิจเท่าเทียมกัน ในขณะเดียวกันประชาชนยังมีสิทธิเสรีภาพตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย มุ่งให้รัฐบาลควบคุมกิจกรรมเศรษฐกิจบางอย่างที่มีความจำเป็นต่อความมั่นคงของประเทศ หรือจำเป็นแก่การครองชีพของประชาชนส่วนใหญ่ เพื่อป้องกันมิให้คนรวยเอาัดเอาเปรียบคนจน

3.1 ยึดหลักการปกครองใกล้เคียงกับระบอบประชาธิปไตย

ระบอบสังคมนิยม ดำเนินการเมืองโดยอาศัยรัฐสภาตามระบอบประชาธิปไตย ยึดมั่นในวิธีการตามรัฐธรรมนูญ อำนาจสูงสุดในการปกครองมาจากประชาชนโดยใช้วิธีการเลือกตั้ง และมีการสับเปลี่ยนอำนาจตามวาระ ตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ

สังคมสร้างขึ้นมาด้วยการเปลี่ยนแปลง วัฒนากการหรือโดยการปฏิรูปเป็นขั้นตอนตามลำดับ อาศัยเสียงข้างมากเป็นเครื่องตัดสินนโยบายหรือปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือการปฏิวัติ

3.2 หลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค

อุดมการณ์ระบอบสังคมนิยมมุ่งให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและสามารถใช้สิทธิเสรีภาพต่างๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่าคนอื่นๆ จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาล เพื่อให้สามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเท่าเทียมกับคนที่มีฐานะดีกว่า

โดยมุ่งหมายที่จะสร้างความยุติธรรม ความเสมอภาคในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความเสมอภาคในการดำรงชีวิต ในโอกาสที่จะเพิ่มพูนความสามารถในการใช้เสรีภาพในการดำรงชีวิต และการแสวงหาความสุข รวมทั้งมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียมกันในสวัสดิการที่รัฐจัดให้ เช่น การประกันสังคม การสาธารณสุข การศึกษา การจัดงาน ตลอดจนการประกันรายได้ขั้นต่ำของบุคคล การแจกแจงรายได้ และทรัพย์สินโดยมาตรการทางกฎหมายและภาษีเพื่อให้เกิดความทัดเทียมกันยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ รัฐมีภาระหน้าที่ต้องช่วยเหลือประชาชนที่ยากจนให้มีโอกาสเขยิบฐานะสูงขึ้น และสามารถใช้สติปัญญาที่มีอยู่ทำประโยชน์แก่ตัวเขาเองและสังคมอย่างเต็มที่ เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่ต่างกันมากนัก และได้รับผลประโยชน์จากสังคมด้วยความยุติธรรม ซึ่งจะทำให้บุคคลในสังคมเดียวกันเกิดความรู้สึกเป็นมิตรต่อกัน ช่วยเหลือร่วมมือกันทำงาน และสมัครสมานสามัคคีกัน

3.3 การถือกรรมสิทธิในทรัพย์สิน

รัฐบาลวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ เข้าแทรกแซงและควบคุมเฉพาะกิจการสำคัญแก่สาธารณูปโภค และเพื่อสาธารณประโยชน์ ควบคุมกิจการที่มีความจำเป็นต่อความมั่นคงของชาติ หรือกิจการที่ให้กำไรมหาศาลแก่ผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมใดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อ

ระบบเศรษฐกิจของชาติเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการถือกรรมสิทธิ์จากเอกชนมาเป็นของรัฐ ก็จะต้องจ่ายค่าทดแทนทรัพย์สินให้แก่เอกชนผู้เป็นเจ้าของกิจการนั้น ส่วนกิจการอื่นๆ นั้นเอกชนยังถือกรรมสิทธิ์เข้าดำเนินการได้ และยังคงยอมรับและเคารพสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินและปัจจัยการผลิต

4. ระบอบคอมมิวนิสต์

ระบอบคอมมิวนิสต์ เป็นแนวคิดทางการเมืองและเศรษฐกิจที่คิดขึ้นโดยคาร์ล มาร์กซ์ และเฟดริก เองเงิลส์ ซึ่งวลาดิเมียร์ ไอ. เลนิน ได้นำมาใช้ปฏิบัติและโจเซฟ สตาลินมีส่วนแก้ไข ระบอบนี้ให้ความสำคัญกับชนชั้นกรรมาชีพ ยึดหลักการปกครองที่อิงเศรษฐกิจเป็นหลัก จัดระเบียบการปกครองซึ่งชนชั้นกรรมาชีพเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งสิทธิและอำนาจเด็ดขาดในการปกครอง มีรัฐบาลกลางภายใต้พรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้ควบคุมการเมืองและเศรษฐกิจของชาติ

4.1 หลักวัตถุนิยม

อธิบายลักษณะการวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ว่า สิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมแต่ละขั้นได้แก่วัตถุ กล่าวคือสภาพทางวัตถุหรือสภาวะทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องกำหนดวิถีชีวิตและระบบสังคม วิถีชีวิตและระบบสังคมนี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามพื้นฐานทางวัตถุ ความขัดแย้งนี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูง เพราะเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในความคิดและปัญญา เช่น เมื่อมีความคิดเกิดขึ้น (Thesis) ย่อมจะมีความคิดโต้แย้ง (Antithesis) แต่จะเกิดการผสมผสานสิ่งตรงข้ามเข้าด้วยกัน นำไปสู่ข้อสรุปใหม่ที่ก้าวหน้า อธิบายความเปลี่ยนแปลงหรือวิวัฒนาการของสังคมระบบต่างๆ คือ สังคมดั้งเดิม สังคมทาส สังคมศักดินา สังคมนายทุน และสังคมนิยม

4.2 ทฤษฎีค่าแรงงาน

คาร์ล มาร์กซ์ มีความเห็นว่า การกระทำของมนุษย์ทุกอย่างขึ้นอยู่กับเหตุผลทางเศรษฐกิจ แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น และตามระบบเศรษฐกิจ มูลค่าของสินค้าทั้งหลาย กำหนดได้ด้วยปริมาณแรงงานจากการผลิตของกรรมกร กล่าวอีกนัยหนึ่ง แรงงานเท่านั้นเป็นเหตุหรือที่มาของการผลิต และแรงงานเท่านั้น เป็นสิ่งที่กำหนดมูลค่าของผลผลิต

4.3 ทฤษฎีมูลค่าส่วนเกิน

คาร์ล มาร์กซ์ ชี้ให้เห็นว่าความจริงที่ปรากฏในสังคมนั้น ราคาสินค้าที่จำหน่ายนั้นสูงกว่าค่าแรงงานของกรรมกรมาก เพราะนายทุนได้นำผลผลิตไปจำหน่ายเกินกว่าที่ควรจะเป็น และก็นำเอาค่าส่วนเกินนั้นเป็นของตัวเอง รวมถึงการเบียดบังค่าแรงงานของกรรมกรโดยให้ค่าจ้างไม่ยุติธรรม และเอาผลประโยชน์จากแรงงานของกรรมกรโดยกำหนดให้มีชั่วโมงทำงานมากเกินกว่าที่จำเป็นต้องทำเพื่อการยังชีพ และไม่ให้ค่าตอบแทนในจำนวนชั่วโมงที่เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด นายทุนหารัดเอาเปรียบคนงานมาก

มาร์กซ์มีความเห็นว่ามูลค่าในการแลกเปลี่ยนนั้นต้องมีส่วนสัมพันธ์กับค่าแรงที่ลงไป
ราคาสินค้าที่ผลิตต้องเป็นราคาที่ยุติธรรม

4.4 การต่อสู้ระหว่างชนชั้น

ถือว่าพลังการผลิตของสังคมอันได้แก่ปัจจัยทรัพยากรต่างๆ เป็นเครื่องกำหนดโครงสร้างชนชั้นของสังคม คือ กำหนดชนชั้นขึ้น 2 พวก ชนชั้นแรกเป็นผู้มีปัจจัยทรัพยากร เช่น เจ้าของที่ดิน เจ้าขุนมูลนาย นายทุนผู้มั่งมี ชนชั้นอีกกลุ่มหนึ่ง คือ ผู้ที่ไม่มีปัจจัยการผลิตแต่เป็นผู้ออกแรงทำงานใช้เครื่องมือการผลิต ได้แก่ผู้ใช้แรงงานทั้งหลาย

ปัจจัยทรัพยากรนี้ยังเป็นค่ากำหนดความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล คือ ชนชั้นแรกเป็นผู้บังคับบัญชาหรือผู้ปกครอง และมักเอาไรต์เอาเปรียบคนจนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ส่วนชนชั้นหลังเป็นผู้ใต้ปกครองที่ปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อแม้ ถูกกดขี่ขูดรีด สูญเสียผลประโยชน์ตลอดเวลา เป็นผลให้เกิดภาวะตึงเครียดขึ้นระหว่างชนชั้น การต่อสู้ระหว่างชนชั้นจึงปรากฏขึ้นในรูปแบบต่างๆ ตลอดเวลา มาร์กซ์เชื่อว่าประวัติศาสตร์ของทุกสังคมเป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้นแม้ว่าชนชั้นที่มีอำนาจจะใช้ปัจจัยในโครงสร้างส่วนบนเพื่อบีบบังคับ แต่ชนชั้นกรรมาชีพก็รู้จักต่อต้านเพื่อรักษาสิทธิและผลประโยชน์อันพึงมีของตัวเอง ความตึงเครียดและความขัดแย้งจะขยายใหญ่โตจนไม่มีอะไรสามารถขัดขวางกฎการขัดแย้งได้ และเมื่อถึงจุดๆ หนึ่งก็จะเกิดการปฏิวัติล้มล้างชนชั้นมั่งมี หรือนายทุนได้สำเร็จ

4.5 ทฤษฎีการปฏิวัติของคาร์ล มาร์กซ์

มาร์กซ์เชื่อมั่นว่า การปฏิวัติต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่ต้องเป็นภายหลังที่ระบบเศรษฐกิจนายทุนพัฒนาไปจนถึงขีดสุดก่อน โดยการปฏิวัตินั้นจะกระทำโดยชนชั้นกรรมาชีพแต่ฝ่ายเดียว ไม่ต้องมีแรงกระตุ้นหรือแรงดลใจจากปัญญาชนหรือกลุ่มผู้นำ ทั้งนี้ เพราะระบบเศรษฐกิจนายทุนในระยะที่สถานการณ์ถึงขีดสูงอมจะมีเหลือแต่ชนชั้นกรรมาชีพและนายทุนเท่านั้น และชนชั้นนายทุนก็มีจำนวนน้อยลงมากเพราะแข่งขันกันเอง ทำลายกันเอง ส่วนกรรมาชีพที่ทำงานในสภาพอดอยาก แร้นแค้น ถ้าหากมากมาเป็นเวลานาน ก็เกิดความสำนึกในความจำเป็นที่จะต้องปฏิวัติโดยไม่ต้องมีใครมาปลุกปั่น และยังมีทักษะความสามารถในวิชาต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่การปฏิวัติ เพื่อเรียกร้องความเปลี่ยนแปลง

4.6 ทฤษฎีการปฏิวัติของ วลาดีเมียร์ ไอ. เลนิน

เลนินถือว่าการปฏิวัติเป็นทางเดียวที่จะแก้ไขและปฏิรูปสังคมและถือว่าการปฏิวัติจะต้องมีการเตรียม มีการควบคุมมีการดำเนินการเพื่อสร้างการปฏิวัติให้เกิดขึ้น โดยมีชนชั้นในหรือนักปฏิวัติอาชีพเป็นผู้มีอิทธิพลที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินการปฏิวัติกำหนดขั้นตอนการต่อสู้โค่นล้มอำนาจรัฐ และสร้างสังคมใหม่ที่ดีกว่า ส่วนชนชั้นกรรมาชีพนั้นยังมีจุดอ่อน ไม่มีความรู้ความเข้าใจและขาดความริเริ่มในการปฏิวัติ จึงต้องพึ่งผู้นำและการวางแผนจากผู้นำ ฉะนั้นชนชั้นกรรมาชีพ

เป็นเพียงผู้สนับสนุนให้ความร่วมมือในการปฏิวัติกรรมมาซีฟนั้น โดยมีชนชั้นนำเป็นผู้ปกครองดูแลชนชั้นกรรมมาซีฟ

4.7 ทฤษฎีการปฏิวัติของเหมา เจ๋อตุง

เหมา เจ๋อตุง กำหนดให้ศูนย์กลางการปฏิวัติย้ายจากเมืองมาสู่ชนบท เป็นสงครามประชาชน ใช้ยุทธศาสตร์การรบแบบชนบทล้อมเมือง แล้วค่อยๆ ยึดเมืองในที่สุด

เหมา เจ๋อตุง ถือว่าชาวนาเป็นชนชั้นปฏิวัติและเป็นพื้นฐานทางการเมือง ส่วนชนชั้นที่ถือเป็นศัตรูของชนชั้นกรรมมาซีฟจะถูกดึงเข้ามาเป็นแนวร่วมชั่วคราวเพื่อการปฏิวัติ เหมา เจ๋อตุง ยังสร้างความรู้สึกชาตินิยมอย่างรุนแรงเพื่อผลักดันพรรคปฏิวัติให้มีบทบาท และถือว่าความสำคัญในการปฏิวัติสามารถเกิดขึ้นกับชนชั้นใดก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นชนชั้นถูกกดขี่เสมอ ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิวัติมาก คือ ความจำเป็นของการรณรงค์สงคราม และการก่อการร้ายเป็นเวลานาน โดยใช้กองทหารอาสาซีฟของชนชั้นปฏิวัติ

4.8 ทฤษฎีจักรวรรดินิยม

เลนินเห็นว่าลัทธินายทุนเมื่อเจริญถึงขีดสุดก็จะเป็นลัทธิจักรวรรดินิยมที่กดขี่ข่มเหง บีบบังคับ ชูตริต เอาผลประโยชน์จากแรงงานของพวกเมืองขึ้น และพวกที่อยู่ในฐานะกึ่งเมืองขึ้น หรืออาณานิคม ประเทศได้ปกครอง เนื่องจากการกระจายลัทธินายทุนจะก่อให้เกิดการผูกขาดเรื่องการเงินภายในประเทศและต่างประเทศขึ้น จนกระทั่งเงินตราหมุนเวียนไม่สะดวก ทำให้เกิดกฎการพัฒนากิจการไม่เสมอภาค ทำให้พวกจักรวรรดินิยมต้องเข้าทำสงครามเพื่อแสวงหาเมืองขึ้นมาเป็นขุมอำนาจของตนในการครองตลาดโลก และอาศัยเป็นแหล่งทำมาหากิน แต่ผลที่ตามมาบรรดาจักรวรรดินิยมจะต้องพินาศไปโดยชาวเมืองขึ้นได้รับการสนับสนุนร่วมมือกันทำสงครามปลดแอกตัวเองจากประเทศมหาอำนาจและประกาศอิสรภาพเป็นประเทศเอกราช

และย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศจักรวรรดินิยมด้วยกัน โดยที่ประเทศจักรวรรดินิยมต้องแข่งขันกันเพื่อมีอิทธิพลเหนือประเทศด้อยพัฒนา เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากร ยิ่งได้รับผลประโยชน์น้อยลงเท่าใดก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง และเกิดการประหัตประหาร ทำลายล้างกัน ความขัดแย้งดังกล่าวนี้ถือเป็นหลักในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียต

4.9 หลักการแห่งระบอบกรรมสิทธิในทรัพย์สิน

มาร์กซ์ถือว่าไม่มีเสรีภาพใดที่จะยอมรับได้ว่าเป็นเสรีภาพที่แท้จริง ตราบใดที่เอกชนเป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิต เพราะจะเป็นเครื่องมือก่อการเอาเปรียบมนุษย์ด้วยกัน การทำให้เกิดเสรีภาพที่แท้จริงจะต้องยึดหลักที่ว่า ทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตทั้งหลายเป็นกรรมสิทธิของส่วนรวมของสังคม คือ เป็นของรัฐ จังหวัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือสหกรณ์ เป็นต้น

ทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตต่างๆ ได้แก่ ที่ดิน เครื่องจักร เครื่องมือ โรงงาน ยกเว้นเครื่องมือการผลิตเล็กๆ น้อย เช่น มีด จอบ เสียม เป็นต้น รัฐจึงต้องยกเลิกทรัพย์สินส่วนบุคคล ยกเลิกทรัพย์สินในที่ดิน ยกเลิกสิทธิในการรับมรดก พร้อมกับรวมกิจการธนาคาร การคมนาคม และการขนส่งเข้าสู่รัฐ รัฐเข้าดำเนินการอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และควบคุมเศรษฐกิจทั้งหมด

4.10 รัฐและการสูญสิ้นไปของรัฐ

มาร์กซ์เห็นว่า ในสังคมทุนนั้น รัฐและสถาบันทางสังคมต่างๆ เช่น ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ศาสนา วัฒนธรรม เป็นเพียงเครื่องมือของชนชั้นที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเพื่อใช้ปกครองชนชั้นอื่น และเมื่อมีการปฏิวัติยึดอำนาจรัฐแล้ว รัฐจะเข้าควบคุมบริหารเศรษฐกิจเสียเอง พร้อมกับทำลายรากเหง้าสังคมทุนให้หมดไป เพื่อจะได้ไม่มีการเอาวัดเอาเปรียบ การขัดแย้งชนชั้น และต่อสู้ระหว่างชนชั้น ไม่มีผู้ปกครองและผู้ได้ปกครองอีกต่อไป

โดยมีการจัดสรรปันส่วนผลผลิตหรือค่าตอบแทนตามหลักที่ว่า ทุกคนต้องทำงานตามความสามารถและได้รับผลตอบแทนตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล สภาพความขาดแคลนหรืออดอยากก็จะมี ความเสมอภาค ภารดรภาพที่แท้จริง พร้อมทั้งสันติภาพ ความมั่นคงถาวรจะปรากฏขึ้น ในสถานการณ์เช่นนี้ พรรคการเมืองของชนชั้นกรรมาชีพจะสลายไป รัฐซึ่งเป็นเครื่องมือในการบีบบังคับก็หมดความจำเป็นและจะสูญสลายไปอย่างสมบูรณ์ในที่สุด จะคงไว้เพียงกฎเกณฑ์อันจำเป็นของชีวิตบางอย่างร่วมกัน ซึ่งเป็นลักษณะความประพฤติแบบง่าย ๆ เป็นสังคมโลกเดียวกันในเชิงอุดมคติ

การแบ่งกลุ่มอุดมการณ์ตะวันออก-ตะวันตก

เนื่องจากยังไม่มีผู้แบ่งกลุ่มหัวข้ออุดมการณ์ตามลักษณะทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง หรือในเชิงภูมิศาสตร์ที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดที่ใกล้เคียงกันมาอ้างถึงในที่นี้

ทั้งนี้อุดมการณ์อาจจะแบ่งตามลักษณะหรือที่มาของอุดมการณ์ว่าเป็นของชาวตะวันออก (เอเชีย) หรือชาวตะวันตก (ยุโรปและทวีปอเมริกา) ได้กว้างๆ ดังนี้

อุดมการณ์ตะวันออก

- อุดมการณ์เรื่องความสัมพันธ์ของคนในสังคม

เนื่องจากโลกตะวันออกหรือบริเวณภูมิภาคเอเชียมีรูปแบบวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของตัวเองที่เก่าแก่และซับซ้อน โดยเฉพาะ 2 ประเทศใหญ่ซึ่งถือเป็นผู้นำและผู้เผยแพร่วัฒนธรรมในยุคโบราณ ได้แก่ จีนและอินเดีย

รูปแบบสังคมของทั้งสองประเทศมีการแบ่งชนชั้นวรรณะและระบบเจ้าขุนมูลนายที่ค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะประเทศอินเดียซึ่งยังคงมีการแบ่งชั้นวรรณะของคนในสังคมแม้ในยุคปัจจุบัน อิทธิพลของลัทธิ ความเชื่อ และศาสนา มีส่วนสำคัญในการกำหนดความคิดพื้นฐาน บทบาททางสังคม รวมทั้งอุดมการณ์ของชาวเอเชีย

ในหลักปรัชญาหยิน-หยางของจีน (รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก-ตะวันตก, 2541) ได้กำหนดว่าหยินเป็นกฎของสตรีเพศ มีลักษณะเป็นฝ่ายปฏิเสธหรือเป็นฝ่ายลบ มีความอดทนสูง ลักษณะทางกายภาพค่อนข้างอ่อนแอ แต่มีความนุ่มนวลอ่อนหวานและอ่อนน้อม ส่วนหยางเป็นกฎของบุรุษเพศ มีลักษณะเป็นฝ่ายบวก มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันขันแข็ง แคล่วคล่องว่องไว แข็งแรง และรักษาผลประโยชน์

แม้ในหลักปรัชญาดังกล่าวจะไม่ได้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าฝ่ายใดเหนือกว่าฝ่ายใด แต่ก็ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างกันระหว่าง 2 เพศอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม มิใช่ทุกความเชื่อและทุกสังคมที่จะระบุถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเอาไว้แต่เพียงฝ่ายเดียว หลักพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับปัจเจกชนอย่างเท่าเทียมกัน ในพระวินัยปิฎกบางส่วนยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดตามหลักประชาธิปไตย กล่าวคือ บุคคลทุกกลุ่ม ทุกหมู่เหล่า ทุกระดับทั้งเพศชายและหญิง เมื่อเข้ามาอุปสมบทในพุทธจักร ก็ร่วมกันเป็นสงฆ์ ร่วมกันปกครองไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ

ในลัทธิขงจื๊อกล่าวถึงการปกครองประเทศว่า ผู้ปกครองควรให้ความสำคัญต่อประชาชน โดยเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยก

กระนั้นด้วยสภาพทางสังคมและความเชื่อดั้งเดิมหลายประการทำให้รูปแบบอุดมการณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของโลกตะวันออกยังคงมีข้อจำกัดอยู่ อาทิ การห้ามสตรีเพศบวชเป็นภิกษุณีในพุทธศาสนา เป็นต้น

- อุดมการณ์การพึ่งพาซึ่งกันและกัน

เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวเอเชียแต่ดั้งเดิมยึดการเกษตรกรรมเป็นหลักมากกว่าอุตสาหกรรม สังคมของคนตะวันออกในยุคเก่าจึงเป็นสังคมปฐุมภูมิซึ่งสมาชิกในสังคมมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันค่อนข้างใกล้ชิด และช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อคงรูปแบบการดำเนินชีวิตเช่นนั้นต่อไป

C. I. Itty (1984) กล่าวว่า ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับการค้าเสรีแพร่ขยายอย่างรวดเร็วในภูมิภาคเอเชีย ในทางหนึ่งได้ช่วยให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว แต่ในอีกทางหนึ่งได้ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของชาวเอเชีย นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังอาจไปทำลายค่านิยมตามหลักศาสนาของชาวเอเชียเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายซึ่งถือเป็นความสุขพื้นฐานของมนุษย์ และมีความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมและครอบครัวที่แน่นแฟ้น

อุดมการณ์ตะวันตก

- อุดมการณ์ทุนนิยม

ตอนหนึ่งของหนังสือเรื่องพัฒนาการทุนนิยมของไทย (ศิริ ผาสุก, 2522) ระบุว่า สังคมทุนนิยมอันเป็นสังคมที่ 4 ของวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ซึ่งผ่านสังคมบรรพกาล สังคมทาส และสังคมศักดินามาแล้ว

ระบบทุนนิยมเริ่มมีเสถียรภาพช่วงศตวรรษที่ 17 ในอังกฤษ ในการปฏิวัติชนชั้นนายทุนพลังชนที่สำคัญที่สุดก็คือ ชนชั้นชาวนา ชนชั้นกรรมาชีพ และชนชั้นนายทุน ชาวนาเป็นกำลังสำคัญของการปฏิวัติแต่ไม่ใช่ตัวแทนของพลังการผลิตใหม่ และชั้นกรรมาชีพก็ยังคงเป็นพลังการเมืองเอกเทศ ดังนั้นชนชั้นนายทุนจึงทำหน้าที่เป็นชนชั้นนำของการปฏิวัติทุนนิยมในเรื่องนี้

จอร์จ โซรอส (วิทยากร เชียงกูล, 2542) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกันกล่าวถึงสังคมแบบทุนนิยมว่า ในสังคมทุนนิยมซึ่งเน้นการแข่งขันและการวัดความสำเร็จด้วยความมั่งคั่งคิดเป็นตัวเงิน มูลค่าในการแลกเปลี่ยนของเงินได้เข้ามาแทนที่มูลค่าภายในของตัวเงิน เมื่อเงินสามารถซื้อเกือบทุกสิ่งได้ ทุกคนก็ต้องการเงิน เงินกลายเป็นอำนาจ และอำนาจก็คือจุดมุ่งหมายในตัวของมันเอง คนยังมีเงินมาก ก็ยังมีอำนาจมาก

...ระบบทุนนิยมโลกยังประสบความสำเร็จอย่างวิปริตในการแผ่อิทธิพลทางอุดมการณ์เข้าไปในอาณาบริเวณที่คุณค่าอย่างอื่นนอกจากคุณค่าที่คิดเป็นตัวเงินเคยครอบครองอยู่ คือ ในวัฒนธรรมและในอาชีพบางอาชีพ

รูปแบบของสังคมทุนนิยมเน้นให้ความสำคัญกับตัวเงินและการค้าเสรีโดยแบ่งคนในสังคมออกเป็นระดับชั้นต่างๆ ที่มีหน้าที่และบทบาทแตกต่างกันไป ในมุมมองของโลกทุนนิยมไม่เพียงตีค่าของตัวเงินเฉพาะที่มูลค่าของตัวมันเองเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงมูลค่าที่ออกเงยขึ้นมาจากการใช้เงินเหล่านั้น

เมื่อเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สัญลักษณ์ของระบบทุนนิยมจึงแปรสภาพไปเล็กน้อยเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ดังปรากฏว่าปัจจุบันสังคมตีค่าความเจริญหรือคุณค่าของสังคมหนึ่งๆ ด้วยจำนวนของอาคารสูงที่ปรากฏอยู่ในสังคมนั้นๆ

หนังสือพิมพ์มติชนฉบับวันที่ 14 กันยายน 2545 ระบุไว้ชัดเจนในพาดหัวข่าวตอนหนึ่งว่า “เวลด์เทรต เซ็นเตอร์” ถล่ม สัญลักษณ์ทุนนิยมล่มสลาย โลกสูญเสีย “มือการเงิน” นับพัน!! ซึ่งเป็นการยืนยันถึงสัญลักษณ์ความเจริญหรือคุณค่าในระบบทุนนิยมได้เป็นอย่างดี

- การให้ความสำคัญกับประเทศมหาอำนาจ

ในที่นี้หมายถึงการกล่าวถึงประเทศในโลกตะวันตกซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาในเชิงยกย่องเชิดชูหรือให้ความสำคัญเพื่อเป็นกลไกส่วนหนึ่งในการครอบงำทางอุดมการณ์และวัฒนธรรม

จอร์จ โซรอส (วิทยากร เชียงกูล, 2542) อ้างถึงประเทศสหรัฐอเมริกาว่า สหรัฐฯซึ่งเป็นมหาอำนาจเพียงชาติเดียวที่เหลืออยู่น่าจะมีบทบาทเป็นผู้นำของโลกเสรีได้มากกว่า แต่สหรัฐฯกลับเป็นประเทศที่ถอยหลังมากที่สุดในเรื่องการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ สหรัฐฯทำตัวเป็นตำรวจโลกในบางเรื่อง แต่ปฏิเสธความร่วมมือกับประชาคมนานาชาติในหลายๆ เรื่อง

ขณะที่บทความเรื่องกลไกการครอบงำทางอุดมการณ์ ภาษา และวัฒนธรรมของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นในประเทศไทยของชัยวุฒิ ชัยพันธุ์ตอนหนึ่งระบุว่า Levitt Frank และ Hymer ได้ย้าให้เห็นถึงอำนาจครอบงำทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์นอกเหนือไปจากการครอบงำด้านเศรษฐกิจและสังคม

โดยเฉพาะการศึกษาของ Frank ในประเทศละตินอเมริกาพบว่าส่วนที่สำคัญของการกดขี่ก็คืออาวุธในรูปของอุดมการณ์ เช่นสหรัฐฯได้พยายามเผยแพร่แนวความคิดในประเทศเหล่านั้นว่าเทคโนโลยีของสหรัฐฯสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้สารพัด นอกจากนั้นการครอบงำยังออกมาในรูปแบบของวัฒนธรรมโดยใช้สื่อมวลชนต่างๆ เป็นเครื่องมือ เช่น นิตยสารต่างๆ เป็นต้น

- หลักสิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดเรื่องความเสมอภาคของบุคคลแม้จะยังไม่มี การปฏิบัติเป็นรูปธรรมชัดเจนแต่ก็ปรากฏให้เห็นเด่นชัดในรูปแบบทางปรัชญาของยุครีกิโบราณ

เพลโตและอริสโตเติล นักปราชญ์ชาวกรีกกล่าวถึงหลักความเสมอภาคของคนในสังคมไว้ค่อนข้างชัดเจน โดยไม่แบ่งเพศและวัย (ประยงค์ สุวรรณบุปผา, 2541)

อริสโตเติลแสดงทัศนะเกี่ยวกับการสมรสว่าเป็นเสมือนการ “เข้าหุ้นส่วน” โดยมีชายและหญิงร่วมเป็นผู้ถือหุ้น ทั้งยังเชื่อว่า โดยธรรมชาติแล้ว หญิงมีพลังกำลังน้อยกว่าชาย แต่ทางสติปัญญาไม่ด้อยกว่าชายเลย ขณะที่เพลโตเองก็สนับสนุนให้สตรีมีสิทธิและบทบาทในกระบวนการปกครองด้วย

เพลโตยังได้กล่าวถึงข้อจำกัดของสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยว่า บุคคลหนึ่งๆสมควรได้รับอิสระในการกระทำสิ่งต่างๆ อย่างเต็มที่ แต่จะต้องไม่ไปล่วงละเมิดอิสรภาพของผู้อื่นเช่นกัน นอกจากนี้ทุกคนยังควรต้องรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตัวเองเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

นักคิดชาวตะวันตกในยุคหลังๆ ได้นำแนวคิดของนักปรัชญารุ่นเก่ามาประยุกต์และสานต่อ อาทิ บารอน เดอ มองเตสกีเออ และฌ็อง ฌัก รูสโซ

อุดมการณ์กับสังคม

แนวคิดเรื่องการสร้างสภาวะการครอบงำทางชนชั้นครอบงำ (Hegemony)

Antonio Gramsci ได้วิเคราะห์รัฐในฐานะที่เป็นเครื่องมือกดขี่ทางชนชั้น ว่ารัฐประกอบด้วย 2 ส่วน (อ้างใน นพรัตน์ ตฤณชาติวิถิชัย, การวิเคราะห์คำขวัญในฐานะกลไกการสร้างอุดมการณ์ของรัฐในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม, 2536) คือ

1. ประชาสังคม หรือ สังคมพลเมือง (civil society) คือ สังคมส่วนที่รัฐไม่มีอำนาจผูกขาด รัฐจึงต้องผลิตอุดมการณ์ โดยให้อุดมการณ์ทำหน้าที่ชี้แนะ ให้การศึกษา ควบคุมความคิดและพฤติกรรมของคน ไม่ใช่ด้วยการบีบบังคับแต่ด้วยการครอบงำ โดยที่อุดมการณ์จะทำงานอยู่ในชีวิตประจำวันทีละเล็กละน้อย โดยที่ประชาสังคมไม่รู้สึกรู้สีก้าว ทำให้ความคิดและการกระทำของคนคล้อยไปตามระบบ เพื่อสร้างความชอบธรรมและความยินยอมของอุดมการณ์นั้น

2. รัฐ หรือ สังคมการเมือง (state society) คือ แหล่งที่ผูกขาดอำนาจโดยรัฐ ทำหน้าที่กดขี่ด้วยการใช้ความรุนแรง ใช้การบังคับ ไม่ใช่การแสวงหาความยินยอม เช่น กฎหมาย ตำรวจ เป็นต้น

ฉะนั้น การที่ชนชั้นหนึ่งสามารถมีชัยชนะได้อย่างสมบูรณ์ จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากสมาชิกส่วนใหญ่ของสังคมมากกว่าการใช้กำลังบังคับ ซึ่งกรัมซีให้ทัศนะว่า ประชาสังคม เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่ชนชั้นหนึ่งสามารถครอบงำความเป็นใหญ่อย่างสมบูรณ์ได้หากสามารถเข้ามาครอบงำมีอิทธิพลเหนือประชาสังคมได้

กรัมซีเชื่อว่า การที่ชนชั้นปกครองสามารถดำรงอยู่ได้ เป็นเพราะการประสานงานอย่างเหมาะสมในการครอบงำทางชนชั้น โดยชนชั้นครอบงำต้องประสานกลไกด้านการปราบปรามและการครอบงำทางความคิดอุดมการณ์ควบคู่กันไป เพื่อรักษาอำนาจของชนชั้นครอบงำ ที่เป็นดังนั้นก็เนื่องจากชนชั้นปกครองไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ด้วยการใช้อำนาจควบคุมบังคับเพียงอย่างเดียวได้ เป็นเวลายาวนาน แต่ต้องอาศัยการครอบงำทางความคิดอุดมการณ์ (ideological hegemony) ควบคู่ไปด้วย

หลุยส์ อัลธุสเซอร์ (Louis Althusser) นักคิดชาวฝรั่งเศสก็มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกับของกรัมซี (กาญจนา แก้วเทพ, อ้างแล้ว) ที่ว่า กลไกของรัฐหนึ่งๆ จะต้องประกอบขึ้นด้วย การใช้อำนาจที่ปราบปรามและการใช้อุดมการณ์ร่วมกันเสมอ เพียงแต่ว่าลักษณะใดจะถูกจัดเป็นด้านหลักหรือด้านรองเท่านั้น เช่น ในขณะที่วัดหรือโรงเรียนทำหน้าที่ผลิตสัญลักษณ์ทางอุดมการณ์เป็นหลัก ก็ต้องมีบทลงโทษ ขับไล่ อันเป็นลักษณะการปราบปรามเป็นด้านรอง เป็นต้น ดังนั้น ในความเป็นจริงกลไกทั้งสองด้านจะดำเนินงานควบคู่กันไปเสมอ ที่เราแยกมันออกเพียงเพื่อดูว่า อันไหนทำหน้าที่หลักกว่าอีกอันหนึ่งเท่านั้น

การครอบงำทางความคิดอุดมการณ์ คือ การที่ชนชั้นปกครองสามารถชนะใจชนชั้นที่ถูกปกครองให้สามารถยอมรับในความคิดและอุดมการณ์ของรัฐ หรือเป็นปฏิบัติการของชนชั้นปกครองที่จูงใจให้ชนชั้นที่ถูกปกครองยอมรับในอุดมการณ์ และนำอุดมการณ์นั้นไปพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งในค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมของพวกเขา ในการครอบงำทางความคิดอุดมการณ์นั้น โลกทัศน์ของชนชั้นปกครองจะถูกทำให้กลายเป็นสามัญสำนึกของทั้งสังคม ซึ่งกรัมส์อธิบายว่าการที่ชนชั้นปกครองสามารถเอาชนะความรู้สึกยินยอมของชนชั้นล่างในการสร้างสามัญสำนึกได้ เป็นเพราะ “สงครามชิงพื้นที่ทางความคิด” (war of position) ซึ่งเป็นสงครามในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปในการต่อสู้ชิงพื้นที่ทางความคิดเพื่อการครองความเป็นเจ้านั้น อุดมการณ์สองอย่างที่เผชิญหน้ากันอยู่ คือ อุดมการณ์หลัก (dominant ideology) ฝ่ายหนึ่ง กับอุดมการณ์ต่อต้าน (counter ideology) อีกฝ่ายหนึ่ง

“อุดมการณ์หลัก” (dominant ideology) คือ อุดมการณ์เพื่อการรับใช้อำนาจในระบบ โดยทำหน้าที่ในการดำรงรักษาและค้ำจุนระบบเดิม ในขณะที่อุดมการณ์ต่อต้าน คือ อุดมการณ์ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ เพื่อทำลายล้างระบบเดิมและนำเสนอระบบใหม่แทน สงครามชิงพื้นที่ทางความคิดจึงเป็นการต่อสู้ของอุดมการณ์หลัก กับ อุดมการณ์ต่อต้าน เพื่อการได้มาซึ่งชัยชนะในการยึดความยินยอมของสังคมส่วนใหญ่นั่นเอง

Hegemony จึงเป็นเรื่องของการร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม โดยอุดมการณ์เป็นรูปลักษณะของการแสดงออกและวิธีการที่ทำให้เกิดความหมาย กลไกของอุดมการณ์ก็สามารถทำให้เกิดการยอมรับปฏิบัติตาม อุดมการณ์จึงมีฐานะเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกของผู้รับสาร เป็นเครื่องมือสื่อทางอุดมการณ์ในการสร้างความชอบธรรมให้แก่อุดมการณ์นั้น ๆ อันจะนำไปสู่การปกครองและควบคุมได้ง่ายขึ้น

อัลตุสเซร์ เชื่อว่าไม่มีชนชั้นไหนสามารถยึดอำนาจรัฐไว้ได้เป็นเวลายาวนาน โดยมีได้ดำเนินการครอบงำ “เหนือ” และ “ภายใน” “กลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ” ไปด้วยในเวลาเดียวกัน และ “การผลิตซ้ำอุดมการณ์” เป็นการทำให้อุดมการณ์ดำรงอยู่ได้ และการคงอยู่ของอุดมการณ์ก็เนื่องมาจาก “กลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ” ที่จะทำหน้าที่สืบทอดระบบสังคมด้วยการกำหนดพฤติกรรม ความเชื่อของประชาชนในสังคม และทำให้ปัจเจกบุคคลรู้สึกเต็มใจที่จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ เพราะการกระทำเช่นนั้นทำให้พวกเขาสามารถดำรงตนอยู่ได้ในสังคม

บุญเรือง เนียมหอม ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาหนังสือเกี่ยวกับการเมืองช่วงที่ประเทศไทยกำลังอยู่ในภาวะความตึงเครียดทางการเมือง ในพ.ศ.2516-2518 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สื่อสิ่งพิมพ์ในช่วงเวลานั้นต่างสอดแทรกเนื้อหาทางการเมืองอยู่ตลอด โดย 43.62 % ของหนังสือที่ศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์และวิเคราะห์วิจารณ์ระบบสังคมตามแนวปรัชญาของคาร์ล มาร์กซ์ และ 28.72 % มีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ลัทธิประชาธิปไตยและวิเคราะห์เนื้อหาการเมืองไทย

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความสับสนวุ่นวายในประเทศในยุคนั้น และกลุ่มนักคิดและผู้นำประเทศต่างก็พยายามถ่ายทอดอุดมการณ์อันเป็นประโยชน์หรือเป็นที่พึงพอใจของตนให้ประชาชนผ่านสื่อที่ตัวเองพึงมีอำนาจควบคุมได้

นพรัตน์ ตฤณชาติวณิชย์ ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์คำขวัญในฐานะกลไกการสร้างอุดมการณ์ของรัฐในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม (2481-2487) ซึ่งได้ข้อสรุปว่า สังคมไทยช่วงนี้มีปัญหาแวดล้อมมากมายที่ประชาชนไม่สามารถจะแก้ไขได้จึงหันมาเชื่อฟังรัฐบาล และการที่รัฐจะนำเสนอสิ่งใดจึงสามารถทำได้ง่าย รัฐจึงอาศัยการใช้คำขวัญเพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองให้ประชาชนรับรู้ อุดมการณ์ที่ชัดเจนที่สุดในขณะนั้นคือ อุดมการณ์ชาตินิยม โดยมีจอมพล ป.พิบูลสงคราม และหลวงวิจิตรวาทการเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่

งานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่า การที่ผู้นำหรือผู้ปกครองมีอิทธิพลอย่างสูงและทำให้ประชาชนเชื่อได้ง่าย การจะถ่ายทอดอุดมการณ์เพื่อผลประโยชน์ของตนเองจึงไม่ใช่เรื่องยากเย็นแต่อย่างใด

การผูกขาดทางความคิด (Monopolization)

สภาพการผูกขาดหรือครอบงำทางความคิด เกิดขึ้นเมื่อมีการควบคุมให้เกิดพฤติกรรมการสื่อสารบางอย่างในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งบุคคลไม่มีโอกาสที่จะเลือกหรือพิจารณาที่จะทำอย่างอื่น กล่าวคือ ไม่มีสารต่อต้านการแพร่แนวคิด นโยบาย หรือมโนภาพของสาธารณชน ตามที่สื่อมวลชนได้เสนอไปหรือหากมีก็มีเพียงเล็กน้อย

การผูกขาดทางความคิดในการสื่อสารจะสัมฤทธิ์ผลในสังคมได้เนื่องจากความเชื่อและค่านิยม ซึ่งคนส่วนใหญ่มีนั้นถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมทางสังคมของคนเหล่านั้น พฤติกรรมของคนเรามีพื้นฐานมาจากการรับรู้ของเรา และเราจะตัดสินใจแบบใดนั้นก็ขึ้นกับข้อมูลที่เรามีอยู่ ฉะนั้น ถ้าหากใครก็ตามสามารถควบคุมสภาพแวดล้อมทางสังคมโดยการควบคุมการสื่อสารแต่ผู้เดียว คนผู้นั้นก็สามารถควบคุมความคิดและพฤติกรรมของคนอื่นได้

เบเรลสันและสไตเนอร์ (Berelson and Steiner) กล่าวว่า “ภายใต้การครอบงำความคิดในสังคม คนจำนวนมากอาจถูกทำให้เปลี่ยนความคิดเห็นไปในทางที่สื่อมวลชนต้องการ อย่างไรก็ตาม มีข้อจำกัดบางประการ เช่น 1.ไม่ว่าจะโดยวิธีใด ไม่มีทางที่สื่อมวลชนจะสามารถเปลี่ยนความคิดของคนในสังคมได้ทั้งหมด 2.กระบวนการดังกล่าวกินเวลา 3.การครอบงำความคิดนี้จะต้องสมบูรณ์หรือเกือบสมบูรณ์ เพราะหากไม่เป็นเช่นนั้นแล้ว การสื่อสารจากแหล่งอื่นอาจแทรกเข้ามาด้านความคิดซึ่งผู้รับสารยอมรับก่อนหน้า”

การครอบงำหรือการขาดทางความคิดจึงสัมฤทธิ์ผลได้ง่ายที่สุดในสังคมที่มีระบบการรวบอำนาจไว้ที่บุคคลคนเดียวหรือพรรคเดียว (totalitarian) ในลักษณะสังคมเช่นนี้จำเป็นต้องมีการเซ็นเซอร์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้แน่ใจว่ามีการถ่ายทอดสารที่ต้องการให้ถ่ายทอดเท่านั้น ดังนั้น ผู้นำ เช่น ฮิตเลอร์ มุสโสลินี เหมา เจ๋อตุง ฯลฯ จึงสามารถหลอหลอมความคิดของประชาชนได้ง่ายกว่าการโฆษณาชวนเชื่อใดๆ ในระบบเสรีประชาธิปไตย

ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับสื่อมวลชน

ทฤษฎีบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมได้ให้ความสนใจในบทบาทของการสื่อสารมวลชน ว่ามีอิทธิพลต่อปัจเจกบุคคลในสังคมเกี่ยวกับรูปแบบบรรทัดฐานทางสังคมมากน้อยเพียงไร ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงได้วางแนวความคิดที่สามารถเชื่อมโยงกับบทบาทหน้าที่ของนิตยสารต่างประเทศในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. เนื้อหาของการสื่อสารมวลชน สามารถที่จะช่วยเสริมสร้างรูปแบบของบรรทัดฐานที่มีอยู่ในสังคมให้มีความสำคัญมากขึ้น และยังช่วยทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจว่าบรรทัดฐานนี้เป็นที่ยอมรับปฏิบัติกันอยู่ในสังคมนั้น

2. ทำหน้าที่ในการเสนอแนะรูปแบบของพฤติกรรมต่างๆ รวมถึงบรรทัดฐานจากสังคมอื่นมาสู่สมาชิกในสังคม ทำให้ผู้ซึ่งอาจจะเคยมีประสบการณ์มาบ้างเล็กน้อย หรืออาจจะไม่เคยมีมาก่อนเลย เกิดความคุ้นเคยกับพฤติกรรมหรือบรรทัดฐานดังกล่าวมากขึ้น

3. มีบทบาทในด้านการชักจูงสมาชิกในสังคมให้เปลี่ยนแปลงบรรทัดฐาน หรือแบบพฤติกรรมที่เคยยึดถือปฏิบัติมาดั้งเดิมและหันไปสนใจกับรูปแบบใหม่ อย่างไรก็ตามบทบาทในแง่นี้ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ เช่น Paul Lazarsfeld และ Robert K. Merton ยังเชื่อว่า สื่อมวลชนน่าจะมีบทบาทในด้านช่วยรักษาบรรทัดฐานหลักของกลุ่มบุคคลไว้มากกว่าที่จะพยายามชักจูงให้บุคคลในกลุ่มสังคมนั้นเปลี่ยนแปลงค่านิยมในเรื่องที่สำคัญๆ แต่การเปลี่ยนแปลงหรือชักชวนให้ประชาชนรับสิ่งใหม่นั้นอาจเป็นไปได้ถ้าเป็นเรื่องของความนิยมชั่วคราว เช่น แฟชั่น แต่ถ้าเป็นค่านิยมหรือบรรทัดฐานหลักของสังคม การเปลี่ยนแปลงย่อมเป็นไปได้ยาก

แนวคิดเกี่ยวกับการครอบงำทางวัฒนธรรมของ Herbert I. Schiller

เฮอริบर्ट ชิลเลอร์ (2533) ให้ทัศนะว่า แนวความคิดเกี่ยวกับจักรวรรดิหรือการครอบงำทางวัฒนธรรมในปัจจุบันคือผลรวมของกระบวนการซึ่งสังคมใดสังคมหนึ่งถูกรวมเข้ามาในระบบโลกสมัยใหม่ และการที่ชนชั้นที่ได้เปรียบในสังคมนั้นถูกดึงดูด กัดดัน บังคับ หรือบางครั้งรับสินบน เพื่อให้สละสถาบันทางสังคมของตนสอดคล้อง หรือส่งเสริมค่านิยม และโครงสร้างของศูนย์กลางการครอบงำของระบบโลก

ซิลเลอร์ต้องการที่จะอธิบายปรากฏการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมโลกเกี่ยวกับการสร้างอำนาจของประเทศทุนนิยมตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาที่มีต่อกลุ่มประเทศโลกที่สาม โดยอาศัย “สื่อ” เป็นเครื่องมือสำคัญ

ทั้งนี้ ได้เน้นหนักไปที่ความสำคัญของ “บริษัทข้ามชาติ” ในฐานะตัวแปรสำคัญในการสร้างฐานอำนาจของประเทศที่เป็นผู้นำทางเศรษฐกิจ โดยที่บริษัทเหล่านี้จะเข้าไปควบคุม “สื่อ” ในประเทศที่กำลังพัฒนาเพื่อให้ข่าวสารข้อมูลที่น่าเสนาะออกไปเพื่อประโยชน์แก่การขายสินค้าและหากำไรของชาติตนเป็นสำคัญ

การกระจายข้อมูลข่าวสารรวมไปถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้วัฒนธรรมในรูปแบบของประเทศตะวันตกแผ่ขยายเข้าไปสู่กลุ่มประเทศโลกที่สามอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุผลที่ซิลเลอร์กล่าว ว่า กลไกการดำเนินงาน หรือคุณลักษณะของสื่อและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและความจำเป็นที่มีต่อสังคมซึ่งคิดประดิษฐ์สิ่งเหล่านั้นขึ้น

นอกจากความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศแล้ว การครอบงำทางวัฒนธรรมในประเทศกำลังพัฒนานั้น สาเหตุใหญ่อีกประการหนึ่งคือ ความต้องการหาผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลชนชั้นปกครองหรือกลุ่มที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยการรับเอาเทคโนโลยีและพัฒนาการด้านต่างๆ เข้ามาในประเภทอย่างไม่ลืมหูลืมตา และไม่คำนึงถึงประโยชน์ที่ประเทศของตนจะสามารถหาได้จากสิ่งๆ นั้นอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาการเหลื่อมล้ำในสังคมขึ้นอีก

ซิลเลอร์มองธรรมชาติของมนุษย์และสังคมในแง่ที่ว่า มนุษย์พึงแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ให้แก่ตนและกลุ่มของตน โดยที่กลุ่มที่มีอำนาจต่อรองในทางเศรษฐกิจมากกว่า มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมากกว่า ย่อมหาประโยชน์เอาจากกลุ่มที่ไม่มีสิ่งเหล่านี้ได้

และเมื่อเกิดการแสวงหาประโยชน์เหล่านี้ขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก็จะเริ่มเกิดช่องว่างขึ้น เกิดเป็นชนชั้นทางสังคม มีผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง แล้วกลไกการสร้างอำนาจก็จะดำเนินต่อไป คือ กลุ่มผู้ปกครองก็จะมีอำนาจมากกว่าก็จะสามารถควบคุมหรือวางรูปแบบการดำเนินชีวิตของสังคมได้ โดยมุ่งขยายและดำรงฐานอำนาจของตนเอาไว้

ข้อสรุปโดยรวมของแนวคิดของซิลเลอร์คือ ความต้องการสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศที่พัฒนาแล้วหรือ “ศูนย์กลางอำนาจ” จะก่อให้เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศโลกที่สาม

การตีความหมายสาร

ผู้รับสารแต่ละคนย่อมตีความสารหนึ่งๆ แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ และพื้นฐานที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล (Lawrence Grossman, Ellen Wartella และ D. Charles Whitney, อ้างแล้ว) เมื่อคนสองคนรับสารอย่างเดียวกันพร้อมๆ กัน อาจจะไม่แปลความ

หมาย (interpret the meaning) ออกมาแตกต่างกันได้ ในทำนองเดียวกัน ผู้รับสารบางคนอาจจะแปลความหมายสารไม่ตรงกับที่ผู้ส่งสารต้องการก็ได้

สิ่งสำคัญในการตีความสารคือ การแปลรหัส (code) ของสัญลักษณ์ (sign) ที่ผู้ส่งสารสื่อมาให้ได้

สัญลักษณ์ คือ เนื้อหาการนำเสนอสารในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปเพื่อสื่อความหมายตามเจตนาของผู้ส่งสาร เช่น การแสดงท่าทางของนักแสดง หรือการกระทำของตัวละครในนวนิยาย หรือแม้แต่ภาษาที่คนเราพูดกันในชีวิตประจำวัน

ขณะที่ รหัส คือ โครงสร้างของสัญลักษณ์อันเป็นระบบระเบียบ เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการตีความสารของผู้รับสาร การแปลรหัสของแต่ละคนจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับพื้นฐานของคนๆ นั้น อาทิ ระดับการศึกษา ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ รวมทั้งภูมิหลังของแต่ละคน ตัวอย่างง่ายๆ คือ คน 2 คนไปดูภาพยนตร์พร้อมกัน แต่หลังจากดูจบ ทั้งคู่กลับรู้สึกประทับใจในเนื้อหาของภาพยนตร์ต่างกัน หรืออาจจะอธิบายให้คนอื่นฟังเกี่ยวกับแนวคิดของภาพยนตร์ที่แตกต่างกันไป

การแปลรหัสที่แตกต่างกันนี้จะนำมาซึ่งรูปแบบและวิธีคิดที่ต่างกันของปัจเจกบุคคลด้วย เช่น หากคนๆ หนึ่งถอดรหัสสัญลักษณ์ออกมาแบบหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับความคิดของตนอย่างยิ่ง ก็ย่อมเป็นการตอกย้ำแนวคิดและวิถีปฏิบัติในเรื่องนั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นพื้นฐานการถอดรหัสสำหรับสารต่อไป อีกด้วย

ขณะที่ผู้รับสารซึ่งแปลรหัสสัญลักษณ์ไม่ตรงกับผู้ส่งสารอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้หรือไม่เช่นนั้นก็อาจต้องใช้เวลาานมากกว่าจะตีความหมายสารหนึ่งๆ ได้ อย่างไรก็ตาม หลังจากได้ทำความเข้าใจกับสัญลักษณ์อย่างลึกซึ้งแล้ว ก็จะกลายเป็นพื้นฐานการแปลรหัสสำหรับครั้งต่อไปของผู้รับสารไปโดยปริยาย

ทฤษฎีการสร้างความเป็นจริงทางสังคม (The Construction of Social Reality Theory)

Gaye Tachman (อ้างใน Werner J. Severin and James W. Tankard, Jr., 2001) กล่าวว่า การทำข่าวก็คือการ “สร้าง” ความเป็นจริงทางสังคม ไม่ใช่การ “สะท้อน” ความจริงให้ผู้รับสารเห็นแต่อย่างใด

ขณะที่ Werner J. Severin และ James W. Tankard, Jr. (2001) กล่าวว่า สารๆ หนึ่งย่อมมีความหมายหรือสามารถตีความได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับการถอดรหัสหรือการแปลความหมายของสัญลักษณ์ของแต่ละบุคคล ดังนั้นความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในสารเหล่านั้น จึงย่อมสื่อความหมายได้หลากหลาย อุดมการณ์จึงกลายเป็นผลผลิตของการแสดงความหมายใน 2 ระดับคือ 1. สื่อความหมายในตัวเอง และ 2. ความหมายนั้นต้องชี้ให้ผู้รับสารเห็นถึงความจริงและกลายเป็นอุดมการณ์ของผู้รับสารคนนั้นต่อไป

Walter Lippmann (1921) กล่าวว่า “ความเป็นไปในโลกที่เราอาศัยอยู่ทุกวันนี้ โดยเฉพาะเรื่องการเมือง เป็นสิ่งที่ช่างช่างไกลเกินกว่าที่เราจะเข้าถึงได้ เราจึงต้องพยายามอย่างเต็มที่ที่จะสำรวจ รายงาน และจินตนาการถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านั้น”

Alexis S. Tan (1986) กล่าวสนับสนุนความคิดของ Lippmann ว่า สื่อมวลชนทำให้ผู้รับสารได้รับรู้วัฒนธรรม ความเป็นไปของสังคม และเหตุการณ์ต่างๆ ที่น้อยคนนักจะประสบด้วยตัวเอง และเนื่องจากสื่อมวลชนเป็นแหล่งข้อมูลหลักของคนในสังคม จึงย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้รับสาร สื่อสามารถกำหนดการรับรู้ข้อเท็จจริง บรรทัดฐาน และค่านิยม ผ่านตัวสารที่ถูกเลือกสรรแล้วได้

การเรียนรู้ทางสังคมของบุคคลไม่เพียงแต่เกิดจากการสังเกตด้วยตัวเองแต่เพียงอย่างเดียว การรับรู้เนื้อหาของสารหนึ่งๆ ที่มีเนื้อความไปทางใดทางหนึ่งบ่อยครั้งจนเป็นปกติ ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกที่ว่าสารเหล่านั้นเป็นเรื่องปกติไปด้วย

ผู้รับสารจึงเชื่อมั่นว่าสารที่สื่อมวลชนนำมาเผยแพร่เป็นแนวทางในการสร้างความเป็นจริงทางสังคมไปโดยปริยาย

สมมติฐานงานวิจัย

1. เนื้อหาของข้อเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศแถบเอเชียจากนิตยสารต่างประเทศ 2 ฉบับซึ่งมีเจ้าของเดียวกัน แต่มีกลุ่มเป้าหมายต่างกัน น่าจะปรากฏอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน
2. เนื้อหานิตยสารที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวตะวันตกน่าจะปรากฏอุดมการณ์ตะวันตกมากกว่า ขณะที่นิตยสารที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวตะวันออกน่าจะปรากฏอุดมการณ์ตะวันออกมากกว่า

นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

อุดมการณ์	หมายถึง	ความเชื่อหรือแนวคิดเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันของคนในสังคมว่าเป็นกรอบหรือแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นภาพความจริงทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นโดยคนกลุ่มหนึ่งเพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่เชื่อถือและปฏิบัติตาม
-----------	---------	---

ข้อเขียนเกี่ยวกับประเทศใน แถบเอเชีย	หมายถึง	ข่าว บทความ หรือคอลัมน์ทั้งหมดที่กล่าวถึงประเด็น ปัญหาตามหัวข้อศึกษาที่ระบุไว้ซึ่งเกิดขึ้นกับประเทศ ในแถบเอเชีย ในนิตยสาร Time (U.S. edition) และ Asiaweek และในชื่อเรื่องหรือหัวข้อ (title or headline) และความนำ (lead) 2 ย่อหน้าแรก มีคำ หรือชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือ ประเด็นข่าวนั้น หรือที่มีระบุไว้ชัดเจนในหน้าสารบัญ
ประเด็นทางการเมือง	หมายถึง	เนื้อหาที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง รัฐบาล การ คอร์รัปชัน
ประเด็นทางเศรษฐกิจ	หมายถึง	เนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจ การลงทุน การเงิน และองค์กรที่ เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและระหว่างประเทศ
ประเด็นทางสังคม	หมายถึง	เนื้อหาเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลในส่วนของ การดำเนินชีวิตตามจารีต ประเพณีและวัฒนธรรม
อุดมการณ์ตะวันออก	หมายถึง	ความเชื่อหรือแนวคิดซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปของ ประชาชนในภูมิภาคเอเชีย
อุดมการณ์ตะวันตก	หมายถึง	ความเชื่อหรือแนวคิดซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปของ ประชาชนในภูมิภาคยุโรปหรือทวีปอเมริกาเหนือและ อเมริกาใต้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาด้านอุดมการณ์ในข้อเขียนของนิตยสารรายสัปดาห์ภาษาต่างประเทศ 2 ฉบับคือ Time และ Asiaweek ซึ่งมีเจ้าของเดียวกันแต่มีกลุ่มเป้าหมายต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้เลือกประเด็นปัญหาหรือความขัดแย้งของประเทศในทวีปเอเชียที่เป็นที่สนใจไปทั่วโลกมาศึกษา 4 เหตุการณ์ คือ

1. กรณีประเทศอังกฤษส่งคืนเกาะฮ่องกงให้แก่ประเทศจีน
2. กรณีความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์ มูฮัมหมัดและนายอันนัวร์ อิบราฮิม ผู้นำทางการเมืองของมาเลเซีย
3. กรณีความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในแถบติมอร์ตะวันออก
4. กรณีความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียและปากีสถาน

เนื่องจากประเด็นข่าวเหล่านี้มีเรื่องของผลประโยชน์และความขัดแย้งในระดับในประเทศและต่างประเทศอยู่ค่อนข้างชัดเจน ซึ่งประเทศตะวันตกรวมถึงองค์กรระดับนานาชาติที่เกี่ยวข้องต่างก็ให้ความสนใจอย่างใกล้ชิด การนำเสนอข้อเขียนเกี่ยวกับประเด็นข่าวเหล่านี้จึงน่าจะแฝงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะไว้อย่างชัดเจน

การเลือกนิตยสาร Asiaweek มาศึกษาเนื่องจาก Asiaweek เป็นนิตยสารข่าวสารภาษาอังกฤษที่เป็นที่นิยมแพร่หลายที่สุดในทวีปเอเชีย โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ประเทศฮ่องกง เนื้อหาของนิตยสารจะมีความหลากหลาย ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ต่างจาก Far Eastern Economic Review ซึ่งมุ่งเน้นวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แนวทางการเสนอเนื้อหาของนิตยสาร Asiaweek จึงย่อมสอดคล้องด้วยแนวคิด ค่านิยม และอุดมการณ์ในแบบของชาวตะวันออกซึ่งเป็นผู้อ่านกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์สารที่ได้จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสาร Time ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มหนึ่ง

สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสาร Time นั้น จะมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะฉบับที่ตีพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาเท่านั้น เนื่องจากนิตยสาร Time มีการแบ่งเกณฑ์การผลิตหนังสือออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ U.S. edition และ International edition

โดยในฉบับที่ตีพิมพ์ในสหรัฐจะมีกลุ่มเป้าหมายคือชาวอเมริกันซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจและเป็นศูนย์ใหญ่ของกองบรรณาธิการ เนื้อหาสารที่สื่อผ่าน Time (U.S. edition) จึงย่อมปรากฏแนวคิด ค่านิยม ปรัชญา รวมถึงอุดมการณ์ในแบบตะวันตก และในแบบของประเทศมหาอำนาจ ซึ่งเป็นเจ้าของสื่อ ดังที่ได้กล่าวถึงในแนวคิดเรื่องการครอบงำทางวัฒนธรรมของซิลเลอร์ที่กล่าวถึง

การที่ประเทศไทยที่สามซึ่งค่อยๆ ซึมซับแนวคิดหรือนวัตกรรมตะวันตกเข้ามาผ่านสารที่มาจากสื่อของประเทศมหาอำนาจ

การศึกษานิตยสารทั้งสองฉบับซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน จะแสดงให้เห็นถึงแนวทางการนำเสนอเนื้อหาของสารเกี่ยวกับประเทศในแถบเอเชียที่แตกต่างกัน

ข้อจำกัดของการวิจัย

หัวข้อเนื้อหาทางอุดมการณ์ที่ตั้งไว้เป็นเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์เนื้อหา นั้นอาจจะไม่ครอบคลุมอุดมการณ์ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ได้ทั้งหมด เนื่องจากมีรายละเอียดเป็นจำนวนมาก จึงเลือกเฉพาะเนื้อหาที่เห็นเด่นชัดและเป็นที่ยอมรับกันเท่านั้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการศึกษานิตยสาร Time (U.S. edition) จะไม่ใช้การสุ่มตัวอย่างเพื่อเลือกกลุ่มประชากร เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของนิตยสารไม่ได้มุ่งเน้นผู้อ่านในทวีปเอเชียเป็นหลัก เนื้อหาโดยรวมจึงเป็นการกระจายความสำคัญของเนื้อหาให้กับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในขณะนั้น จากทั่วโลก ส่งผลให้ข้อเขียนเกี่ยวกับประเทศในแถบเอเชียมีสัดส่วนที่ลดลงไปด้วย จึงต้องศึกษาทุกฉบับที่มีข้อเขียนเกี่ยวกับประเด็นเหล่านั้นอยู่

ส่วนนิตยสาร Asiaweek นั้น จะเลือกเนื้อหาในช่วงที่ประเด็นซึ่งต้องการศึกษากำลังได้รับความสนใจ หากมีจำนวนมากจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง

สารที่จะศึกษาประกอบด้วยข่าว บทความ คอลัมน์ หรือภาพประกอบทั้งหมดที่กล่าวถึงประเด็นข่าวที่ระบุไว้ในกลุ่มประชากร

การพิจารณาว่าข้อเขียนใดเกี่ยวกับประเทศในแถบเอเชียจะดูจากหัวข้อ (title or headline) เป็นหลักว่ามีคำหรือชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข่าวนั้นๆ อยู่หรือไม่ รวมถึงข้อเขียนที่มีการระบุไว้ในหน้าสารบัญว่าเกี่ยวข้อง ถ้าไม่มีให้พิจารณาจากความนำ (lead) 2 ย่อหน้าแรกของข้อเขียนว่ามีคำดังกล่าวหรือไม่ ถ้ามีจึงนับเป็นหน่วยที่ใช้วิเคราะห์ได้ หากไม่มีก็ไม่นำมาวิเคราะห์

หน่วยวิเคราะห์

สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหา โดยศึกษาขอบเขตของอุดมการณ์โดยรวมทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จากหนังสือเกี่ยวกับอุดมการณ์ หนังสือทางรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสังคมวัฒนธรรม โดยยึดหลักการแบ่งเกณฑ์พิจารณาอุดมการณ์ในงานวิจัยของบุญเรือง เนียมหอม เรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับการเมืองที่จัดพิมพ์ขึ้นตั้งแต่วันที่ 14

ตุลาคม พ.ศ.2516 ถึง วันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2518” และหนังสือ “อุดมการณ์ทางการเมือง” ของชัยอนันต์ สมุทวณิช เป็นพื้นฐานประกอบกับเอกสารอ้างอิงฉบับอื่นๆ

จากนั้นผู้วิจัยจะทำการศึกษาเนื้อหาวิทยสารกลุ่มประชากรที่เลือกไว้ทั้งหมดด้วยตัวเอง โดยใช้ตารางวิเคราะห์ในการวิจัย แล้วจึงนำตารางทั้งหมดมาสรุปผลด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ย และนำเสนอข้อมูลที่ได้ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา

ผู้วิจัยได้แยกวิเคราะห์เนื้อหาของข้อเขียนตามประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นเงื่อนไขหลัก เพื่อที่จะเปรียบเทียบความแตกต่างของอุดมการณ์ในนิตยสารทั้ง 2 ฉบับให้เห็นอย่างชัดเจน จึงสามารถแบ่งกลุ่มข้อเขียนที่จะศึกษาออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ 8 กลุ่มย่อย ดังนี้

1.กรณีความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียและปากีสถาน

1.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek

1.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time

2.กรณีประเทศอังกฤษส่งคืนเกาะฮ่องกงให้แก่ประเทศจีน

2.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek

2.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time

3.กรณีความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์ มูฮัมหมัดและนายอันวาร์ อิบราฮิม ผู้นำทางการเมืองของมาเลเซีย

3.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek

3.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time

4.กรณีความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในแถบติมอร์ตะวันออก

4.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek

4.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time

หากประเด็นที่ต้องการศึกษาประเด็นใดมีขอบเขตระยะเวลาการตีพิมพ์ที่ค่อนข้างกว้าง จะใช้การสุ่มตัวอย่างเลือกช่วงเวลาที่จะนำมาศึกษา

การวิเคราะห์เนื้อหา

ในส่วนของหัวข้ออุดมการณ์ผู้วิจัยจะระบุเฉพาะอุดมการณ์ที่ปรากฏอยู่ในข้อเขียนแต่ละกลุ่มเท่านั้น โดยจะหาค่าเฉลี่ยของจำนวนความถี่ของเนื้อหาอุดมการณ์แต่ละหัวข้อในข้อเขียนแต่ละกลุ่ม ต่อจำนวนข้อเขียนทั้งหมดในกลุ่ม โดยนำความถี่ของหัวข้อเดียวกันมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนข้อเขียนทั้งหมดในกลุ่มนั้น ผลที่ได้คือค่าเฉลี่ยของความถี่ของหัวข้ออุดมการณ์ที่ปรากฏในเนื้อหาข้อเขียนแต่ละกลุ่ม

การหาค่าเฉลี่ยใช้สูตร

$$F = \frac{f_1 + f_2 + f_3 + \dots + f_n}{N}$$

N

$$= \frac{\sum f}{N}$$

N

F คือ ความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อ

$f_1, f_2, f_3, \dots, f_n$ คือ จำนวนความถี่ของอุดมการณ์หัวข้อเดียวกันในข้อเขียนแต่ละชิ้น วัดจากจำนวนครั้งของข้อความหรือประโยคที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์นั้นๆ

$\sum f$ คือ ความถี่รวมของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อซึ่งปรากฏอยู่ในข้อเขียนทั้งหมด

N คือ จำนวนข้อเขียนทั้งหมดในกลุ่ม

นอกจากนี้ จะทำการคำนวณเป็นร้อยละ เปรียบเทียบอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนแต่ละกลุ่มด้วย

การทดสอบความเชื่อมั่น

ผู้วิจัยแบ่งข้อเขียนที่ต้องการศึกษาเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือข้อเขียนจาก Asiaweek และ Time จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างเลือกข้อเขียนจากกลุ่มแรกออกมา 8 ชิ้น และข้อเขียนจากกลุ่มหลัง 2 ชิ้น เพื่อให้เป็นไปตามสัดส่วนที่เหมาะสม ทำการสุ่มตัวอย่าง 2 ครั้ง ได้ข้อเขียน 10 ชิ้นจำนวน 2 ชุด จากนั้นจึงนำข้อเขียนที่สุ่มได้ทั้ง 2 ชุดไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการศึกษา

สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่เลือกมาคือ นายไพรัตน์ พงษ์พานิช หัวหน้าฝ่ายข่าวต่างประเทศ หนังสือพิมพ์มติชน และนางสาวมนต์ทิพย์ ธารณะสุข ผู้สื่อข่าวฝ่ายต่างประเทศ หนังสือพิมพ์มติชน ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างดี

จากนั้นจึงนำผลการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญมาเปรียบเทียบกับผู้วิจัยเพื่อตรวจสอบเครื่องมือวิจัย พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับผู้วิจัยคลาดเคลื่อนไม่เกิน 3 เปอร์เซ็นต์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาเปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏอยู่ในข้อเขียนของนิตยสาร 2 ฉบับซึ่งมีเจ้าของเดียวกันแต่มีกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้แบ่งกลุ่มนิตยสารที่จะศึกษาตามประเด็นหรือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ 8 กลุ่มย่อย ดังนี้

1. ข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียกับปากีสถาน

1.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek

ข้อเขียนในกลุ่มนี้คัดเลือกจากช่วงเวลาที่ประธานาธิบดีบิล คลินตัน ของสหรัฐอเมริกาเดินทางไปเยือนอินเดียและปากีสถานเพื่อเจรจาให้ยุติความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ คือ ในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน 2000 รวมทั้งสิ้น 8 ชิ้นด้วยกัน ได้แก่

1. Waiting for Bill (รอคอยการมาเยือน)
2. Start Talking (ก้าวแรกของการเจรจา)
3. Prickly Challenge (การทำทายที่เต็มไปด้วยขวากหนาม)
4. The India Tilt (ความเอนเอียงของฝั่งอินเดีย)
5. Delicate Diplomacy (การทูตที่เปราะบาง)
6. A New Kind of War (โฉมหน้าใหม่ของสงคราม)
7. Software Superpower (มหาอำนาจแห่งซอฟต์แวร์)
8. Kashmir Peacemaker (สถาปนิกสันติภาพแห่งแคชเมียร์)

ตารางที่ 1 แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียกับปากีสถานในนิตยสาร Asiaweek

ลำดับ ที่	หัวข้ออุดมการณ์	ความถี่ของอุดมการณ์ ในข้อเขียนแต่ละชั้น								Σf	F	ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8			
1	ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก	2	2	1	3	3	-	2	7	20	2.50	37.04
2	ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ	-	-	-	-	-	1	1	-	2	0.25	3.70
3	ความสำคัญของชนชาติตนเอง	1	2	1	1	1	2	1	1	10	1.25	18.52
4	การใช้สิทธิพลและอำนาจเพื่อแก้ไขปัญหา	1	-	-	1	1	2	-	5	10	1.25	18.52
5	การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน	2	-	-	1	1	2	1	2	9	1.13	16.67
6	สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย	-	-	1	-	-	1	-	1	3	0.38	5.56

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชั้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซนต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

ข้อเขียนในกลุ่มนี้มีการนำเสนอหัวข้ออุดมการณ์เกี่ยวกับความสำคัญของประเทศโลกตะวันตกมากที่สุดเป็นค่าเฉลี่ย 2.50 ต่อข้อเขียน 1 ชั้น ขณะที่อุดมการณ์เกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจได้รับความสนใจน้อยที่สุดคือ 0.25 ขณะเดียวกันอุดมการณ์เกี่ยวกับความสำคัญของเชื้อชาติตนเองมีปรากฏในทุกข้อเขียนในกลุ่มนี้

และเมื่อเทียบเป็นร้อยละเฉพาะอุดมการณ์ที่ปรากฏในกลุ่มนี้ปรากฏว่าอุดมการณ์เกี่ยวกับความสำคัญของประเทศโลกตะวันตกมีจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 37.04

เมื่อแยกเนื้อหาตามแต่ละอุดมการณ์จะแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดที่ถูกนำเสนอในข้อเขียนแต่ละชั้นได้อย่างชัดเจนขึ้น ดังนี้

1. ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก

เนื่องจากประเด็นที่เลือกศึกษาเกี่ยวข้องกับการเดินทางเยือนอินเดียและปากีสถานของประธานาธิบดีบิล คลินตัน ของสหรัฐอเมริกา เนื้อหาในเกือบทุกข้อเขียนจะเน้นถึงความสำคัญของการเดินทางมาในครั้งนี้ รวมทั้งความสำคัญของสหรัฐในฐานะที่เป็นชาติมหาอำนาจและผู้นำโลกเสรีที่จะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่าง 2 ประเทศให้ได้สำเร็จ

ในข้อเขียน Waiting for Bill ระบุไว้อย่างชัดเจนในตอนต้นว่า “The U.S. President is going to both India and Pakistan. Can he ease tensions?” (ประธานาธิบดีสหรัฐฯจะเดินทางไปเยือนทั้งอินเดียและปากีสถาน เขาจะสามารถลดความตึงเครียดระหว่างสองประเทศได้หรือไม่?) การตั้งข้อสงสัยเกิดว่า ประธานาธิบดีสหรัฐฯจะสามารถคลี่คลายความตึงเครียดระหว่าง 2 ชาติได้หรือไม่ เป็นการให้ความสำคัญตั้งแต่แรกแล้วว่า ตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯมีความสำคัญและมีอำนาจ โดยไม่จำเป็นต้องอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจ การตอกย้ำว่า คลินตันจะสามารถทำได้สำเร็จหรือไม่ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของตัวบุคคลในตำแหน่งดังกล่าว ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วเช่นกัน

ในข้อเขียน Kashmir Peacemaker ซึ่งเป็นมุมมองจากชาวอินเดียซึ่งหวังให้ยุติความขัดแย้งโดยเร็ว การมาเยือนของคลินตันจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ความหวังลุล่วงไปได้ ความถี่ของอุดมการณ์ในหัวข้อนี้จึงมากกว่าข้อเขียนชิ้นอื่นๆ ในกลุ่มเดียวกัน

2. ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

เนื่องจากประเด็นที่หยิบยกมาศึกษาจะเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่าง 2 ประเทศเป็นสำคัญ เนื้อหาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจจึงไม่ชัดเจนเท่าไรนัก ความเหลื่อมล้ำในที่นี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดตามระบอบประชาธิปไตยทุนนิยมซึ่งประชาชนในสังคมจะมีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ความสามารถของบุคคล กล่าวคือ ผู้ที่มีความสามารถสูงก็จะได้รับค่าตอบแทนมากกว่า สามารถสร้างฐานะทางสังคมได้ดีกว่า

3. ความสำคัญของชนชาติตนเอง

เป็นอุดมการณ์ที่ปรากฏให้เห็นในทุกๆ ข้อเขียนของกลุ่มนี้ อุดมการณ์ดังกล่าวถ่ายทอดผ่านเนื้อหาในแต่ละข้อเขียนเกี่ยวกับการสู้รบแย่งชิงคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างปากีสถานกับอินเดีย แสดงถึงการให้ความสำคัญกับชนชาติของตนเอง และพร้อมที่จะเบียดเบียนชนชาติอื่นโดยไม่ใส่ใจถึงความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น

ในข้อเขียนเรื่อง Delicate Diplomacy ระบุไว้ในตอนหนึ่งว่า “New Delhi loudly proclaimed that a Clinton visit would send the wrong message to a terrorist state.” (นิวเดลีประกาศกร้าวว่าการเดินทางไปเยือน(ปากีสถาน)ของคลินตันเป็นเพียงการส่งข้อความผิดๆ ไปยังรัฐทรราชย์เท่านั้น) คำว่า “terrorist state” ในที่นี้หมายถึงประเทศปากีสถาน แสดงให้เห็นถึงความเกลียดชังซึ่งกันและกัน โดยใช้คำสรรพนามเรียกที่เหยียดหยัน

ลัทธิฟาสซิสต์มีอุดมการณ์ที่สอดคล้องกันที่ว่า ไม่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน กล่าวคือ เชื่อว่าชาติอื่นต่ำต้อยกว่าตน เชื่อมั่นในความสามารถของตนและเห็นว่าชาติตนควรเป็นผู้ปกครองชาติอื่นๆ ในโลก ขณะเดียวกันก็ใช้กำลังขยายอาณาจักรของตน หากชาติใดเป็นอุปสรรคจะต้องถูกทำลายล้างให้หมดไป

อุดมการณ์ในหัวข้อนี้จะช่วยปลุกใจให้ประชาชนในชาตินั้นๆ รู้สึกรักชาติของตนและเกลียดชังชนชาติอื่น

4. การใช้อิทธิพลและอำนาจเพื่อแก้ไขปัญหา

อุดมการณ์ในหัวข้อนี้จะสอดคล้องและเกี่ยวเนื่องกับหัวข้อก่อน กล่าวคือ เมื่อชนชาติของตนเหนือกว่าชนชาติอื่น และต้องการขยายอาณาจักรของตนโดยการเบียดเบียนชนชาติอื่นจึงจำเป็นต้องใช้กำลังทหารหรืออำนาจอิทธิพลในการขยายอาณาเขต

ข้อเขียน Kashmir Peacemaker ปรากฏอุดมการณ์หัวข้อนี้ค่อนข้างเด่นชัด อาทิ “But the two sides continue to exchange small arms and artillery fire daily, raising fears of a dangerous, possibly nuclear, escalation.” หมายถึง สองฝ่ายต่างชนอาวุธยุทธโปกรณ์เข้าประหัตประหารกันก่อให้เกิดความหวาดกลัว และอาจเกินเลยไปถึงขั้นการก่อสงครามนิวเคลียร์ในอนาคต

5. การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน

นอกจากประเด็นเรื่องการคลี่คลายปัญหาของภูมิภาคเอเชียใต้ บางข้อเขียนวิเคราะห์ว่าการเดินทางมาเยือนประเทศอินเดียและปากีสถานของประธานาธิบดีคลินตันมีจุดประสงค์หลักเพื่อผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาเองมากกว่า

ข้อเขียน The India Tilt ระบุว่า “Washington was drawing down the curtain on its special relationship with Cold War ally Pakistan and tilting toward the emerging might and wealth of India.” หมายความว่า สหรัฐอเมริกาได้มองข้ามความสัมพันธ์แต่อดีตกับปากีสถานเพื่อที่จะหันไปหาประเทศที่มีความมั่งคั่งและทรงอิทธิพลอย่างอินเดียแทน

เป็นที่น่าสังเกตว่าในการเสนอเนื้อหาของข้อเขียนแต่ละชิ้น แม้จะระบุว่า สหรัฐต้องการหาผลประโยชน์จากการเดินทางมาในครั้งนี้ แต่ประเด็นเกี่ยวกับความพยายามแก้ไขความขัดแย้งกลับได้รับความสำคัญมากกว่า เมื่อเทียบความถี่ของทั้งสองหัวข้อปรากฏว่า อุดมการณ์หัวข้อ ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตกคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.50 ต่อข้อเขียน 1 ชิ้น ขณะที่อุดมการณ์หัวข้อ การหาประโยชน์ใส่ตนคิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.13 แตกต่างกันประมาณ 2 เท่า

6. สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย

A New Kind of War กล่าวถึงการเลือกตั้งในปี 1996 ซึ่งเป็นครั้งแรกในรอบ 7 ปีที่รัฐบาลอินเดียยอมถอยห่างจากการใช้อำนาจเบ็ดเสร็จควบคุมแคชเมียร์ แสดงให้เห็นถึงแนวคิดตามระบอบประชาธิปไตยที่ต้องการให้ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองและไม่ถูกรีดรอนหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

ขณะที่ Prickly Challenge มองภาพรวมของสังคมที่กว้างขึ้นโดยกล่าวว่า Asia must work to avoid being sucked into a new Cold War กล่าวคือ ประชาชาติเอเชียควรร่วมมือกันเพื่อป้องกันการเกิดสงครามเย็นในอนาคต

ประชากรในสังคมไม่ได้จำกัดอยู่แค่สมาชิกของประเทศนั้นๆ ในที่นี้ สังคมหมายถึงทั้งทวีปเอเชีย และเพื่อให้เกิดเสถียรภาพในการปกครอง ประชาชนจะต้องร่วมมือกันเพื่อป้องกันเสถียรภาพนั้นไว้

1.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time

เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างนิตยสารทั้ง 2 ฉบับอย่างชัดเจน จึงได้เลือกศึกษาข้อเขียนในนิตยสารช่วงเวลาเดียวกับข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek กล่าวคือ เหตุการณ์ที่ประธานาธิบดีบิล คลินตันของสหรัฐอเมริกาเดินทางไปเยือนประเทศอินเดียและปากีสถาน ซึ่งตรงกับช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน 2000 รวมข้อเขียนทั้งสิ้น 3 ชิ้น ได้แก่

1. The Faces of India's Future (โฉมหน้าอนาคตของอินเดีย)
2. How to Take a Plunge in Bombay (ความผิดพลาดที่บอมเบย์)
3. The Damascus Primary (ปฐมบทแห่งดามัสกัส)

ตารางที่ 2 แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียกับปากีสถานในนิตยสาร Time

ลำดับที่	หัวข้ออุดมการณ์	ความถี่ของอุดมการณ์ในข้อเขียนแต่ละชิ้น			Σf	F	ร้อยละ
		1	2	3			
1	ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก	7	-	8	15	5	34.09
2	ทุนนิยม	8	7	-	15	5	34.09
3	ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ	12	-	2	14	4.67	31.82

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซนต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

ข้อเขียนกลุ่มนี้ค่อนข้างจะมีแนวคิดที่ชัดเจนแน่นอนในแต่ละอุดมการณ์ โดยหัวข้อของอุดมการณ์ที่ปรากฏมากที่สุดคือ ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก และทุนนิยม คิดเป็นร้อยละ 5 เท่ากัน โดยข้อเขียนเรื่อง The Faces of India's Future จะปรากฏอุดมการณ์ทุกหัวข้อ ขณะที่ข้อเขียนอีก 2 ชิ้น จะเน้นนำเสนออุดมการณ์ใดอุดมการณ์หนึ่งที่ชัดเจนไปเลย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก

ข้อเขียน The Damascus Primary กล่าวถึงบทบาทของประธานาธิบดีคลินตันในการเดินทางครั้งนี้ค่อนข้างชัดเจน ลักษณะของคำที่ใช้สื่อความหมายถึงการยกย่องเชิดชูชาวตะวันตกหรือตัวคลินตันเองค่อนข้างโดดเด่นมาก อาทิ

But neither the Indians nor Pakistani coup leader General Pervez Musharraf, who got a stern Clinton lecture on democracy during their brief meeting in Islamabad, took any steps to reduce tension. (แม้ว่าประธานาธิบดีคลินตันจะพยายามสั่งสอนเรื่องประชาธิปไตยระหว่างการเดินทางหรือที่กรุงอิสลามาบัดแล้วก็ตาม ทั้งอินเดียและปากีสถานต่างไม่มีท่าทีที่จะลดความตึงเครียดระหว่างสองชาติลงแต่อย่างใด)

ข้อความที่ขีดเส้นใต้หมายถึง ประธานาธิบดีต้องสั่งสอนเรื่องประชาธิปไตยให้นายพลเพอร์เวซ มุซาร์ราฟ ผู้นำปากีสถานฟัง การใช้คำว่า สั่งสอน เป็นการสื่อให้รู้ว่า ผู้พูดมีความรู้มากกว่าเหนือกว่าผู้ฟัง

2. ทุนนิยม

เกือบทั้งหมดของข้อเขียน How to Take a Plunge in Bombay มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดในเชิงธุรกิจแบบทุนนิยม โดยเน้นเรื่องการลงทุนและตลาดการค้าในประเทศอินเดีย

ขณะที่ The Faces of India's Future ระบุไว้ในตอนหนึ่งว่า "Once he gets sat phones into the hands of ordinary Indians-he thinks it will happen within two or three years-Chandra will start pumping Internet content and e-mail services through them." (จันทราเชื่อว่าอีกเพียง 2-3 ปีเขาจะสามารถขยายธุรกิจโทรศัพท์ผ่านดาวเทียมให้ชาวอินเดียทั่วประเทศเลือกใช้ได้ตามใจชอบ และเมื่อถึงเวลานั้น จันทราก็จะเริ่มขยายบริการการรับส่งอีเมลล์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเพิ่มเติมเข้าไปด้วย)

กล่าวถึงการลงทุนในธุรกิจหนึ่งสู่อีกธุรกิจหนึ่ง และการขยายธุรกิจของตัวเองเพื่อผลกำไรที่มากยิ่งขึ้น

3. ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

เนื่องจากอินเดียเป็นประเทศที่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะที่ค่อนข้างชัดเจนอยู่แล้ว แต่เนื้อความบางส่วนใน The Faces of India's Future ช่วยอธิบายอุดมการณ์ในข้อนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยผู้เขียนได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่หญิงชาวบ้านคนหนึ่งถูกชายในชนชั้นสูงข่มขืนต่อหน้าสามีของ

เธอ แต่ตำรวจไม่ยอมดำเนินคดีและศาลก็พิพากษาให้ยกฟ้อง โดยให้เหตุผลว่า ไม่เชื่อว่าชนชั้นสูง จะกระทำเช่นนั้นได้

เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ชัดเจนมาก สมาชิกของสังคมที่อยู่ในกลุ่มชั้นสูง (elite) ย่อมมีอำนาจต่อรองและความน่าเชื่อถือสูงกว่าชนชั้นธรรมดา

อย่างไรก็ตาม อุดมการณ์เรื่องการต่อสู้ระหว่างชนชั้นของระบบคอมมิวนิสต์เชื่อว่า เมื่อโดนเอาผิดเอาเปรียบจนถึงที่สุดแล้ว ชนชั้นที่อยู่ต่ำกว่าก็จะเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของตนเอง

ในตอนหนึ่งของ The Faces of India's Future ปรากฏภาพของสตรีชาวอินเดียกลุ่มหนึ่ง ซึ่งรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพของตนเองสะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมอินเดียยุคปัจจุบัน การกีดกันทางเพศยังคงมีอยู่

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียกับปากีสถานระหว่างนิตยสาร Asiaweek และ Time

หัวข้ออุดมการณ์	ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek			ข้อเขียนจากนิตยสาร Time		
	Σf	F	ร้อยละ	Σf	F	ร้อยละ
ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก	20	2.50	37.04	15	5	34.09
ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ	2	0.25	3.70	14	4.67	31.82
ความสำคัญของชาติตนเอง	10	1.25	18.52	-	-	-
การใช้สิทธิพลและอำนาจเพื่อแก้ไขปัญหา	10	1.25	18.52	-	-	-
การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน	9	1.13	16.67	-	-	-
สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย	3	0.38	5.56	-	-	-
ทุนนิยม	-	-	-	15	5	34.09

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซนต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

เป็นที่น่าสังเกตว่า ไม่ว่าจะ เป็นข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek หรือ Time ต่างก็ปรากฏ
 อุดมการณ์หัวข้อความสำคัญของประเทศโลกตะวันตกมากที่สุด โดยมีค่าร้อยละของอุดมการณ์
 เมื่อเทียบกับอุดมการณ์ทั้งหมดใกล้เคียงกันคือ 37.04 และ 34.09 ตามลำดับ แต่เมื่อเทียบความถี่
 เฉลี่ยต่อข้อเขียน 1 ชิ้นแล้ว ข้อเขียนจาก Time มีความถี่เฉลี่ยมากกว่าเป็นเท่าตัว

ขณะเดียวกัน ข้อเขียนในนิตยสาร Time กลับปรากฏอุดมการณ์ด้านทุนนิยมและความ
 เหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด คิดเป็น 2 ใน 3 ของอุดมการณ์ที่
 ปรากฏทั้งหมด

ในทางตรงข้าม ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek กลับให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ทาง
 การเมือง ได้แก่ สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย ความสำคัญของชนชาติตน
 เอง การใช้สิทธิพลและอำนาจเพื่อแก้ไขปัญหา และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่า ซึ่งทั้ง 4
 อุดมการณ์รวมกันคิดเป็นความถี่รวม 32 และคิดเป็นร้อยละ 59.27 ของอุดมการณ์ทั้งหมด

2. ข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีประเทศอังกฤษส่งคืนเกาะฮ่องกงให้แก่ประเทศจีน

2.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek

เนื่องจากข้อเขียนในกลุ่มนี้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ประเทศอังกฤษส่งคืนเกาะฮ่องกงให้แก่
 ประเทศจีนซึ่งมีผลกระทบทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งกับประเทศในโลกตะวันออก
 และโลกตะวันตก Asiaweek จึงให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวเป็นอย่างมาก และจัดทำฉบับ
 พิเศษสำหรับกรณีดังกล่าวขึ้นมาโดยเฉพาะในเดือนกรกฎาคม 1997 การวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มนี้
 จึงได้ศึกษาจากข้อเขียนใน Asiaweek ฉบับพิเศษดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วยข้อเขียนทั้งสิ้น 30 ชิ้น
 ได้แก่

1. From the Web A Site for you (จากเว็บไซต์เพื่อคุณ)
2. ภาพประกอบหน้าสารบัญ
3. A Most Dignified Retreat (การล่าถอยอันทรงเกียรติ)
4. Playing by new Rules (เกมใหม่ กฎใหม่)
5. The Really Useful Guide (คู่มือสารพัดประโยชน์)
6. The Return of the Hongs (ฮ่องกงคืนสู่เหย้า)
7. Cheers and Tears (รอยยิ้มและน้ำตา)
8. From Opium War to Open Door (จากสงครามฝิ่นสู่โลกกว้าง)
9. In Transition (ในห้วงแห่งการเปลี่ยนผ่าน)
10. Beijing's Promise (คำมั่นจากแผ่นดินใหญ่)
11. Meet a Hong Kong Skeptic (ความเคลือบแคลงของฮ่องกง)
12. Man in the Muddle (ท่ามกลางความสับสนวุ่นวาย)

13. A Word of Caution & Farewell Thoughts (อำลาอย่างห่วงใย)
14. China Now (วันนี้ที่เมืองจีน)
15. The Way it is (บนวิถีแห่งความเป็นไป)
16. Bright Lights, Big City (มหานครแห่งแสงสี)
17. Handling Hometown History (บันทึกประวัติศาสตร์)
18. Center of Attention (ศูนย์รวมความสนใจ)
19. Who's on Board? (ใครเป็นใครในฮ่องกง)
20. The Ins & Outs (เก่าไป ใหม่มา)
21. Red Star over Hong Kong (วันที่ฮ่องกงต้องประดับด้วยดาวแดง)
22. Bringing you the Handover (อสังการแห่งการกลับคืน)
23. When Eccentrics Ruled the Roost (เมื่อความระห่ำครองมาตุภูมิ)
24. Bridge to the Future (สะพานสู่ออนาคต)
25. Fair, Open and Free (เป็นธรรม เปิดกว้าง และเสรี)
26. The Shift of Power (อำนาจที่ถูกลบถ่าย)
27. Challenges of Changes (การเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย)
28. New Face of Justice (โฉมใหม่ของความเที่ยงธรรม)
29. Will the Fire Die? (ฤาไฟจะมอดดับ?)
30. โฆษณา Hong Kong Bank

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีประเทศอังกฤษส่งคืนเกาะฮ่องกงให้แก่ประเทศจีนในนิตยสาร Asiaweek

ลำดับ	หัวข้ออุดมการณ์	ความถี่ของอุดมการณ์ในข้อเขียนแต่ละชิ้น																														Σf	F	ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
1	ความสำคัญของประเทศโลก ตะวันตก	3	1	5	4	7	-	13	13	11	3	5	-	13	2	3	2	1	4	6	3	7	1	-	4	3	2	4	1	5	-	126	4.20	30.66
2	สัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง	2	1	-	-	3	1	2	-	-	1	14	-	-	-	-	5	-	-	-	1	1	-	1	-	3	2	-	2	1	1	41	1.37	9.98
3	ทุนนิยม	-	-	3	3	4	16	8	-	5	3	-	-	6	1	1	3	-	2	-	-	1	1	2	3	2	1	-	3	-	1	69	2.30	16.79
4	ความเหลื่อมล้ำของสถานะภาพ ทางสังคมและเศรษฐกิจ	-	1	1	4	3	-	-	-	4	-	-	-	1	3	-	1	-	2	-	-	-	-	1	-	-	1	2	-	-	-	24	0.80	5.84
5	อิทธิพลของสื่อมวลชน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	3	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	12	0.40	2.92
6	สิทธิ เสรีภาพ และภราดรภาพ ตามระบอบประชาธิปไตย	-	-	2	1	-	-	17	15	3	3	-	4	2	2	4	2	-	6	2	-	-	1	2	-	6	-	-	4	3	-	79	2.63	19.22
7	แนวคิดตามระบอบสังคมนิยม	-	-	-	3	-	-	13	7	1	4	-	1	-	5	-	-	-	3	1	1	4	-	-	1	2	-	-	1	-	-	47	1.57	11.44
8	การใช้ชีวิตตามวิถีธรรมชาติ	-	-	-	-	-	-	1	4	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	13	0.43	3.16

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงค่าเฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

อุดมการณ์เรื่องความสำคัญของประเทศโลกตะวันตกปรากฏอยู่มากที่สุดในข้อเขียนกลุ่มนี้ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.20 และเป็นร้อยละ 30.66 ทั้งนี้เนื่องจากฮ่องกงอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษมากกว่า 155 ปี ดังนั้นจึงย่อมได้รับอิทธิพลและการครอบงำทางวัฒนธรรมค่อนข้างมาก

ประเด็นที่น่าเสนอส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่แบ่งชัดได้เป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่วิเคราะห์อนาคตของฮ่องกงที่กำลังจะกลายเป็นเขตการปกครองของจีน กับกลุ่มที่ย้อนประวัติศาสตร์เพื่อถ่ายทอดความเป็นมาของประเทศฮ่องกงจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยลักษณะการนำเสนอเนื้อหาทั้งเนื้อเรื่องและภาพได้รับการจัดวางอย่างสมดุล

ขณะเดียวกัน อุดมการณ์ที่ปรากฏน้อยที่สุดในข้อเขียนกลุ่มนี้คือหัวข้ออิทธิพลของสื่อมวลชนคิดเป็นค่าเฉลี่ยเพียง 0.40 ต่อข้อเขียน 1 ชิ้น เนื่องจากเป็นประเด็นรอง อย่างไรก็ตาม บางข้อเขียนได้ให้ความสำคัญและกล่าวถึงสื่อเอาไว้ค่อนข้างชัดเจน

สำหรับรายละเอียดของอุดมการณ์ในข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีประเทศอังกฤษส่งคืนเกาะฮ่องกงให้แก่ประเทศจีนของนิตยสาร Asiaweek มีดังนี้

1. ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก

ผู้เขียนมักกล่าวถึงโลกตะวันตกโดยรวมด้วยคำว่า Western สื่อถึงประเทศในแถบยุโรปและสหรัฐอเมริกา ที่มีความสำคัญต่อประเทศในแถบเอเชีย ทั้งในแง่ของการให้การสนับสนุน หรือความน่าเชื่อถือในด้านต่างๆ

การที่ฮ่องกงอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้ฮ่องกงดูดซับเอาวัฒนธรรมและแนวคิดแบบชาวตะวันตกไม่มากนักน้อย ในภาพประกอบข้อเขียนหลายๆ ชิ้น แสดงให้เห็นถึงรูปแบบของวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตของชาวฮ่องกง อาทิ การแต่งกาย วิธีคิด

ในภาพประกอบของข้อเขียน Red Star over Hong Kong ซึ่งเจ้าฟ้าชายชาร์ลส์ของอังกฤษจับมือกับนายเจียง เจ๋อ หมิน นายกรัฐมนตรีจีนในชุดสูทสากล เป็นเครื่องยืนยันอิทธิพลตะวันตกได้เป็นอย่างดี

2. สัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง

อุดมการณ์เกี่ยวกับสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรืองในยุคปัจจุบัน ผู้คนมักตีค่าความเจริญหรือร่ำรวยของคนในสังคมนั้นๆ ด้วยสิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีราคาสูง ภาพของเกาะฮ่องกงที่ถูกนำเสนอ มักจะเป็นภาพอาคารสูงเสียดฟ้าที่สะท้อนแสงไฟเจิดจ้าในยามค่ำคืน แม้แต่ในโฆษณาของธนาคารฮ่องกงยังสื่อว่า "Its position as an international center for finance and trade is assured." หมายถึง บทบาทการเป็นศูนย์กลางด้านการเงินและการตลาดของโลกสำหรับฮ่องกงยังคงไม่เปลี่ยนแปลง และใช้ภาพประกอบเป็นรูปอาคารในยามค่ำคืนที่ต่อ ยอดขึ้นไปในอนาคต

ผู้อ่านที่เห็นภาพดังกล่าวสามารถเข้าใจได้ในทันทีว่า ภาพดังกล่าวหมายถึง ความเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้นในอนาคต

สัญลักษณ์ของความเจริญอีกประการหนึ่งคือ เครื่องมือสื่อสารและระบบการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศหรือไอที ข้อเขียน From the Web a Site for you ผู้เขียนเกริ่นนำว่า "If you feel the news you get about the Hong Kong handover is boring or biased. The Internet may be your savior." (ถ้าคุณคิดว่าข่าวสารเกี่ยวกับการส่งมอบเกาะฮ่องกงที่สื่อต่างๆ นำเสนอทั้งน่าเบื่อและไม่เป็นกลาง อินเทอร์เน็ตอาจช่วยคุณได้) ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คนเป็นอย่างมาก และโดนกลืนเข้าไปกับวิถีชีวิตของคน โดยเฉพาะในวงการธุรกิจโดยไม่รู้ตัว

3. ทุนนิยม

แนวคิดหลักเกี่ยวกับทุนนิยมคือ การให้ความสำคัญกับการลงทุนและเงิน เพื่อให้เกิดผลอกเงยในอนาคต ข้อเขียนหลายๆ ชิ้นในกลุ่มนี้ได้ทำการวิเคราะห์ถึงผลกระทบในเชิงเศรษฐกิจภายหลังจากฮ่องกงเปลี่ยนมือจากอังกฤษสู่จีน หลายชิ้นแสดงความเป็นห่วงว่า จีนในฐานะผู้ปกครองใหม่อาจไม่สามารถทำให้สถานภาพการเป็นศูนย์กลางการค้าในภูมิภาคเอเชียของฮ่องกงยังคงดำเนินต่อไปได้ อาทิ ข้อเขียนเรื่อง A Word of Caution & Farewell Thoughts และ The Return of the Hongks

ใน Farewell Thoughts วิเคราะห์กลไกทางการตลาดที่จำเป็นต่อระบบทุนนิยมไว้อย่างชัดเจน Government here has been pretty good at doing the things that are essential for business: a stable macroeconomic policy, low taxes, increasing investment in education, training and retraining, infrastructure. (รัฐบาลรู้จักจัดสรรสิ่งจำเป็นต่อการเจริญเติบโตทางธุรกิจเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นนโยบายเศรษฐกิจมหัพภาค การจัดเก็บภาษีระดับต่ำ การเพิ่มการลงทุนทางการศึกษา และสาธารณูปโภคต่างๆ)

4. ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

ในประเทศที่เจริญทางเศรษฐกิจมากที่สุด ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในประเทศยังคงอยู่ เนื่องจากในระบบทุนนิยม ผู้ที่มีศักยภาพมากกว่าจะได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่า แตกต่างกับรูปแบบสังคมนิยมที่ยึดถือความเสมอภาคของคนในชาติเป็นหลักโดยไม่คำนึงถึงความสามารถ

ข้อเขียน The Reality Useful Guide ตอนหนึ่งระบุไว้ชัดเจนว่า This is not a welfare society, and the gulf between rich and poor is wide. (ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนในสังคมทุกวันนี้กว้างมาก เพราะสังคมไม่ได้มีหน้าที่ดูแลสวัสดิการของสมาชิกทุกคน)

ขณะที่ภาพประกอบข้อเขียน Red Star over Hong Kong ตอนหนึ่งเป็นภาพของผู้คนในชุดหรีดหาวกำลังหัวเราะกันอย่างสนุกสนานในงานเลี้ยงเฉลิมฉลองการส่งมอบเกาะ ภาพที่วางประกอบอยู่ด้านล่างเป็นภาพชายชาวจีนในเสื้อยืดเก่าๆ กำลังนั่งรับประทานบะหมี่เปิดอยู่ตามร้านข้างถนน

ความแตกต่างระหว่างสองภาพที่วางอยู่คู่กันสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจที่ค่อนข้างชัดเจน

5. อิทธิพลของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนเข้ามามีอิทธิพลกับสังคมอย่างแยกแยะได้ยาก ผู้คนบริโภคข่าวสารผ่านทางสื่อ โดยไม่มีการกลั่นกรองหรือทบทวนมากนักเนื่องจากเป็นวิถีชีวิตที่ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน โดยต่างเชื่อในความสามารถของสื่อว่าจะนำเสนอข่าวสารที่มีประโยชน์หรือเป็นความจริงอยู่เสมอ บางครั้งสื่ออาจตกเป็นเครื่องมือเผยแพร่ข่าวสารของชนชั้นปกครองโดยที่สื่อเองไม่รู้ตัวก็เป็นได้

ใน Farewell Thoughts ระบุไว้ในตอนท้ายว่า The 8,000-plus journalists here who get on planes next week to return home will be turning their backs on one hell of a good story. ซึ่งหมายความว่า ผู้สื่อข่าวกว่า 8,000 ชีวิตที่มาร่วมทำข่าวการส่งมอบเกาะฮ่องกงจะเดินทางกลับประเทศไปพร้อมกับข้อเขียนที่เลวร้ายอย่างแน่นอน

การอ้างถึงคำว่า ผู้สื่อข่าว เป็นการย้ำเตือนว่า หากข่าวที่ไม่ดีถูกนำเสนอออกไป จะทำให้เกิดความเสียหายต่อภาพพจน์ของทั้งจีนและฮ่องกงได้

6. เสรีภาพ และภราดรภาพ ตามระบอบประชาธิปไตย

ข้อเขียน Red Star over Hong Kong มีเนื้อหาตอนหนึ่งว่า “Hong Kong has been very good. I've had freedom everyday. The question hanging in the muggy air was whether tomorrow would offer the same kind of freedom-to protect, to cruise the Internet or to play tennis on a historic evening rather than attending an official rally at a workers stadium.”

(ทุกวันนี้ผมมีชีวิตอยู่ในฮ่องกงและได้สัมผัสกับกลิ่นอายของอิสระเสรีทุกๆ วัน คำถามก็คือ นับจากนี้ไป เสรีภาพของเราจะยังคงได้รับการคุ้มครองอยู่หรือไม่ เราจะสามารถท่องอินเทอร์เน็ตได้อย่างสบายใจ หรือเล่นเทนนิสอย่างสนุกสนาน แทนที่จะต้องเดินขบวนประท้วงหรือเปล่า)

ข้อความข้างต้นสื่อถึงความหมายของอุดมการณ์ตามระบอบประชาธิปไตยในเชิงกระทบกระเทียบ เมื่อผู้เขียนเปรียบเทียบเสรีภาพในการเล่นเทนนิส กับการเข้าแถวเพื่อประท้วงของแรงงานชาวจีน

7. แนวคิดตามระบอบสังคมนิยม

นอกจากการระบุถึงแนวคิดเชิงประชาธิปไตยโดยเฉพาะในแง่ของอิสระเสรีภาพแล้ว ข้อเขียนหลายๆ ชิ้นในกลุ่มนี้ได้หยิบยกรูปแบบการปกครองระบอบสังคมนิยมของจีนมาเปรียบเทียบกับอิสระเสรีในระบอบประชาธิปไตยมากมาย

ใน From Opium War to Open Door ผู้เขียนกล่าวเพียงสั้นๆ ไว้ประโยคหนึ่งในเชิงเย้ยหยันว่า “But would China respect the law? เป็นการตั้งคำถามว่า “จีนจะเคารพในกฎระเบียบหรือไม่?” กล่าวถึงการปรับรูปแบบการปกครองของฮ่องกงซึ่งฝ่ายอังกฤษและจีนหารือกันจนได้ข้อสรุปที่น่าพอใจทั้งสองฝ่าย แต่จีนซึ่งมีรูปแบบการปกครองในระบอบสังคมนิยมอาจไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวทั้งหมดก็ได้

8. การใช้ชีวิตตามวิถีธรรมชาติ

ข้อเขียนบางชิ้นซึ่งอ้างอิงถึงประวัติศาสตร์ของฮ่องกงและจีน จะสะท้อนภาพวิถีชีวิตในแบบอย่างของชาวตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินชีวิตโดยมีส่วนร่วมับธรรมชาติ หรือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เช่นใน In Transition ซึ่งเป็นภาพชุดจากสถานที่ต่างๆ ในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนมือจากอังกฤษสู่จีน โดยผู้คนในบางพื้นที่ เช่น หมู่บ้านชาวประมงยังคงดำเนินชีวิตของตนไปตามปกติ โดยไม่ใส่ใจถึงความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้น

2.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time

ช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 1997 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว นิตยสาร Time ฉบับที่ตีพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาได้นำเสนอข้อเขียนเกี่ยวกับการส่งมอบเกาะฮ่องกงไว้รวม 4 ชิ้น ได้แก่

1. Hong Kong Face-Off (ฉีกหน้ากากฮ่องกง)
2. Inside China (เจาะกินแดนมังกร)
3. Beijing's Capitalist (ทุนนิยมแผ่นดินใหญ่)
4. The Big Handover (การเปลี่ยนมือครั้งใหญ่)

ตารางที่ 5 แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีประเทศอังกฤษส่งคืนเกาะฮ่องกงให้แก่ประเทศจีนในนิตยสาร Time

ลำดับที่	หัวข้ออุดมการณ์	ความถี่ของอุดมการณ์ ในข้อเขียนแต่ละชิ้น				Σf	F	ร้อยละ
		1	2	3	4			
1	แนวคิดตามระบอบสังคมนิยม	14	19	4	6	43	10.75	34.96
2	ทุนนิยม	2	15	4	7	28	7.00	22.76
3	ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก	1	2	3	7	13	3.25	10.57
4	ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ	13	19	4	3	39	9.75	31.71

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซนต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

ข้อเขียนในกลุ่มนี้ปรากฏอุดมการณ์ที่ค่อนข้างชัดเจนและหลากหลาย โดยอุดมการณ์ที่ปรากฏมากที่สุดคือ แนวคิดตามระบอบสังคมนิยม คิดเป็นค่าเฉลี่ย 10.75 ขณะที่อุดมการณ์หัวข้ออื่นๆ จะลดหลั่นกันลงไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดตามระบอบสังคมนิยม

ทุกข้อเขียนในกลุ่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Inside China อ้างถึงประเทศจีนในฐานะมหาอำนาจแห่งทวีปเอเชีย และผู้นำในระบอบสังคมนิยมที่ยังคงอยู่บนตั้งแต่สหภาพโซเวียตล่มสลาย โดยได้พรรณนาถึงวิถีชีวิตและรูปแบบการปกครองในระบอบสังคมนิยม อาทิ

“The People’s Republic is still a police state with one firm red line.” (สาธารณรัฐประชาชนจีนยังคงเป็นรัฐเผด็จการที่ขีตกรอบของสังคมไว้อย่างเข้มงวด)

Inside China ได้เพิ่มเติมความคิดเห็นและชาวจีนในยุคปัจจุบันเกี่ยวกับระบอบการปกครองที่เป็นอยู่ เป็นการชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสียของระบอบสังคมนิยม

“During Mao’s Time, we would work hard because the factory would take care of us.” (ช่วงที่เหมา เจ๋อ ตุงยังปกครองประเทศ พวกเราตั้งอกตั้งใจทำงานกันเต็มที่เพราะรู้ว่าโรงงานจะให้การดูแลเราเป็นอย่างดี) เป็นการเปรียบเทียบรูปแบบอุดมการณ์การปกครองลัทธิสังคมนิยมตามอย่างเหมา เจ๋อ ตุง ซึ่งให้ความสำคัญกับชนชั้นกรรมาชีพมากกว่าชนชั้นสูง

“the dismantling of the system that guaranteed workers lifelong employment and social benefits.” (มันเป็นการปลดปล่อยระบบที่เคยให้ความมั่นใจว่าคนงานจะมีงานทำและได้

รับสวัสดิการไปจนตลอดชีวิต) ระบอบสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์เชื่อในความเสมอภาคกันของคนในสังคม และให้ความช่วยเหลือทุกคนอย่างเท่าเทียม

อย่างไรก็ตาม อีกประโยคหนึ่งแสดงให้เห็นถึงข้อเสียของระบอบสังคมนิยมได้เป็นอย่างดี

“For most of the city’s despairing residents, attention is fixed on the next meal. They have no time to think about larger concepts.” กล่าวคือ ผู้คนที่สิ้นหวังต่างใช้ชีวิตหาเช้ากินค่ำไปวันๆ เท่านั้น ไม่เคยคิดถึงการพัฒนาเพื่อยกมาตรฐานชีวิตแต่อย่างใดเลย

2. พุนิยม

ข้อเขียนเรื่อง Beijing’s Capitalist เป็นตัวอย่างที่ดีของอุดมการณ์ในเรื่องนี้ เนื้อหาของข้อเขียนเกี่ยวกับการที่จีนดึงตัวนาย ตุง ซี หวา นักธุรกิจชื่อดังของโลกมารับตำแหน่งผู้บริหารเขตปกครองฮ่องกงภายหลังการส่งมอบ

เนื้อความระบุว่า จีนตัดสินใจดึงนาย ตุง ซี หวา มารับหน้าที่ดังกล่าวเนื่องจาก เขาเป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับกันดีในสังคมโลก เขามีแนวคิดด้านการค้าการตลาดในเชิงพุนิยม เพื่อที่จะเป็นหลักประกันให้ประชาคมโลกมั่นใจว่า ฮ่องกงจะยังคงรูปแบบของศูนย์กลางการค้าในภูมิภาคเอเชียอยู่ต่อไป แสดงให้เห็นถึงบทบาทของเศรษฐกิจแบบพุนิยมซึ่งกลายเป็นอำนาจต่อรองสำคัญในการปกครองประเทศ

3. ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก

ใน Hong Kong Face-Off บรรยายถึงนาย ตุง ซี หวาว่า is widely know to Westerners as C.H. และ “He paid fealty to the “Chinese values” revered by his patrons even as he voiced confidence he could maintain Hong Kong’s Western-style ways.” (ตุง ซี หวา แสดงความเคารพต่อค่านิยมแบบดั้งเดิมของชาวจีนอย่างลึกซึ้ง แม้ว่าเขาจะยืนยันอย่างหนักแน่นก่อนหน้าว่าจะยังคงรักษารูปแบบการดำเนินชีวิตแบบตะวันตกของฮ่องกงเอาไว้ก็ตาม)

ทั้งการ ได้รับการยอมรับจากชาวตะวันตก และ การปกครองด้วยสไตล์ตะวันตก เป็นการสื่อความหมายให้อ่านรับทราบว่าเป็นสิ่งที่ดี การได้รับการยอมรับจากตะวันตกหมายถึงการเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง

แม้แต่การกล่าวถึงบุคคลสำคัญในข้อเขียน ยังระบุประวัติความเป็นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติการศึกษาที่ส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เดินทางไปศึกษายังสถาบันในยุโรปหรืออเมริกาแทบทั้งสิ้น แสดงให้เห็นถึงค่านิยมเรื่องการให้ความเชื่อถือในสถาบันการศึกษาของโลกตะวันตกมากกว่าด้วย

ข้อเขียน The Big Handover กล่าวถึง อังกฤษและจีนในเชิงเปรียบเทียบและเย้ยหยัน โดยยกย่องว่าประเทศโลกตะวันตกอยู่เหนือกว่าโลกตะวันออกอย่างค่อนข้างชัดเจน อาทิ “For the first time Britain is giving a colony to a communist state.” (นับเป็นครั้งแรกที่อังกฤษยอมคืนอาณานิคมให้กับชาติคอมมิวนิสต์)

“So how come Hong Kong is being voluntarily handed back to the devil?” (แล้วเหตุใดฮ่องกงจึงยินยอมพร้อมใจที่จะกลับสู่อุ้งมือของมารร้ายอีกล่ะ?)

นอกจากนี้ในตอนหนึ่งของเนื้อความยังกล่าวถึงการเฉลิมฉลองของชาวจีนในช่วงเวลาดังกล่าว ขณะที่ชาวฮ่องกงส่วนหนึ่งไม่รู้สึกรู้สมหรือยินดีกับการเปลี่ยนแปลงนี้เลยแม้แต่คนเดียว

4. ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

ใน Hong Kong Face-Off กล่าวถึง ตุง ชี หวา บุตรชายของอภิมหาเศรษฐีชาวจีนว่า ได้รับการศึกษาด้านธุรกิจชั้นสูงจากนิวยอร์ก รวมทั้งสถาบันในอังกฤษ ขณะที่ใน Inside China อ้างถึงชีวิตของชนชั้นกรรมาชีพคนหนึ่งว่า “he worries constantly about financing his daughter's education now that the factory will not.” สำหรับชนชั้นล่างที่มีสถานะทางเศรษฐกิจไม่ดีนัก จำเป็นต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนที่ไม่สูงนัก

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งเหนือคาบสมุทรแคชเมียร์ระหว่างอินเดียกับปากีสถานระหว่างนิตยสาร Asiaweek และ Time

หัวข้ออุดมการณ์	ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek			ข้อเขียนจากนิตยสาร Time		
	Σf	F	ร้อยละ	Σf	F	ร้อยละ
ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก	126	4.20	30.66	13	3.25	10.57
สัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง	41	1.37	9.98	-	-	-
ทุนนิยม	69	2.30	16.79	28	7.00	22.76
ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ	24	0.80	5.84	39	9.75	31.71
อิทธิพลของสื่อมวลชน	12	0.40	2.92	-	-	-
สิทธิ เสรีภาพ และภราดรภาพตามระบอบประชาธิปไตย	79	2.63	19.22	-	-	-
แนวคิดตามระบอบสังคมนิยม	47	1.57	11.44	43	10.75	34.96
การใช้ชีวิตตามวิถีธรรมชาติ	13	0.43	3.16	-	-	-

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซนต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

ข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีการส่งมอบเกาะฮ่องกงจากอังกฤษคืนสู่จีนของนิตยสาร Asiaweek ปรากฏอุดมการณ์หัวข้อความสำคัญของประเทศโลกตะวันตกเป็นความถี่รวมสูงถึง 126 และคิดเป็นความถี่เฉลี่ย 4.20 ต่อข้อเขียน 1 ชิ้น ซึ่งค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับอุดมการณ์หัวข้ออื่นๆ จากนิตยสารฉบับเดียวกัน และเมื่อเทียบด้วยค่าร้อยละซึ่งจะเปรียบเทียบปริมาณของอุดมการณ์ในหัวข้อนี้ต่ออุดมการณ์หัวข้ออื่นๆ ให้เห็นชัดเจน ปรากฏว่า อุดมการณ์ความสำคัญของโลกตะวันตกคิดเป็นร้อยละ 30.66 ซึ่งถือเป็น 1 ใน 3 ของอุดมการณ์ทั้งหมดเลยทีเดียว

นอกจากนี้ อุดมการณ์ที่มีประเด็นด้านเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ สัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง ทุนนิยม และความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งรวมแล้วเป็นร้อยละ 32.61 พอๆ กับอุดมการณ์ความสำคัญของโลกตะวันตก

ขณะเดียวกัน Time เองก็ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ทุนนิยมและความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจค่อนข้างมากเช่นกัน คือรวมแล้วคิดเป็นร้อยละ 54.41

ส่วนอุดมการณ์ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตกกลับไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนนัก มีเพียงร้อยละ 10.57 เท่านั้น และกลับไปเน้นหนักที่อุดมการณ์สังคมนิยมมากกว่า ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นไปในเชิงข่าวที่เน้นนำเสนอข้อเท็จจริงและรูปแบบสังคมของประเทศจีน ซึ่งเป็นมหาอำนาจทางสังคมนิยมที่เหลืออยู่

3. ข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์ มุฮัมหมัดและนายอันวาร์ อิบราฮิม ผู้นำทางการเมืองของมาเลเซีย

3.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek

เนื่องจากเนื้อหาของข้อเขียนในกลุ่มนี้ค่อนข้างจะกว้างเพราะระยะเวลาของเหตุการณ์ดังกล่าวค่อนข้างต่อเนื่องยาวนาน ผู้วิจัยจึงเลือกช่วงเวลาที่การดำเนินคดีต่างๆ ผ่านพ้นไประยะหนึ่งแล้ว เพื่อให้ได้แนวคิดและเนื้อหาที่ครบถ้วนรอบด้านมากขึ้น และทำการสุ่มเพื่อเลือกตัวอย่างที่จะนำมาศึกษา ได้ช่วงเวลาระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 1999 และกรกฎาคม-สิงหาคม 2000 ซึ่งมีข้อเขียนรวมทั้งสิ้น 9 ชิ้น ได้แก่

1. A Shooting Star is Born (กำเนิดยอดบุรุษ)
2. Guilty as Charged (พิพากษาโทษ)
3. Light Start, Heavy Going (ยิ่งนานก็ยิ่งดูเด็ด)
4. All over But the Verdict (จบสิ้นแล้วล่ะหรือ?)
5. Being Judge Arifin (เจาะใจผู้พิพากษาอารีฟิน)
6. Beyond Mahathir VS. Anwar (เบื้องหลังกรณีพิพาทมหาธีร์-อันวาร์)
7. The Mellowing of Reformasi (ช่วงสุกงอมของขบวนการปฏิรูป)

8. Science and Glamour (วิทยาศาสตร์และความดึงดูดใจ)

9. Twists and Turns (หักมุม)

ตารางที่ 7 แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์ มูฮัมหมัดและนายอันวาร์ อิบราฮิม ผู้นำทางการเมืองของมาเลเซียในนิตยสาร Asiaweek

ลำดับ ที่	หัวข้ออุดมการณ์	ความถี่ของอุดมการณ์ใน ข้อเขียนแต่ละชิ้น									Σf	F	ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9			
1	การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ	3	7	-	3	-	-	1	3	-	17	1.89	17.53
2	สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตาม ระบอบประชาธิปไตย	-	4	1	-	2	7	7	5	5	31	3.44	31.96
3	ความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิง	-	3	4	3	-	2	2	6	6	26	2.89	26.80
4	ความสำคัญของโลกตะวันตก	-	3	-	-	1	-	2	-	-	6	0.67	6.19
5	อิทธิพลของสื่อมวลชน	-	-	1	-	-	2	4	-	1	8	0.89	8.25
6	การยึดมั่นในศาสนาและวัฒนธรรม	-	2	-	-	3	-	2	-	2	9	1.00	9.28

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

ข้อเขียนในกลุ่มนี้ปรากฏอุดมการณ์ที่ค่อนข้างหลากหลาย แต่ที่มีมากที่สุดคือ สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 31.63 ของอุดมการณ์ทั้งหมดในข้อเขียนกลุ่มนี้ ขณะเดียวกันประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิงก็ถูกหยิบยกมาพูดถึงไม่น้อยเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 26.53

1. การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ

ในข้อเขียนหลายๆ ชิ้น ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจผูกขาดการปกครองของดร.มหาธีร์ มูฮัมหมัด นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย ซึ่งตรงกับอุดมการณ์ในลัทธิฟาสซิสต์เกี่ยวกับความไม่เชื่อในเหตุผล กล่าวคือ ผู้นำยอมถูกต้องเสมอ และชนในชาติต้องปฏิบัติตามโดยไม่พยายามตั้งคำถามใดๆ นอกจากนี้ในอุดมการณ์ของระบอบคอมมิวนิสต์หัวข้อที่เกี่ยวกับทฤษฎี

จักรวรรดินิยมที่ว่า การกระจายของลัทธิทุนก่อนให้เกิดการผูกขาดเรื่องการเงินภายในประเทศขึ้น และกลายเป็นอำนาจต่อรองในการปกครองประเทศ

ดร.มหาธีร์มีชื่อเสียงเกี่ยวกับความสามารถในเชิงธุรกิจซึ่งช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาเลเซียมาอยู่ระดับแนวหน้าของภูมิภาคเอเชียได้สำเร็จ

ใน All over but the Verdict อ้างคำกล่าวของนายอันวาร์ อิบราฮิม ตอนหนึ่งว่า The prime minister was maestro in the orchestration of the scheme หมายถึง นายกรัฐมนตรีมีกลยุทธ์ในการวางอุบายปกครองประเทศอย่างแยบยล ทำให้ประชาชนโอนอ่อนผ่อนตามและไม่คิดขัดแย้งใดๆ

ขณะที่ The Long and Winding Case อ้างคำกล่าวของนายอันวาร์อีกตอนหนึ่งว่า “he was the victim of a high-level government conspiracy.” คือ เขาตกเป็นเหยื่อของการสมคบคิดในทางการเมืองของรัฐบาล

2. สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย

เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงการดำเนินคดีของนายอันวาร์ซึ่งมีระบบศาลเข้ามาเกี่ยวข้อง การเบิกพยานหรือการอ้างหลักฐานเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางประชาธิปไตยที่ยอมให้สิทธิผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาได้พิสูจน์คำให้การของตัวเองอย่างเป็นกลางที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิง

ในที่นี้หมายถึงอุดมการณ์ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่เชื่อกันว่า ผู้ชายต้องรักผู้หญิง และมีความสัมพันธ์กันเพื่อสืบทอดเผ่าพันธุ์

ประเด็นสำคัญที่ถูกหยิบยกมาเป็นคดีความฟ้องร้องนายอันวาร์ก็คือ การกล่าวอ้างว่านายอันวาร์มีพฤติกรรมทางเพศที่เบี่ยงเบน ทั้งยังขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม เกือบทุกข้อเขียนต่างกล่าวถึงพฤติกรรมนี้ โดยเรียกแทนด้วยคำว่า homosexual(ความใคร่ในเพศเดียวกัน) และ sodomy(การสังวาสที่ผิดธรรมชาติ)

ถึงแม้จะมีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางว่า ปัจจุบันสังคมเปิดรับพฤติกรรมทางเพศที่เบี่ยงเบนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การระบุในเนื้อหาว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือ homosexual บ่อยครั้ง ย่อมแสดงให้เห็นเจตนาที่ต้องการสื่อว่า การกระทำดังกล่าวขัดกับสิ่งที่ควรจะเป็นในสังคม และยังไม่ได้รับการยอมรับอย่างเต็มที่

นอกจากประเด็นทางเพศแล้ว บางข้อเขียนยังกล่าวถึงสถานภาพของผู้หญิงที่ค่อนข้างจะอ่อนแอหรือด้อยกว่าชาย ใน Beyond Mahathir VS. Anwar ผู้เขียนซึ่งเป็นนักเรียกร้องสิทธิสตรีกล่าวตอนหนึ่งว่า “How can I carry out my mandate to empower women to stand up to abusive husbands, if I dare not stand up to a system that abuses the individual with

impunity?” หมายถึง ฉันจะปลุกกระดมให้ผู้หญิงลุกขึ้นมาทวงสิทธิเหนือสามีที่กดขี่ได้อย่างไร ถ้าฉันไม่กล้าที่จะเผชิญหน้ากับระบบที่เขาเปรียบปัจเจกชน?

4. ความสำคัญของโลกตะวันตก

ข้อเขียน The Mellowing of Reformasi นำเอาคำวิพากษ์วิจารณ์คดีความที่เกิดขึ้นของ นายอัล กอร์ รองประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกากล่าวอ้างเพื่อสนับสนุนความคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการสื่อหนึ่งเห็นว่า ผู้เขียนให้ความสำคัญกับนายอัล กอร์ในฐานะผู้นำของชาติมหาอำนาจ

เช่นเดียวกับ Guilty as Charged ที่นำเอาแถลงการณ์ของนายริชาร์ด โบเซอร์ โฆษกกระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกามาอ้างอิงถึงเช่นกัน

5. อิทธิพลของสื่อมวลชน

ข้อเขียน The Mellowing of Reformasi ระบุไว้หลายตอนของความเคลื่อนไหวของกลุ่มประท้วงเรียกร้องการปฏิรูปที่มักจะแจ้งข่าวสารให้สื่อมวลชนทราบเพื่อสะดวกต่อการทำข่าวและเป็นการเผยแพร่กิจกรรมของกลุ่มไปในตัว

ตอนหนึ่งของข้อเขียนดังกล่าวยังระบุด้วยว่า “Typically, a demonstration is planned by one or two groups; at least six have been organizing rallies in the capital, each with its own website.” (ผู้ประท้วงจะได้รับการหนุนหลังจากกลุ่มคน 1-2 กลุ่ม และผู้ประท้วงไม่น้อยกว่า 6 กลุ่มมักจะเดินขบวนเรียกร้องที่ใจกลางเมืองหลวง และแต่ละกลุ่มก็สร้างเว็บไซต์ของตัวเองบนระบบอินเทอร์เน็ตด้วย) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสื่อบนเครือข่ายไซเบอร์สเปซที่มีบทบาทในชีวิตประจำวันในยุคปัจจุบันอย่างยิ่ง

6. การยึดมั่นในศาสนาและวัฒนธรรม

ข้อเขียน Science and Glamour ตอนหนึ่งระบุว่า “Dubbed “glamour girls” by the press, they have been coming to court immaculately coiffured and clad in smart, colorful suits and dresses – a telling contrast to the more austere Malay-Muslim costumes worn by Shamsidar and Anwar’s wife Wan Azizah Wan Ismail.” (เหล่าสตรีที่สื่อมวลชนพากันตั้งสมญาว่า “สาวทรงเสน่ห์” ปราภฏตัวที่ศาลในชุดสูทที่ดีมีฐานและมีสีสันสดใส ช่างแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับชุดประจำชาติของชาวมาเลย์-มุสลิมที่เรียบง่ายซึ่งสวมใส่โดยซามส์ดาร์และวัน อาชีซาร์ วัน อิสมาอิล ภรรยาของนายอันวาร)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้นำภาพของทั้งสองฝ่ายมาวางประกบกันเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบอย่างชัดเจน ฝ่ายหนึ่งเป็นสตรีกลุ่มหัวก้าวหน้าที่มีบุคลิกกระฉับกระเฉงและได้รับอิทธิพลตะวันตกมาไม่น้อย ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นกลุ่มคนที่ยึดมั่นในธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมของศาสนาอย่างเคร่งครัด

6.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time

นิตยสาร Time ซึ่งตีพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาไม่มีใครให้ความสนใจในประเด็นดังกล่าวนัก โดยปรากฏข้อเขียนความยาวครึ่งหน้ากระดาษเอ 4 เรื่อง “He is Drunk with Power” (ชายผู้ลุ่มหลงในอำนาจ) อยู่เพียงเรื่องเดียวเท่านั้น เป็นบทสัมภาษณ์นายอันวาร์ อิบราฮิม หลังจากถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก อย่างไรก็ตาม ในข้อเขียนเพียงชิ้นเดียวนี้ปรากฏอุดมการณ์ที่ค่อนข้างหลากหลาย

ตารางที่ 8 แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์ มุฮัมหมัดและนายอันวาร์ อิบราฮิม ผู้นำทางการเมืองของมาเลเซียในนิตยสาร Time

ลำดับที่	หัวข้ออุดมการณ์	ความถี่ของอุดมการณ์ ในข้อเขียน	Σf	F	ร้อยละ
1	การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ	4	4	4	50
2	เชื่อว่าตนเองเหนือกว่าผู้อื่น	2	2	2	25
3	ความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิง	2	2	2	25

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

เนื่องจากข้อเขียนในกลุ่มนี้มีเพียงชิ้นเดียวทำให้ความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์เท่ากับค่าความถี่ของอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนชิ้นนั้นเลย

1. การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ

นายอันวาร์ อิบราฮิม กล่าวย่ำถึงดร.มหาธีร์ มุฮัมหมัด นายกรัฐมนตรีมาเลเซียอย่างชัดเจนหลายครั้งว่า ดร.มหาธีร์เป็นผู้นำที่พยายามปกครองประเทศด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ ตรงกับอุดมการณ์ในลัทธิฟาสซิสต์เกี่ยวกับความไม่เชื่อในเหตุผล กล่าวคือ ผู้นำย่อมถูกต้องเสมอ และชนในชาติต้องปฏิบัติตามโดยไม่พยายามตั้งคำถามใดๆ

นอกจากนี้ในอุดมการณ์ของระบอบคอมมิวนิสต์เกี่ยวกับทฤษฎีจักรวรรดินิยมที่ว่า การกระจายของลัทธิทุนก่อนให้เกิดการผูกขาดเรื่องการเงินภายในประเทศขึ้น และกลายเป็นอำนาจต่อรองในการปกครองประเทศ ซึ่งดร.มหาธีร์เองก็มีชื่อเสียงเกี่ยวกับความสามารถในเชิงธุรกิจซึ่งช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาเลเซียมาอยู่ระดับแนวหน้าของภูมิภาคเอเชีย

ในข้อเขียนชิ้นนี้ปรากฏอุดมการณ์การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จหลายส่วน อาทิ “He is drunk with power” ซึ่งหมายความว่า “เขากำลังมัวเมาในอำนาจ” หรือ “My perception of his leadership is that he is drunk with power, lost all sense of rationality and sanity.” หมายถึง ดร.มหาธีร์ปกครองประเทศด้วยการใช้อำนาจโดยขาดสติและเหตุผล

2. เชื่อว่าตนเองเหนือกว่าผู้อื่น

มนุษย์ทุกคนต่างมีกลไกในการปกป้องตนเอง เมื่อถูกกล่าวหาว่ามีความผิด ย่อมต้องหาเหตุผลมาอ้างอิงเพื่อแสดงให้เห็นว่า แท้จริงแล้วตัวเองเป็นฝ่ายที่ถูก และคนอื่นต่างหากที่ผิด

ในข้อเขียนชิ้นนี้ นายอันวาร์ให้สัมภาษณ์ด้วยถ้อยคำที่ตรงกับอุดมการณ์นี้อย่างชัดเจนถึง 2 ครั้ง คือ “I am in prison not because of being convicted of any crime but simply because I'm denied bail.” กล่าวคือ นายอันวาร์อ้างว่าตนไม่ได้ติดคุกเพราะกระทำผิด แต่เพราะเจ้าหน้าที่ไม่ยอมรับการประกันตัวของตน

ตัวอย่างอีกประโยคหนึ่งคือ “This is nothing but vile character assassination to prevent me from becoming PM.” นายอันวาร์อ้างว่า เรื่องทั้งหมดเกิดขึ้นเพราะดร.มหาธีร์ไม่ต้องการให้ตนเองขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีนั่นเอง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิง

ในที่นี้หมายถึงอุดมการณ์ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่เชื่อกันว่า ผู้ชายต้องรักผู้หญิง และมีความสัมพันธ์กันเพื่อสืบทอดเผ่าพันธุ์

ประเด็นสำคัญที่นายอันวาร์ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีก็คือ การกล่าวโทษว่านายอันวาร์มีพฤติกรรมทางเพศที่เบี่ยงเบน โดยในเนื้อหาของข้อเขียนชิ้นนี้ได้เรียกพฤติกรรมดังกล่าวว่า homosexual (ความใคร่ในเพศเดียวกัน) และ sexual improprieties (พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม) แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนเองก็รู้สึกว่าการกระทำดังกล่าวผิดจากที่ควรจะเป็นตามธรรมชาติ และขัดกับหลักอุดมการณ์พื้นฐานเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิง

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์ มุฮัมหมัดและนายอันวาร์ อิบราฮิม ผู้นำทางการเมืองของมาเลเซียระหว่างนิตยสาร Asiaweek และ Time

หัวข้ออุดมการณ์	ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek			ข้อเขียนจากนิตยสาร Time		
	Σf	F	ร้อยละ	Σf	F	ร้อยละ
การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ	17	1.89	17.53	4	4	50
สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย	31	3.44	31.96	-	-	-
ความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิง	26	2.89	26.80	2	2	25
ความสำคัญของโลกตะวันตก	6	0.67	6.19	-	-	-
อิทธิพลของสื่อมวลชน	8	0.89	8.25	-	-	-
การยึดมั่นในศาสนาและวัฒนธรรม	9	1.00	9.28	-	-	-
เชื่อว่าตนเองเหนือกว่าผู้อื่น	-	-	-	2	2	25

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

เนื่องจากข้อเขียนในนิตยสาร Time เกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างนายมหาธีร์และนายอันวารมีเพียงชิ้นเดียวเท่านั้นทำให้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและร้อยละกับข้อเขียนของ Asiaweek ไม่ชัดเจนนัก

อย่างไรก็ตาม ในข้อเขียนของ Asiaweek จะปรากฏอุดมการณ์หัวข้อสิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตยมากที่สุดถึงร้อยละ 31.96 ซึ่งเกือบเป็น 1 ใน 3 ของอุดมการณ์ทั้งหมดในข้อเขียนเรื่องนี้ของ Asiaweek ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงการดำเนินคดีของนายอันวารซึ่งบางขั้นตอนดำเนินไปอย่างไม่เป็นธรรมนัก โดยเฉพาะการไม่ยอมให้ประกันตัว หรือการแปรข้อกล่าวหาอย่างกระทันหัน

ส่วนข้อเขียนของ Time กลับเน้นหนักไปที่อุดมการณ์ทางการเมืองมากกว่า คือ อุดมการณ์การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จและความเชื่อว่าตนเหนือกว่าผู้อื่น ซึ่งรวมกันแล้วคิดเป็น 3 ใน 4 ของอุดมการณ์ทั้งหมด

4. ข้อเขียนเกี่ยวกับกรณีความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในแถบติมอร์ตะวันออก

4.1 ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek

เนื่องจากช่วงที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวกินระยะเวลาค่อนข้างยาวนาน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรใหญ่ คือ นิตยสาร Asiaweek เดือนกรกฎาคม 1999 – เดือนมิถุนายน 2000 แบ่งช่วงทีละ 1 เดือน รวม 12 ช่วง ใช้วิธีสุ่มแบบจับสลาก 2 ครั้ง ได้กลุ่มตัวอย่างเดือนกันยายน 1999 และเดือนมีนาคม 2000 รวมข้อเขียนทั้งสิ้น 13 ชิ้น ดังนี้

1. Living Together (รักกันไว้เถิด)
2. Image of Evil (โฉมหน้าของปีศาจร้าย)
3. Anxieties of Separation (เผื่อวันที่จะเป็นไท)
4. Voting for the Future (รวมพลังเพื่ออนาคต)
5. The Church's Cross (ภาระหนักอก)
6. Anxieties of Separation (เหตุกังวลเมื่อต้องขาดจากกัน)
7. Timor's Tragedy (โศกนาฏกรรมที่ติมอร์)
8. One Reporter's Notebook (บันทึกจากสนามรบ)
9. Murderous Puppets (หุ่นเชิดสังหาร)
10. On the Firing Line (แนวรบเดือดระอุ)
11. Indonesia Pays the Price (บทเรียนราคาแพง)
12. "We were Surprised" (ไม่ทันตั้งตัว)
13. Timor's Trail of Tears (รอยน้ำตาแห่งติมอร์)

ตารางที่ 10 แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในแถบติมอร์ตะวันออกในนิตยสาร Asiaweek

ลำดับ	หัวข้ออุดมการณ์	ความถี่ของอุดมการณ์ในข้อเขียนแต่ละชิ้น													Σf	F	ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13			
1	การใช้สิทธิพลและอำนาจแก้ไขปัญหา	-	2	1	3	1	-	5	4	5	3	-	-	3	27	2.08	22.69
2	สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย	3	5	2	6	4	2	6	-	4	4	-	1	2	39	3.00	32.77
3	อิทธิพลของสื่อมวลชน	-	3	-	1	-	-	-	9	-	-	-	-	-	13	1.00	10.92
4	ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก	1	-	1	-	-	-	-	3	-	2	-	1	-	8	0.62	6.72

ลำดับ	หัวข้ออุดมการณ์	ความถี่ของอุดมการณ์ในข้อเขียนแต่ละชิ้น												Σf	F	ร้อยละ	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				13
5	การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ	-	3	-	1	-	1	3	-	1	2	-	-	1	12	0.92	10.08
6	ทุนนิยม	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	9	3	-	13	1.00	10.92
7	การพึ่งพากันของคนในสังคม	5	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	7	0.54	5.88

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

อุดมการณ์เกี่ยวกับหลักสิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตยปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้มากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.00 คิดเป็นร้อยละ 32.77 ของอุดมการณ์ทั้งหมดในข้อเขียนเรื่องนี้ของนิตยสาร Asiaweek ขณะที่อุดมการณ์หัวข้อการใช้สิทธิพลและอำนาจแก้ไขปัญหามากเป็นอันดับสอง คิดเป็นร้อยละ 22.69

1. การใช้สิทธิพลและอำนาจแก้ไขปัญหา

การที่อินโดนีเซียใช้กำลังทหารเข้ารุกรานดินแดนติมอร์ตะวันออกก็เพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจสิทธิพลเหนือพื้นที่ดังกล่าว เป็นการรักษาเสถียรภาพทางอำนาจของตนโดยไม่สนใจว่าประชาชนในพื้นที่เหล่านั้นจะเห็นด้วยหรือไม่

แทบทุกข้อเขียนจะปรากฏเนื้อหาที่ถ่ายทอดและบอกเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งยังมีภาพประกอบที่แสดงให้เห็นถึงกลุ่มทหารที่ใช้อาวุธหนักเข้ารุกรานชาวบ้านที่ไม่มีกำลังต่อสู้

2. สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย

แทบทุกข้อเขียนต่างระบุถึงอุดมการณ์ในหัวข้อนี้ เนื่องจากเนื้อหาส่วนหนึ่งได้ให้ความถึงการสูญเสียสิทธิในการปกครองตนเองของชาวติมอร์ตะวันออก และหลังจากประชาพิจารณ์มีมติเกือบเป็นเอกฉันท์ให้ติมอร์ตะวันออกเป็นไทจากการปกครองของประเทศอินโดนีเซีย จึงเกิดการปะทะกันอย่างรุนแรงระหว่างทหารชาวอินโดนีเซียกับผู้เรียกร้องเสรีภาพชาวติมอร์ตะวันออก

ผู้เขียนต่างวิพากษ์วิจารณ์ถึงการใช้อำนาจอันไม่เหมาะสมของรัฐบาลอินโดนีเซีย ซึ่งขัดต่อหลักการตามระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจการปกครองควรเป็นของคนในสังคมนั้นๆ และประชาชนควรมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ข้อเขียน Image of Evil กล่าวว่า “Human-rights activists and pro-independence Timorese say that he (Prabowo) ranks among the bloodiest commanders ever to serve there.” (นักเรียกร้องสิทธิมนุษยชนและนักเสรีภาพนิยมชาวติมอร์ต่างเห็นพ้องว่า พราบอโวเป็นหนึ่งในผู้นำทางทหารที่โหดร้ายที่สุดในพื้นที่นั้น)

การยกเอาคำกล่าวของนักเรียกร้องสิทธิมนุษยชนมาอ้างถึงการกระทำอันโหดร้ายของฝ่ายทหาร สะท้อนให้เห็นถึงการต่อต้านการใช้ความรุนแรง และต้องการเรียกร้องสิทธิอันพึงมีของประชาชนผู้ถูกกดขี่

3. อิทธิพลของสื่อมวลชน

ข้อเขียนเรื่อง One Reporter's Notebook ซึ่งผู้เขียน Tom McCawley เป็นชาวตะวันตก นั้นสะท้อนอุดมการณ์ในหัวข้อนี้ได้ชัดเจนที่สุด โดยผู้เขียนได้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ถูกทหารของฝ่ายอินโดนีเซียไล่โจมตีเนื่องจากไม่ต้องการให้ข่าวการกระทำของฝ่ายตนเผยแพร่ไปยังประชาคมโลก

“But in East Timore, the militias were deliberately targeting journalists, especially Indonesian ones.” (ที่ติมอร์ตะวันออก เหล่าทหารอาสาจะมุ่งเป้าโจมตีผู้สื่อข่าวเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สื่อข่าวชาวอินโดนีเซีย)

“Complained one militia leader : The media depict us as killers and murderers. Why can't they be more balanced?” (ผู้นำทหารอาสาคนหนึ่งกล่าวว่า สื่อมวลชนมักจะวาดภาพพวกเราเป็นนักฆ่าหรือฆาตกรกระหายเลือด ทำไมพวกเขาถึงไม่รู้จักเป็นกลางบ้างนะ?)

4. ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก

จะสื่อออกมาในแง่ของการให้ความช่วยเหลือชาวติมอร์ตะวันออกของเจ้าหน้าที่สหประชาชาติและประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ในข้อเขียน Living Together กล่าวถึงการสร้างประเทศใหม่ โดยเฉพาะการอาศัยเศรษฐกิจเป็นสื่อกลางติดต่อแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีกับโลกตะวันตกเพื่อการพัฒนาประเทศ

ในตอนหนึ่งระบุว่า So far, the former Indonesian province has been loved mostly from afar. หมายถึง ปัจจุบันติมอร์ตะวันออกเป็นที่เห็นอกเห็นใจจากประเทศต่างๆ มากมายอยู่แล้ว คำว่า ประเทศต่างๆ ในที่นี้หมายถึงประเทศในโลกตะวันตกในกลุ่มที่พัฒนาแล้วซึ่งให้ความช่วยเหลือต่อเนื่องมาตั้งแต่ก่อนเกิดการปะทะกันอย่างรุนแรง ประเทศตะวันตกรู้สึกเห็นใจในความโชคร้ายของชาวติมอร์ เป็นการสื่อความว่า ประเทศตะวันตกนั้นเหนือกว่าติมอร์ตะวันออก จึงคิดจะให้ความช่วยเหลือ

5. การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ

อุดมการณ์ในหัวข้อนี้เป็นลักษณะเดียวกับอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างดร.มหาธีร์ มุฮัมหมัด และนายอันวาริ อิบราฮิมของ Asiaweek แต่มีลักษณะของสังคมและสมาชิกในสังคมที่แตกต่างกันไป ในข้อเขียนเกี่ยวกับประเทศมาเลเซีย ผู้ปกครองหมายถึง ดร.มหาธีร์ มุฮัมหมัด นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย และผู้ถูกปกครองคือชาวมาเลเซีย ขณะที่ข้อเขียนเกี่ยวกับติมอร์ตะวันออก ผู้ปกครองหมายถึงรัฐบาลอินโดนีเซีย ส่วนผู้ถูกปกครองหมายถึงชาวติมอร์ตะวันออกนั่นเอง

เนื่องจากรัฐบาลอินโดนีเซียพยายามผูกขาดอำนาจการปกครองเหนือแผ่นดินติมอร์ตะวันออกไว้ ตรงกับอุดมการณ์ในลัทธิฟาสซิสต์เกี่ยวกับความไม่เชื่อในเหตุผล กล่าวคือ ผู้นำยอมถูกต้องเสมอ และชนในชาติต้องปฏิบัติตามโดยไม่พยายามตั้งคำถามใดๆ

6. พุนนิยม

ข้อเขียนเรื่อง Indonesia Pays the Price กล่าวถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจของอินโดนีเซียจากการส่งทหารเข้ารุกรานติมอร์ตะวันออกอย่างโหดร้าย

“The International Monetary Fund suspended discussions with Jakarta on its economic program.” (กองทุนการเงินระหว่างประเทศตัดสินใจชะลอการเจรจาแผนงานทางเศรษฐกิจกับจากรัฐบาลออกไปอย่างไม่มีกำหนด)

“With official loans and aid at risk, rating agency Standard and Poor’s said it may downgrade Indonesia’s credit worthiness.” (หลังจากสถานะการกู้เงินและการรับความช่วยเหลือของอินโดนีเซียเริ่มสั่นสะเทือน สถาบัน สแตนดาร์ด แอนด์ พัวร์ส อาจพิจารณาลดเครดิตของอินโดนีเซียลงก็ได้)

7. การพึ่งพากันของคนในสังคม

ข้อเขียน Living Together ปรากฏอุดมการณ์หัวข้อนี้ชัดเจนที่สุด เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันในการดำเนินชีวิตประจำวัน ข้อเขียนดังกล่าววิเคราะห์ว่า ในฐานะที่ติมอร์ตะวันออกเป็นสมาชิกหนึ่งในสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศในภูมิภาคเหล่านี้จึงควรให้ความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ดังปรากฏในข้อเขียนตอนหนึ่งว่า the soon-to-be Republic of East Timor will need all the friends it can get. และ ASEAN governments should realized that if they do not help the new nation get on its feet, the fledgling will not be properly integrated into the region. กล่าวคือ รัฐบาลของกลุ่มประเทศอาเซียนพึงระลึกไว้เสมอว่า หากพวกเขาไม่ให้ความช่วยเหลือประเทศเกิดใหม่ให้ยืนหยัดได้ด้วยตัวเอง ก็ไม่อาจสร้างเสถียรภาพและความเป็นปึกแผ่นในภูมิภาคนี้ได้

ขณะที่ข้อเขียนเรื่อง Timor’s Tragedy ตอนหนึ่งระบุว่า “Tragically, all the good Indonesia did in East Timor – including building schools and roads as well as boosting local wealth levels tenfold – has been completely negated by the violence.” (น่าเศร้าที่ความดีของชาวอินโดนีเซียผู้เป็นมิตรซึ่งเคยเข้ามาช่วยเหลือสร้างโรงเรียนและถนนรวมทั้งพัฒนาเศรษฐกิจในติมอร์ตะวันออกต่างก็ถูกหลงลืมและลบล้างไปหมดหลังเกิดเหตุรุนแรงขึ้น)

4.2 ข้อเขียนจากนิตยสาร Time

ผู้วิจัยพบข้อเขียนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว 4 ชิ้น ในฉบับปลายปี 1999 ได้แก่

1. Violent Birth (บ่อเกิดแห่งอนารยะ)
2. On the Razor's Edge (ชีวิตบนคมหอกปลายดาบ)
3. Indonesia's Power Behind the Throne (อำนาจเร้นหลังบัลลังก์)
4. "If We Stay Here, They Will Kill Us" (เผชิญมัจจุราช)

ตารางที่ 11 แสดงค่าความถี่เฉลี่ยและค่าร้อยละของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อจากข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในแถบติมอร์ตะวันออกในนิตยสาร Time

ลำดับที่	หัวข้ออุดมการณ์	ความถี่ของอุดมการณ์ ในข้อเขียนแต่ละชิ้น				Σf	F	ร้อยละ
		1	2	3	4			
1	หลักสิทธิ เสรีภาพ และภรรตภาพ ตามระบอบประชาธิปไตย	1	7	1	6	15	3.75	26.79
2	ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก	2	8	-	4	14	3.50	25.00
3	การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ	1	6	3	-	10	2.50	17.86
4	การใช้สิทธิพลและอำนาจเพื่อแก้ไข ปัญหา	3	10	1	3	17	4.25	30.36

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซนต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

อุดมการณ์เกี่ยวกับการใช้สิทธิพลและอำนาจเพื่อแก้ไขปัญหามีปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้มากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.25 ต่อข้อเขียน 1 ชิ้น ขณะที่อุดมการณ์ในหัวข้ออื่น ๆ ปรากฏในอัตราเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. หลักสิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย

ในตอนหนึ่งของ Violent Birth กล่าวถึงการลงคะแนนเสียงของประชาชนชาวติมอร์ตะวันออกซึ่งมีมติให้แยกตัวเป็นอิสระจากอินโดนีเซีย แสดงให้เห็นถึงหลักการพื้นฐานตามการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตยซึ่งอำนาจปกครองสูงสุดเป็นของประชาชน และต้องรับฟังเสียงข้างมากเป็นหลัก อาทิ

Fear paralyzed much of East Timor during the week after its citizens voted to secede from Indonesia—a 99% turnout of those eligible. With nearly 80% casting ballots in favor of independence on Monday. (ความกลัวเริ่มทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา หลังจากประชาชนชาวติมอร์ตะวันออกทำการลงคะแนนเสียงในเรื่องของการแยกตัวเป็นอิสระจากอินโดนีเซีย ซึ่ง 99 เปอร์เซ็นต์ของผู้ลงคะแนนเห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว และมีผู้มาลงคะแนนเมื่อวันจันทร์ที่ผ่านมาถึง 80 เปอร์เซ็นต์ของผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมดด้วย)

2. ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก

อุดมการณ์ข้อนี้ปรากฏไม่ค่อยชัดเจนนัก เนื้อหาของ On the Razor's Edge ครั้งหนึ่งได้อ้างถึงความคิดเห็นของประธานาธิบดีบิล คลินตัน เกี่ยวกับกรณีดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับบทบาทของประธานาธิบดีสหรัฐที่มีต่อเหตุการณ์ในประชาคมโลก

“By Friday, President Bill Clinton was saying, “It is now clear that the Indonesian military is aiding and abetting the militia,” and called for “an international force to make possible the restoration of security.” (เมื่อวันศุกร์ที่ผ่านมา ประธานาธิบดีบิล คลินตัน เปิดเผยว่า เป็นที่แน่ชัดแล้วว่ากองทัพของอินโดนีเซียมีส่วนรู้เห็นในการสนับสนุนกลุ่มทหารอาสา จึงเห็นควรที่กองกำลังของนานาชาติควรจะยื่นมือเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยเอาไว้)

3. การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ

อุดมการณ์ในหัวข้อนี้เป็นลักษณะเดียวกับอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งในติมอร์ตะวันออกและความขัดแย้งในมาเลเซียของนิตยสาร Asiaweek เนื้อหาบางส่วนในทุกข้อเขียนกล่าวถึงกรณีที่รัฐบาลอินโดนีเซียพยายามผูกขาดอำนาจการปกครองเหนือแผ่นดินติมอร์ตะวันออกไว้

4. การใช้อิทธิพลและอำนาจเพื่อแก้ไขปัญหา

ภาพประกอบเรื่องในข้อเขียนหลายชิ้นปรากฏอุดมการณ์หัวข้อนี้เป็นอย่างดี ในภาพประกอบของ Violent Birth ชายชาวติมอร์ตะวันออกคนหนึ่งพยายามใช้หินขว้างปาทหารชาวอินโดนีเซีย ก่อนจะถูกยิงเสียชีวิตอย่างอเน็จอนาถ

อุดมการณ์ของลัทธิฟาสซิสต์เรื่องการนิยมใช้ความรุนแรงระบุไว้ว่า การเมืองเป็นการต่อสู้ระหว่างมิตรกับศัตรู ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการปกครองของผู้นำ จะต้องถูกทำลายให้หมดไป โดยการใช้อำนาจที่มีอำนาจและอิทธิพลภายในประเทศเป็นเครื่องมือในการปกครองของผู้นำ

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในแถบติมอร์ตะวันออกระหว่างนิตยสาร Asiaweek และ Time

หัวข้ออุดมการณ์	ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek			ข้อเขียนจากนิตยสาร Time		
	Σf	F	ร้อยละ	Σf	F	ร้อยละ
การใช้อิทธิพลและอำนาจแก้ไข ปัญหา	27	2.08	22.69	17	4.25	30.36
สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาค ตามระบอบประชาธิปไตย	39	3.00	32.77	15	3.75	26.79
อิทธิพลของสื่อมวลชน	13	1.00	10.92	-	-	-
ความสำคัญของประเทศโลก ตะวันตก	8	0.62	6.72	14	3.50	25.00
การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ	12	0.92	10.08	10	2.50	17.86
ทุนนิยม	13	1.00	10.92	-	-	-
การพึ่งพากันของคนในสังคม	7	0.54	5.88	-	-	-

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนกลุ่มนี้

ข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาในติมอร์ตะวันออกในนิตยสาร Asiaweek ปรากฏอุดมการณ์เกี่ยวกับหลักสิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.77 ของอุดมการณ์ทั้งหมด

ขณะที่ข้อเขียนของ Time ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ทางการเมืองหัวข้อการใช้อิทธิพลและอำนาจในการแก้ไขปัญหามากกว่าเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 30.36 ของอุดมการณ์ทั้งหมดในเหตุการณ์นี้ของ Time

ข้อเขียนจากนิตยสารทั้ง 2 ฉบับต่างก็ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ในประเด็นต่างๆ ตรงกันถึง 4 หัวข้อคือ สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก การใช้อิทธิพลและอำนาจแก้ไขปัญหา และการปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ โดยอุดมการณ์ทั้ง 4 หัวข้อใน Asiaweek คิดเป็นร้อยละ 72.26 ของอุดมการณ์ทั้งหมด ขณะที่อุดมการณ์ทั้งหมดในข้อเขียนเกี่ยวกับติมอร์ตะวันออกของนิตยสาร Time ครอบคลุมอุดมการณ์ทั้ง 4 หัวข้อ คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชียระหว่างนิตยสาร Asiaweek และ Time

หัวข้ออุดมการณ์	ข้อเขียนจากนิตยสาร Asiaweek รวม 70 ชิ้น			ข้อเขียนจากนิตยสาร Time รวม 12 ชิ้น		
	Σf	F	ร้อยละ	Σf	F	ร้อยละ
ความสำคัญของประเทศโลก ตะวันตก	160	2.29	23.49	34	2.83	16.59
ทุนนิยม	82	1.17	12.04	36	3.00	17.56
หลักสิทธิ เสรีภาพ และเสมอ ภาคตามระบอบประชาธิปไตย	152	2.17	22.32	15	1.25	7.32
สัญลักษณ์ของความเจริญรุ่ง เรือง	41	0.59	6.02	-	-	-
การปกครองด้วยอำนาจ เบ็ดเสร็จ	29	0.41	4.26	14	1.17	6.83
ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพ ทางสังคมและเศรษฐกิจ	26	0.37	3.82	42	3.50	20.49
การพึ่งพากันของคนในสังคม	7	0.10	1.03	-	-	-
ความสำคัญของชนชาติตนเอง	10	0.14	1.47	-	-	-
การใช้อิทธิพลและอำนาจเพื่อ แก้ไขปัญหา	37	0.53	5.43	17	1.42	8.29
ความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิง	26	0.37	3.82	2	0.17	0.98
การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน	9	0.17	1.32	-	-	-
การยึดมั่นในศาสนาและ วัฒนธรรม	9	0.17	1.32	-	-	-
เชื่อว่าตนเองเหนือกว่าผู้อื่น	-	-	-	2	0.17	0.98
อิทธิพลของสื่อมวลชน	33	0.47	4.85	-	-	-
แนวคิดตามระบอบสังคมนิยม	47	0.67	6.90	43	3.58	20.98
การใช้ชีวิตตามวิถีธรรมชาติ	13	0.19	1.91	-	-	-
รวม	681	-	100	205	-	100

* หมายเหตุ Σf หมายถึง ความถี่รวมของอุดมการณ์ในหัวข้อนั้นๆ, F หมายถึงความถี่เฉลี่ยของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่อข้อเขียน 1 ชิ้น และ ร้อยละ หมายถึง เปอร์เซนต์ของอุดมการณ์แต่ละหัวข้อต่ออุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในข้อเขียนของนิตยสารแต่ละฉบับ

เมื่อเปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชียของนิตยสาร Asiaweek และ Time ปรากฏว่า อุดมการณ์ที่ปรากฏใน Asiaweek มากที่สุดคือ ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก คิดเป็นร้อยละ 23.49 ส่วนอุดมการณ์ที่ปรากฏมากที่สุดในนิตยสาร Time คือแนวคิดตามระบอบสังคมนิยม คิดเป็นร้อยละ 20.98 ทั้งนี้อุดมการณ์สังคมนิยม นั้นปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับการส่งมอบเกาะฮ่องกงทั้งสิ้น

ส่วนหัวข้ออุดมการณ์ที่มีความถี่รองลงมาใน Asiaweek คือ หลักสิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีความถี่ใกล้เคียงกับอุดมการณ์ความสำคัญของโลกตะวันตกมาก คือ 152 และ 160 ตามลำดับ

ขณะที่อุดมการณ์ที่มีความถี่เป็นอันดับสองในนิตยสาร Time คืออุดมการณ์เรื่องความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจมีความถี่รวม 42 และคิดเป็นร้อยละ 20.49 อุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏในนิตยสาร Time

นอกจากนี้ในจำนวนอุดมการณ์รวม 16 หัวข้อ มีอุดมการณ์ที่ปรากฏทั้งใน Asiaweek และ Time อยู่ 8 หัวข้อ คือ ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก ทุนนิยม หลักสิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จ ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิง การใช้สิทธิพลและอำนาจเพื่อแก้ไขปัญหา และแนวคิดตามระบอบสังคมนิยม

ส่วนอุดมการณ์ที่ปรากฏในนิตยสารฉบับใดฉบับหนึ่งมีทั้งหมด 8 หัวข้อเช่นกัน ได้แก่ สัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง การพึ่งพากันของคนในสังคม การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน อิทธิพลของสื่อมวลชน ความสำคัญของชนชาติตนเอง เชื่อว่าตนเหนือกว่าผู้อื่น การใช้ชีวิตตามวิถีธรรมชาติ และการยึดมั่นในศาสนาและวัฒนธรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์เนื้อหาในบทที่ 4 แม้ว่าสารหรือข้อเขียนแต่ละชิ้นจะมีประเด็นหรือเหตุการณ์อันเป็นสาระสำคัญแตกต่างกันไปถึง 4 เหตุการณ์ ก็ยังสามารถจำแนกและจัดกลุ่มหัวข้ออุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับประเทศในแถบเอเชียของนิตยสาร Time และ Asiaweek ได้อย่างชัดเจน

สำหรับข้อเขียนในนิตยสาร Asiaweek ซึ่งมีกลุ่มผู้อ่านเป็นชาวเอเชียทั้งหมดนั้น กลับปรากฏอุดมการณ์ตะวันตกมากกว่าอุดมการณ์ตะวันออกอย่างชัดเจนมาก โดยอุดมการณ์ในหัวข้อความสำคัญของประเทศโลกตะวันตกปรากฏอยู่ในข้อเขียนโดยเฉลี่ยมากที่สุด และปรากฏทุกเหตุการณ์ที่เลือกมาศึกษา

ทั้งนี้เหตุการณ์ใดๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับประเทศในโลกตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นมหาอำนาจผู้ให้กำเนิดสื่อฉบับนี้โดยตรงหรือโดยอ้อม ถ้อยความที่ปรากฏในข้อเขียนแต่ละชิ้นจะสื่อไปในเชิงให้ความสำคัญกับประเทศโลกตะวันตกในระดับที่เหนือกว่าโลกตะวันออกหรือเอเชีย เช่น บทวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของฮ่องกงหลังการเปลี่ยนมือจากอังกฤษสู่จีน ซึ่งหลายชิ้นระบุว่าบทบาทในวงการเศรษฐกิจโลกของฮ่องกงย่อมลดลงหรือการคลี่คลายความตึงเครียดระหว่างอินเดียบกับปากีสถานโดยมุ่งประเด็นที่การเยือน 2 ประเทศของประธานาธิบดีบิล คลินตัน

เนื่องจากผู้อ่านชาวเอเชียส่วนหนึ่งมองภาพของสหรัฐอเมริกาและประเทศโลกตะวันตกในฐานะมหาอำนาจและผู้นำทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว การรับสารที่มีอุดมการณ์เหล่านี้แฝงอยู่ย่อมเป็นการตอกย้ำความคิดดังกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยไม่เกิดความสงสัย เพราะไม่มีข้อเขียนใดที่จะแย้งว่าประเทศตะวันตกไม่มีบทบาทหรือด้อยกว่าเอเชียเลย

อุดมการณ์ที่ปรากฏชัดเจนอีกข้อหนึ่งคือ ทุนนิยม ในที่นี้ได้รวมกลุ่มอุดมการณ์ที่มีลักษณะสอดคล้องกันในแง่เหตุผลและความสืบเนื่อง ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ และสัญลักษณ์ของความเจริญ เนื่องจากข้อเขียนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจเป็นอันดับแรกๆ

ประเด็นที่น่าสนใจคืออุดมการณ์ในเรื่องสัญลักษณ์ของความเจริญ แนวคิดของทุนนิยมที่มุ่งให้ความสำคัญกับวัตถุเป็นหลักวัดระดับความเจริญรุ่งเรืองของสังคมหนึ่งๆ ที่รายได้รวมต่อประชากรของสังคมนั้นๆ รวมทั้งสิ่งก่อสร้างรูปแบบต่างๆ ที่เกิดจากการลงทุนมหาศาล

อุดมการณ์ในเรื่องนี้ขัดกับรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายอันเป็นพื้นฐานดั้งเดิมของชาวเอเชียอย่างสิ้นเชิง แม้ประเทศที่ได้ชื่อว่าพัฒนาแล้วเช่นญี่ปุ่นหรือเกาหลีได้ก็ตาม ดังที่กล่าวไปแล้วว่า ข้อจำกัดหลายส่วนในการรับสารเหล่านี้โดยเฉพาะด้านความสามารถทางภาษาและทุนทำให้กลุ่มผู้อ่านนิตยสารเหล่านี้จำกัดอยู่เพียงกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพค่อนข้างสูงในสังคม (elite) ซึ่งมีบทบาทในกลไกการปกครองและเศรษฐกิจของประเทศที่ค่อนข้างชัดเจน อุดมการณ์เหล่านี้จะยิ่งช่วยย้ำแนวคิดด้านทุนนิยมมากยิ่งขึ้น หากว่าผู้รับสารเหล่านั้นไม่มีอุดมการณ์พื้นฐานที่หนักแน่นพอที่จะก้าวข้ามการถูกครอบงำ

อย่างไรก็ตาม ข้อเขียนหลายชิ้นมีความขัดแย้งของอุดมการณ์อยู่ในตัวเอง กล่าวคือ เมื่อสาระสำคัญมุ่งเน้นเรื่องความขัดแย้งระหว่างบุคคล กลุ่มคน สังคม หรือประเทศ การสื่อถึงภาพและถ้อยความที่บรรยายให้ผู้อ่านเห็นถึงความรุนแรงที่แฝงอยู่ในเหตุการณ์เหล่านั้นค่อนข้างชัดเจนมาก เป็นการตอกย้ำอุดมการณ์ในเรื่องของการปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จและใช้กำลังคุกคามฝ่ายตรงข้ามเพื่อให้อำนาจปกครองของฝ่ายตนขยายพื้นที่มากขึ้น

ขณะเดียวกันข้อเขียนเหล่านั้นจะแฝงด้วยข้อเสนอแนะและแนวคิดทางด้านประชาธิปไตย ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความเชื่อเรื่องความเสมอภาคระหว่างบุคคล

กล่าวคือผู้อ่านสามารถรับรู้ได้ว่า ความขัดแย้งหนึ่งๆ ย่อมมีทางออกของปัญหา 2 ทาง คือ การต่อสู้กับประนีประนอม เป็นทางเลือกสำหรับผู้อ่านว่าเห็นพ้องกับด้านใดมากกว่า แม้จะทราบดีว่าการตัดสินใจด้วยกำลังจะเป็นทางออกที่อาจไม่เหมาะสมแต่ทุกสังคมก็เลือกทางออกเช่นนั้น

สำหรับอุดมการณ์หลักที่ปรากฏในข้อเขียนของ Asiaweek ทั้งสองหัวข้อคือ ทุนนิยมและการให้ความสำคัญกับประเทศในโลกตะวันตกนั้นล้วนเป็นอุดมการณ์ของชาวตะวันตกทั้งสิ้น แม้ว่าตัวผู้ส่งสารหรือกองบรรณาธิการของนิตยสารจะอยู่ในเอเชียและมีชาวเอเชียเป็นสมาชิกกองบรรณาธิการเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ต้นกำเนิดเดิมของ Asiaweek ก็มาจาก Time ของสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ชาวตะวันตกจึงย่อมมีบทบาทในการกรองเนื้อหาข่าวสารที่จะส่งไปยังผู้รับซึ่งเป็นกลไกในการถ่ายทอดและครอบงำทางอุดมการณ์อย่างหนึ่ง

ทฤษฎี Gatekeeper (อ้างใน Denis McQuail, 1984) ที่ D. M. White กล่าวถึงเป็นครั้งแรกในปี 1950 อธิบายกระบวนการสื่อสารในมุมของผู้ส่งสารว่า ผู้ส่งสารจะทำหน้าที่ "คัดเลือก" สารที่จะส่งให้ผู้รับตามวิจรรณญาณของแต่ละคน

ดังนั้นในเมื่อผู้ส่งสารมีพื้นฐานความคิดแบบตะวันตก ซึ่งอาจจะเกิดจากการศึกษา หรือสภาพแวดล้อม สารที่ส่งมาย่อมแฝงเนื้อหาตามความเชื่อเหล่านี้ด้วย

ส. ศิวรักษ์ กล่าวถึงการครอบงำทางอุดมการณ์จากตะวันตกสู่ตะวันออกไว้ในเอกสารบันทึกการสัมมนาเรื่อง Searching for Asian Paradigms ที่กรุงเทพฯ (1984) หัวข้อ Culture and Development in Asia ตอนหนึ่งว่า "กลุ่มชนชั้นนำ (elite) ที่มีการศึกษาสูงในสังคมเอเชียค่อยๆ

เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเชื่อของตัวเองตามตะวันตกมากขึ้น ขณะที่สมาชิกรุ่นเก่าของสังคมเอเชียพยายามเสริมสร้างยึดติดกับประเพณีและวัฒนธรรมแบบเก่า ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วสิ่งที่พวกเขาต้องการก็คือการพัฒนาไปตามแบบอย่างของตะวันตก เรื่องนี้สามารถพิสูจน์ได้จากชนชั้นปกครองระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองหรือนักธุรกิจ”

อุดมการณ์ตะวันตกที่แทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันของชนชั้นนำของเอเชียที่จัดเป็นเรื่องพื้นฐานมากที่สุดอันหนึ่งก็คือ การสวมเสื้อสูทสากลของนักธุรกิจหรือนักการเมืองเพื่อเป็นการแสดงถึงคุณภาพในวาระที่เป็นทางการ กระทั่งการสวมกอดเพื่อทักทายก็เป็นวิถีปฏิบัติแบบตะวันตกเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีอุดมการณ์ตะวันตกปรากฏอยู่ในข้อเขียนของ Asiaweek เป็นจำนวนมาก ก็ยังปรากฏอุดมการณ์ตะวันออกที่สอดคล้องกับความเชื่อของชาวเอเชียอยู่ส่วนหนึ่งเช่นกัน

อุดมการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในสังคมโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและหญิงซึ่งตอกย้ำว่า ในสังคมแบบเอเชียสถานภาพของผู้หญิงในสังคมยังคงไม่ทัดเทียมกับชาย ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างคนเพศเดียวกันหรือพวกเร้าร่วมเพศยังคงไม่เป็นที่ยอมรับมากนัก ขณะที่อุดมการณ์การพึ่งพากันของคนในสังคมแสดงถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวเอเชียซึ่งอยู่อย่างเรียบง่ายและถ้อยทีถ้อยอาศัยกันอย่างชัดเจน

ส. ศิวรักษ์ (1984) แบ่งกลุ่มลักษณะทางสังคมของประเทศในแถบเอเชียไว้ 4 กลุ่มอย่างน่าสนใจ ดังนี้

1. กลุ่มประเทศที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแข็งแกร่ง อาทิ อินเดีย ศรีลังกา และมาเลเซีย รูปแบบความคิดของคนในกลุ่มประเทศเหล่านี้จะแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจนคือ กลุ่มคนรุ่นเก่าจะยังคงยึดถือรูปแบบการดำเนินชีวิตดั้งเดิม ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งแสวงหาความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นหลักใหญ่

2. กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมที่มีรากฐานมั่นคง อาทิ สิงคโปร์ ใต้หวัน และเกาหลีใต้ คนรุ่นเก่าจะพยายามต่อต้านการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ขณะที่คนรุ่นใหม่มุ่งแสวงหาความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ โดยมีเป้าหมายที่ความมั่งคั่งสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม คนทั้งสองกลุ่มต่างมีวิถีชีวิตของตัวเองที่ไม่ยึดติดกับรูปแบบวัฒนธรรมแบบเดิมๆ เท่าไรนัก

3. กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา อาทิ ฟิลิปปินส์ และไทย คนในสังคมของกลุ่มประเทศนี้ไม่ว่ารุ่นเก่าหรือรุ่นใหม่ต่างมุ่งมั่นแสวงหาความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจหรือยึดติดกับค่านิยมแบบเก่าซึ่งมีความเชื่อทางศาสนาเป็นที่ตั้งไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่จะให้ความสนใจในเรื่องความเสมอภาคของคนในสังคม

4. กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยม อาทิ ญี่ปุ่น เป้าหมายหลักของคนในประเทศกลุ่มนี้คือความสัมฤทธิ์ผลทางเศรษฐกิจ แต่คนรุ่นใหม่ส่วนหนึ่งจะเริ่มคำนึงถึงการหวนคืนสู่รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเดิมๆ ของชาวเอเชียที่เน้นความเรียบง่ายและสัมพันธ์กับธรรมชาติเป็นหลัก

เมื่อพิจารณาจากการแบ่งกลุ่มประเทศทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าว การซึมซับอุดมการณ์ของสมาชิกในสังคมของประเทศต่างๆ ในแถบเอเชียย่อมแตกต่างกันไปด้วย สำหรับประเทศที่มีพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมที่ค่อนข้างแข็งแกร่งและยังคงยึดติดกับการดำเนินชีวิตในแบบดั้งเดิมซึ่งมีศาสนาเป็นองค์ประกอบหลักอย่างอินเดีย หรือแม้แต่ประเทศในแถบตะวันออกกลาง การเปิดรับสารจากนิตยสาร Asiaweek ย่อมไม่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์มากนัก

ในทางตรงข้ามประเทศที่มุ่งเน้นแสวงหาความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นหลักใหญ่ และเริ่มออกห่างจากรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมย่อมมีโอกาสถูกครอบงำทางอุดมการณ์จากนิตยสารต่างประเทศได้ง่ายกว่า เพราะแนวคิดที่มุ่งเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลักสอดคล้องกับอุดมการณ์ในระบบทุนนิยมของตะวันตกเป็นอย่างดี

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของนิตยสาร Time ฉบับ U.S. edition นั้นคือประชาชนชาวอเมริกันเป็นหลัก การนำเสนอข้อเขียนเกี่ยวกับประเทศในแถบเอเชียจึงมุ่งเน้นในรูปแบบของข่าวมากกว่าบทวิเคราะห์ ยกเว้นเหตุการณ์ที่ประเทศสหรัฐมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเช่นการเยือนปากีสถานและอินเดียของประธานาธิบดีบิล คลินตัน เป็นต้น

อุดมการณ์ที่ปรากฏมากที่สุดในข้อเขียนของนิตยสาร Time แตกต่างจาก Asiaweek เล็กน้อย กล่าวคือ นอกจากอุดมการณ์หัวข้อการให้ความสำคัญกับประเทศโลกตะวันตกและทุนนิยมแล้ว ยังปรากฏอุดมการณ์ทางสังคมนิยมซึ่งมีความถี่ใกล้เคียงกันมาก

ทั้งนี้อุดมการณ์สังคมนิยมในนิตยสาร Time ทั้งหมดจะปรากฏอยู่ในข้อเขียนเกี่ยวกับการส่งมอบเกาะฮังกั่งจากอังกฤษคืนสู่จีนซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับความนิยมเป็นค่อนข้างมาก และมีความยาวของเนื้อหามากกว่าเหตุการณ์อื่นๆ ที่นำมาศึกษา จึงส่งผลให้ความถี่ของอุดมการณ์สังคมนิยมมากตามไปด้วย และส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของการรายงานข้อเท็จจริงมากกว่าการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียน

สำหรับแนวคิดเรื่องทุนนิยมเป็นรูปแบบเศรษฐกิจพื้นฐานของสหรัฐอเมริกาอยู่แล้ว การสื่อเนื้อหาและอุดมการณ์ดังกล่าวจึงเป็นการแสดงภาพรวมให้ชัดเจนขึ้นเท่านั้น แต่ประเด็นที่น่าสนใจมากกว่านั้นคืออุดมการณ์เกี่ยวกับความสำคัญของประเทศโลกตะวันตก ซึ่งเหมือนเป็นการตอกย้ำให้ผู้อ่านชาวอเมริกันเชื่อมั่นในความสำคัญของชนชาติตน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ข้อเขียนเกี่ยวกับประเทศในแถบเอเชียของ Time ไม่ปรากฏอุดมการณ์ ตะวันออกที่ชัดเจนเลย ผู้อ่านชาวอเมริกันจึงแทบไม่มีโอกาสได้รับรู้แนวคิด ความเชื่อ หรือวิถีชีวิต ของชาวเอเชียสักเท่าไร

เนื่องจากสมาชิกในสังคมซึ่งเป็นผู้รับสารไม่มีโอกาสได้เลือกรับสารที่ตนเองต้องการเท่าไร นัก เพราะผู้มีอำนาจและอิทธิพลในสังคมหรือชนชั้นปกครองเป็นผู้ดูแลช่องทางสื่อสารและกลั่นกรองเนื้อหาจากสื่อถึงประชาชน โอกาสที่ประชาชนอเมริกันทั่วไปจะได้เรียนรู้ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และความเจริญก้าวหน้าของประเทศแถบเอเชียจึงมีค่อนข้างจำกัด

การที่ชนชั้นปกครองป้อนข่าวสารข้อมูลที่แฝงอุดมการณ์ความสำคัญของโลกตะวันตก ผ่านข้อเขียนเกี่ยวกับประเทศแถบเอเชียให้ประชาชนมากเท่าไร ประชาชนย่อมรับทราบถึงบทบาท ที่โลกตะวันตกมีต่อโลกตะวันออกมากเท่านั้น โดยไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ว่าในทางกลับกัน ประเทศ ตะวันออกหรือเอเชียจะมีบทบาทเช่นไรกับโลกตะวันตกบ้าง

เมื่อเปรียบเทียบข้อเขียนจากนิตยสารทั้งสองฉบับซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกันอย่างชัดเจน ปรากฏหัวข้ออุดมการณ์ร่วมกัน 2 หัวข้อหลักคือ ความสำคัญของโลกตะวันตกและทุนนิยม ซึ่งเป็นอุดมการณ์ตะวันตกทั้งสองหัวข้อ

เหตุที่เนื้อหาของนิตยสารทั้ง 2 ฉบับที่มีกลุ่มผู้อ่านแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กลับปรากฏอุดม การณ์ที่ใกล้เคียงกันมาก นอกจากประเด็นที่ว่านิตยสารทั้งสองกำเนิดจากเจ้าของเดียวกันแล้ว ยัง สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎี Gatekeeper รวมทั้งแนวคิดเรื่ององค์ประกอบข่าว

ผู้ส่งสารซึ่งในที่นี้คือผู้สื่อข่าวและคอลัมนิสต์ของนิตยสารทั้งสองฉบับส่วนใหญ่เป็นชาว ตะวันตก หรือแม้กระทั่งชาวตะวันออกที่ได้รับการศึกษาในตะวันตกหรือเคยมีประสบการณ์ในการ ทำข่าวในต่างประเทศ ดังนั้นพื้นฐานความคิดของผู้เขียนเหล่านี้จึงย่อมใกล้เคียงกัน และสื่อผ่าน สารออกมาในลักษณะที่คล้ายคลึงกันไปด้วย

ขณะเดียวกันวัฒนธรรมการทำข่าวหรือการเลือกประเด็นข่าวที่ให้ความสำคัญกับเหตุ การณ์ที่สดใหม่ มีความขัดแย้ง และส่งผลกระทบในวงกว้าง ฯลฯ ซึ่งเป็นแนวคิดจากโลกตะวันตก ทำให้การมองเหตุการณ์ต่างๆ เป็นแบบตะวันตกไปด้วย

นอกจากนี้ แหล่งข่าวที่นำมาอ้างอิงในข้อเขียนบางส่วนอาจจะมีพื้นฐานความคิดตามอุดม การณ์ตะวันตกอยู่แล้ว ดังนั้นการอ้างบทสัมภาษณ์หรือคำพูดของแหล่งข่าวเหล่านี้จึงปรากฏอุดม การณ์ตะวันตกแฝงมาด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้รับสารแตกต่างกัน อุดมการณ์ที่ปรากฏย่อมมีบทบาทต่อผู้อ่านแตก ต่างกันไปด้วย โดยเฉพาะในอุดมการณ์ 2 หัวข้อหลักคือ ความสำคัญของโลกตะวันตกและทุนนิยม

สำหรับผู้อ่านชาวสหรัฐซึ่งคุ้นเคยกับระบบทุนนิยมอยู่แล้ว เนื้อหาเหล่านี้จึงเป็นการมองภาพรวมของสังคมอเมริกันให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นเท่านั้น ขณะที่ชาวเอเชียบางประเทศซึ่งไม่มีความรู้เรื่องทุนนิยมชัดเจนก็จะซึมซับความคิดเหล่านี้เข้าไป โดยเฉพาะประเด็นเรื่องสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง หากอุดมการณ์ดั้งเดิมของผู้อ่านเหล่านี้ไม่เข้มแข็งพออาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความคิดและทัศนคติซึ่งนำไปสู่การครอบงำทางวัฒนธรรมได้

ในส่วนของอุดมการณ์ความสำคัญของประเทศโลกตะวันตกค่อนข้างชัดเจนมากในข้อเขียนของนิตยสารทั้ง 2 เล่ม สำหรับ Time การนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวเป็นช่องทางสื่อสารที่ประชาชนอเมริกันมีสิทธิเลือกว่าจะรับหรือไม่รับ แต่ไม่มีสิทธิเลือกว่าจะรับสารจากสังคมอื่นแทนได้ ผิดกับผู้อ่านชาวตะวันออกที่เลือกรับสารจากตะวันตกหรือของประเทศตัวเองได้

เมื่อเป็นเช่นนี้ชาวอเมริกันซึ่งได้รับสารที่มีอุดมการณ์ความสำคัญของโลกตะวันตกลดครั้งย่อมเกิดความเชื่อมั่นในแนวคิดเช่นนั้น เป็นกลไกการสร้างเสถียรภาพของชนชั้นปกครองอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ได้ปกครองมั่นใจว่าเมื่ออยู่ในประเทศนี้ย่อมมีฐานะเหนือกว่าประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะในโลกตะวันออก

สำหรับ Asiaweek ซึ่งผู้อ่านเป็นชาวเอเชีย อุดมการณ์ข้อนี้จะช่วยให้ภาพลักษณ์ของประเทศตะวันตกในสายตาชาวตะวันออกมีความสำคัญมากขึ้นและอยู่ในระดับที่เหนือกว่า

เนื่องจากอุดมการณ์ที่ปรากฏชัดเจนในนิตยสาร Asiaweek นั้นเป็นความเชื่อพื้นฐานที่แต่เดิมชาวตะวันออกส่วนหนึ่งยึดถือมานานจนรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติ ฉะนั้นแม้จะเสียเปรียบจากการปล่อยให้ชาติตะวันตกเข้ามาหาประโยชน์หรือสูญเสียดุลการค้าจำนวนมหาศาล ก็ยังคงปล่อยให้เป็นเช่นนั้นต่อไปเพราะเชื่อว่าเป็นวิถีปฏิบัติตามธรรมชาติอยู่แล้ว

การให้ความเชื่อถือในเทคโนโลยีรวมทั้งข้อมูลข่าวสารจากประเทศตะวันตกอย่างต่อเนื่องก็จะนำไปสู่วัฏจักรการครอบงำอุดมการณ์และการครอบงำทางวัฒนธรรมที่ไม่สิ้นสุดในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

กลไกการครอบงำทางอุดมการณ์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ของประเทศมหาอำนาจสู่ประเทศที่มีสถานภาพด้อยกว่าเกิดขึ้นได้หลากหลายรูปแบบ โดยอาจส่งผ่านในรูปแบบของ “สาร” ผ่านทางสื่อมวลชน หรือการเข้ามาของการลงทุนของบริษัทข้ามชาติต่างๆ เมื่อสื่อหรือบริษัทเหล่านี้สามารถเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหรือเจริญเติบโตในด้านต่างๆ ของประเทศนั้นๆ ได้ก็จะนำไปสู่การยอมรับจากชนชั้นสูง อาทิ นักธุรกิจ นักการเมือง ซึ่งมีบทบาทในการปกครองประเทศในที่สุด

เพื่อไม่ให้การครอบงำทางอุดมการณ์หรือวัฒนธรรมเป็นไปได้โดยง่าย ประชาชนในสังคมนั้นๆ จะต้องมีความรู้หรืออุดมการณ์ดั้งเดิมที่เข้มแข็งเพียงพอ โดยสื่อท้องถิ่นควรต้องเพิ่มเติม

บทบาทของตัวเองในการรักษาเสถียรภาพของชนชาติตนเองเอาไว้ให้ได้ หรืออย่างน้อยที่สุดก็ช่วยให้ชนชั้นได้ปกครองไม่ถูกครอบงำตามชนชั้นปกครองไปด้วย

ยิ่งไปกว่านั้นประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียยังควรที่จะร่วมมือกันแสดงพลังและความแข็งแกร่งของสังคมตะวันออกให้ชัดเจน อาจไม่จำเป็นต้องถึงขั้นต่อต้านอุดมการณ์ตะวันตก คือสามารถยอมรับความเจริญและการพัฒนาได้ แต่ต้องยึดถือวัฒนธรรม ประเพณี และอุดมการณ์ดั้งเดิมซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของตัวเองเอาไว้ให้ได้

งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของช่องทางการสื่อสารที่นำมาศึกษา กล่าวคือนอกจากนิตยสารต่างประเทศทั้ง 2 ฉบับแล้ว ยังมีสื่อจากต่างประเทศอีกมากมายที่แพร่หลายในแถบเอเชีย และน่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ แนวคิดในการดำเนินชีวิต และขยายผลสู่การครอบงำทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ได้ในที่สุด

สำหรับสื่อจากต่างประเทศที่สมควรศึกษาคือ ภาพยนตร์และอินเทอร์เน็ต ในส่วนของภาพยนตร์นั้นปัจจุบันจะเห็นว่า ในแถบเอเชียโดยเฉพาะประเทศไทยมีการเปิดรับภาพยนตร์จากเพื่อนร่วมภูมิภาค อาทิ ญี่ปุ่นและเกาหลีได้มากขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นการแสดงให้เห็นถึงการแสดงความเข้มแข็งของอุดมการณ์ท้องถิ่น ขณะที่อีกส่วนหนึ่งแสดงถึงการเข้าครอบงำจากประเทศที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า และอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ได้ในที่สุดเช่นกัน

ในส่วนของสื่ออินเทอร์เน็ตปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก เช่นเดียวกับนิตยสารต่างประเทศที่มีข้อจำกัดในแง่ของผู้รับสารมาก กล่าวคือต้องมีความรู้ความสามารถและทุนในการใช้คอมพิวเตอร์ค่อนข้างดี แต่ไม่จำกัดมากเท่า นิตยสารต่างประเทศ ดังปรากฏว่าปัจจุบันมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยค่อนข้างมากโดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษา

สื่ออินเทอร์เน็ตมีลักษณะของการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive) ผู้วิจัยสามารถศึกษาการตอบรับของผู้รับสารจากการแสดงทฤษฎีและความคิดเห็นต่อประเด็นข่าวสารนั้นๆ ได้ในระดับหนึ่งด้วย

สถาบันวิจัยและพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระมล ทองธรรมชาติ. แนวทางสร้างสรรค์อุดมการณ์ของชาติ. กรุงเทพฯ, 2527.

กาญจนา แก้วเทพ. อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ. กรุงเทพฯ, 2529.

คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ. อุดมการณ์ของชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2526.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ผู้รวบรวม. อุดมการณ์กับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.

ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์. “กลไกการครอบงำทางอุดมการณ์ ภาษา และวัฒนธรรม ของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นในประเทศไทย”. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.).

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. อุดมการณ์ทางการเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2517.

นพรัตน์ ตฤณชาติวิณิช, “การวิเคราะห์คำขวัญในฐานะกลไกการสร้างอุดมการณ์ของรัฐในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

บุญเรือง เนียมหอม. “การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับการเมืองที่จัดพิมพ์ขึ้นตั้งแต่วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ถึง วันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2518”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

ประยงค์ สุวรรณบุปผา. รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก - ตะวันตก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสไตร์, 2541.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ปรัชญาทางการเมือง. เอกสารประกอบการสอน หน่วยที่ 6-11, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.

วิทยากร เชียงกุล. วิกฤติระบบทุนนิยมโลกในทัศนะ จอร์จ โซรอส สรุปและวิจารณ์โดยวิทยากร เชียงกุล. กรุงเทพฯ : มิ่งมิตร, 2542.

ศิริ ผาสุก. พัฒนาการทุนนิยมของไทย. กรุงเทพฯ : พิเศษการพิมพ์, 2522.

สุขุม นวลสกุล. ทฤษฎีการเมือง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515.

เสถียร เขยประทับ. สื่อมวลชนกับการพัฒนาประเทศ : เน้นเฉพาะประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

หลุยส์ อัลตูเซร์. อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ. กรุงเทพฯ : โครงการหนังสือเล่มสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

เฮอเบิร์ท ไอ. ซิลเลอร์. การสื่อสารและการครอบงำทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.

ภาษาอังกฤษ

Althusser, Louis. Essay on Ideology. Thetford : The Thetford Press, 1984.

Billig Michael, Susan Condor, Derek Edwards, Mike Gane, David Middleton and Alan Radley. Ideological Dilemmas : A Social Psychology of Everyday Thinking. Great Britain : SAGE Publications, 1988.

Grossberg, Lawrence, Ellen Wartella, and D. Charles Whitney. Media Making. Thousand Oaks : Sage Publications, 1998.

Itty, C. I. "Searching for Asian Paradigms." Asian Cultural Forum on Development. Bangkok, 1984.

McQuail, Denis. Mass Communication Theory. 4th edition. USA : Sage Publication, 1984.

Severin, Werner J. and James W. Tankard, Jr. Communication Theories : Origins, Methods, and Uses in the Mass Media. 5th edition. USA : Longman, 2001.

Tan, Alexis S. Mass Communication Theories and Research. 2nd edition. USA : Macmillan, 1986.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กาญจนา แก้วเทพ. โลกของสื่อ เล่ม 2. เคซี พรินท์ แอนด์ แอด, 2541.

ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์, พัทธนี เที่ยจรรยา และเมตตา วิวัฒน์กุล. แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเวิลด์ไทม์การพิมพ์, 2531.

ทวีวัฒน์ ปุณทริกวิวัฒน์ และวริยา ศิวะศรียานนท์. บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของคนไทยในทศวรรษของชาวตะวันตก สมัยอยุธยา - 2435. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

ทิพย์พาพร เทศเรียน. พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและพรรคคอมมิวนิสต์จีน : ศึกษาความสัมพันธ์ทางอุดมการณ์ในช่วงปี 1969-1982. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

นฤมล ทับจุมพล. "การใช้สื่อในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง : ศึกษาจากบทเพลงของทางราชการ พ.ศ.2475 - 2530". วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

บรรพต วีระสัย. อุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติ. เอกสารประกอบการบรรยาย วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2531.

ประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล. ผลกระทบของแนวคิดตะวันตกที่มีต่อแนวคิดทางการเมืองไทย ช่วงพ.ศ. 2369-2454. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟ้าสีโก, 2522.

ภาควิชาสื่อสารมวลชน. โลกของสื่อ เล่ม 2. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร. การสื่อสารกับสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

อรรถวรรณ ปิณฑนนโธวาท. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ภาษาอังกฤษ

Aiden, Henry D. The Age of Ideology, (n.p.) : 1956.

Berger, Arthur Asa. Media Research Techniques. USA : Sag Publications, (n.d.).

Blyler, Nancy and Jane Perkins. "Culture and the Power of Narrative". Journal of Business & Technical Communication. (1999).

Chiricos, Theodore. "Moral Panic as Ideology : Drugs, Violence, Race and Punishment in America". Justice with Prejudice : Race and Criminal Justice in America, edited by M. Lynch and E. B.Patterson. New York : Harrow &Heston, 1996.

Cottle, Simon, Anders Hansen, Ralph Negrine and Chris Newbold. Mass Communication Research Methods. Hong Kong : MacMillan Press, (n.d.).

Curran, James and Jean Seaton. Power without Responsibility : The press and broadcasting in Britain. 5th edition. Great Britain : Clays, 1997.

Dominick, Joseph R. and Roger D. Wimmer. Mass Media Research. 3rd edition. USA : Wadsworth, (n.d.).

Duiker, William J. "Ideology and Nation-Building in the Democratic Republic of Vietnam". Asian Survey. (1977).

Duncanson Dennis. "Ideology, Tradition and Strategy in Indochina's Foreign Policy". (n.p., n.d.).

- Edelman, Murray. The Symbolic Uses of Politics. Chicago : University of Illinois, 1970.
- Fairclough, Norman. Language and Power. London: Longman, 1989.
- Fishman, Mark. "Crime Waves as Ideology". Social Problems. (1978).
- Gamson, William, D. Croteau, W. Hoynes, and T. Sasson. "Media Images and the Social Construction of Reality". Annual Review of Sociology. (1992).
- Ginsberg, Benjamin. The Captive Public : How Mass Opinion Promotes State Power. New York : Basic Books, 1986.
- Hallin, Daniel C. "Hegemony: The American Newsmedia from Vietnam to El Salvador, A Study of Ideological Change and Its Limits". Political Communication Research : Approaches, Studies, Assessments. NJ : Ablex, 1987.
- Kelly Chritine and Michele Zak. "Narrativity and Professional Communication". Journal of Business & Technical Communication. (1999).
- Larrain, Jorge. Marxism and Ideology. London : Macmillan, 1983.
- Marx, Karl. "The German Ideology". The Marx Engels Reader. 2nd edition. New York : Norton, 1978.
- Shoemaker, Pamela J. and Stephen D. Reese. Mediating the Message. 2nd edition. USA : Longman, 1996.
- Siriyuvasak, Ubonrat. "Cultural Mediation and the Limits to "Ideological Domination" : The Mass Media and Ideological Representation in Thailand". Sojourn. (n.d.).

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววรรณมณี บัวเทศ เกิดเมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ.2519 ที่กรุงเทพฯ สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีพ.ศ.2540 จากนั้นจึงเข้าทำงานที่บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ตั้งแต่พ.ศ.2543 จนถึงปัจจุบัน ในตำแหน่งผู้สื่อข่าวกีฬา หนังสือพิมพ์มติชน รับผิดชอบงานข่าวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เคยผ่านประสบการณ์การทำงานข่าวกีฬาระดับนานาชาติ อาทิ ซีเกมส์ และเอเชียนเกมส์ รวมทั้งการแข่งขันภายในประเทศอื่นๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย